

Муассислар:
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси,
Ўзбекистон ёшлар иттифоқи

1982 йилдан чиқа бошлаган.

Таҳрир хайъати:
Муҳаммад АЛИ
Иқбол МИРЗО
Сирожиддин САЙИД
Ўрозбой АБДУРАҲМОНОВ
Фаррух ЖАББОРОВ

Жамоатчилик кенгаши:
Қаҳрамон ҚУРОНБОВ
Баҳодир ГАНИЕВ
Азамат УМАРОВ
Аҳмад ОТАБОВ
Шухрат СИРОЖИДДИНОВ
Серобиддин ИСМОИЛОВ

Бош муҳаррир:
Нодир ЖОНУЗОҚ

Бош муҳаррир ўринбосари:
Нурилла ЧОРИ

Масъул котиб:
Ориф ТОЛИБ

Масъул муҳаррирлар:
Элёр МУРОД
Ҳусан МАҚСУД

Муҳаррир:
Ғиёсиддин ЎНАРОВ

Бадий муҳаррирлар:
Ақбарали МАМАСОЛИЕВ
Раҳматжон ЮНУСОВ

Фотограф:
Рустам НАЗАРМАТ

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри,
Ислоҳ Каримов кўчаси, 16-“а” уй.
E-mail: yoshlik-jurnali@umail.uz
www.yoshlikjurnali.uz
Тел/факс: (0371) 227-0-227,
245-0-552

Навбатчи муҳаррир: Ҳ. Мақсудов
Босишга 04.08.2017 йилда рухсат берилди.
Қоғоз формати 60x84 1/8.
Нашриёт ҳисоб тобоғи 8,7. Индекс 822.
ISSN 0207-9137. Журнал 2007 йил 4 майда
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги
томонидан № 0253 рақами билан рўйхатга
олинган.

Журналдан кўчириб босилганда
“YOSHLIK” дан олинди” деб изоҳланиши шарт.
“SILVER STAR PRINT” МЧЖ
босмаҳонасида чоп этилди.
Буюртма № 57. Адади 2600 дона.
Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, 22-мавзэ, 17-уй.

Ақл ёшда эмас...

Давр тезлашиб, жуда кўтлаб турғун, ўтроқ қарашларимизга жон, суръат бағишлашимизга тўғри келяпти. Умрини ўтаб бўлган сийқа хулосалардан воз кечягтимиз. Жумладан, раҳбар бўлиш учун инсон, албатта, камида қирқни қоралаган, сочи ё сийраклашган, ё унча-мунча оқарган бўлиши шарт, деган ақида ҳам бугун эскиргандай. Навқирон мутахассислар – 23 яшар Алишер Саъдуллаевнинг Халқ таълими вазирига ўринбосар, 25 ёшли Олим Тўйчиевнинг Фан ва технологиялар агентлиги бош директори ўринбосари этиб тайинлангани ҳам фикримиз исботидир. Тўғри, ёш мутахассисларнинг бундай нуфузли лавозимларга тайинланганини шубҳа билан қабул қилганлар, тажрибаси йўқ-ку уларнинг, эглаб кетармикан, дегувчилар ҳам бўлди. Мана, ўтган бир ой мобайнида кўрягпмизки, эглашяпти!

Аслида, бу фақат икки ёш раҳбарнинг шахсияти билан чекланган ҳодиса эмас, балки бутун жамиятга берилган сигнал – ишорадир! Яъни, биз энг масъулиятли ишларда ҳам билимли, ташаббускор, ғайратли ёшларга ишонч билдирамиз, деган гапнинг амалий ифодаси бу. Икки тенгдошининг муваффақиятини кўриб, қанчадан-қанча ёш юракларда орзу, умид, ишонч, шижоат гулханлари ёнгани ҳам айна ҳақиқат. Қолаверса, катта авлод вакиллари ҳам изларидан ҳаракатчан, янгича фикрлайдиган, креатив қарашларга эга ёшлар келаётганини ҳис қилишди.

Ёшларда тажрибанинг озлиги – бор гап. Аммо уларнинг юраги ғайратга тўлиб тургани, янгилардан чўчимаслиги, энг муҳими, қалби ва онги тозаллиги, турли маънавий иллатларни юқтиришга улгурмагани ҳам ҳаётининг ҳақиқат. Одам тажрибали бўлса-ю, бироқ тажриба халтасида илдам қадам ташлашига халал берувчи тошлар йиғилган бўлса, ундан ўзига ҳам, бошқаларга ҳам наф йўқ. Холис ният билан йўлга чиққан, юксак марраларни кўзлаган, чуқур билим ва маданиятга эга ёшларга ҳаётнинг ўзи муаллимлик қилади – тажриба ва малака эшикларини очади.

«Ақл ёшда эмас – бошда», дейди доно халқимиз. Демак, ўзини кенг жамоатчилик олдида исботлаган, каттаю кичикка ўрнак бўлган ёшлар ҳамма замонларда бўлган. Халқ дostonлари, буюк аждодларимизнинг ёшлик чоғларидан ҳикоя қилувчи асарлар бунга шаҳодат беради. Тарихнинг энг қизғин паллаларида ҳам ёшлар ташаббусни қўлга олгани мозийдан маълум. Шундай экан, бугун мамлакатимизда ёшларга, ёш мутахассисларга катта эътибор, ваколат берилиб, ишонч билдирилаётганини табиий қабул қилишимиз, қўллаб-қувватлашимиз даркор. Фақат, ҳамма гап – ёшларимизнинг ана шу ишонччи, эътиборчи муносиб оқлашларида.

Эзгу ният, улкан мақсадлар билан Ўзбекистон ёшлар иттифоқи иш бошлади. Янги ташкилотнинг қадами қутлуғ бўлсин, деймиз. Президентимиз таъкидлаганидек, янги тизим «социал лифт» вазифасини бажариб, жамиятимиз учун билимли, ташаббускор, ташкилотчи, фидойи ёш раҳбарларни етиштириб беради, деб ишонч билдирамиз. Ана шу илғор сафда ким ўз фарзандини, жигарбандини кўришни истамайди дейсиз. Шундай экан, келинг, ёшларга қуруқ панд-насихат қилавермасдан, амалда ўрнак бўлайлик ва уларни эшитишга ҳаммаша вақтимиз, хоҳишимиз бўлсин!

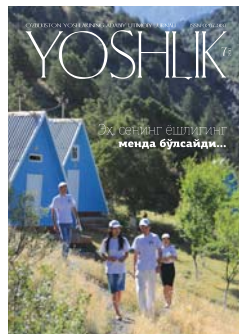
МУНДАРИЖА

40

45

№ 7 (314), 2017 й.

Фото: Рустам НАЗАРМАТ,
"Зомин илҳомлари"

ЯНГИЛАНИШ

8 Янги имкониятлар,
янги вазифалар

ЖАРАЁН

Нурилла Чориев

10 Шеър янграган оқшомлар ёхуд
Зоминда уч куну икки тун
ЗОМИН ИЛҲОМЛАРИ

49 Юрагим уммонга айланиб кетсин.

57 Юрт ишқида ёнган юракман

58 Куч-ғайратга тўлдим –шошқинман
ШУКУҲ

Миртемир

19 Киприқларим

ЭЛ ХАЗИНАСИДАН

20 Шарондознинг тўбичоқ сўзи
НАЗМ

Хол Муҳаммад Ҳасан

22 Юлдузлар ҳам олов асли

Дадахон Муҳаммадиев

38 Йиллар ҳаммасини даволаб кетар
ҚЎЛЁЗМА

24 Замира Эгамбердиева

НИГОҲ

25 Кулгу неъмат

НАСР

Зухра Мамадалиева

28 Избосар

Жавлонбек Жовлиев

50 Лобар, Лобар, Лобарим менинг

МУШОҲАДА

Башорат Отажонова

40 Сархуш заифалар

ТАДҚИҚОТ

Баҳодир Каримов

45 Абдусалимнинг акаси

ЖАҲОН ҲИКОЯСИ

Оскар Уайльд

59 Ҳайкал изтироб

АНА ШУНАҚА

64 Уйингизда тунаганимни
эслайсизми?

Эҳ, сенинг ёшлигинг менда бўлсайди...

Ёшлар даврасига киришни, баҳсу мунозараларида иштирок этишни, ҳатто уларнинг изи, ёнбошида юриб кузатишни яхши кўраман. Шу кунлардаги кузатишларимдан биялпманки, йигит-қизларимизнинг қадамлари яна ҳам шахдамлашиб, овозлари жаранглаб қолгандек. Ахир, уларнинг кўзлари чақнамай, кимники чақнасин? Ахир, яна кимнинг кўксига чақмоқлар чақиб, юраги оташлансин? “Ёшлар” деган бир фаслни билдирувчи номларининг ёнига “Ўзбекистон” деган Ватан номи қўшилган бўлса... Энди уларнинг сафи улғувор, салобатли, кўркем бир ном “Ўзбекистон ёшлар иттифоқи” деб аталадиган бўлса, йигит-қизларимиз фахру ғурурга тўлмай, ким тўлсин?

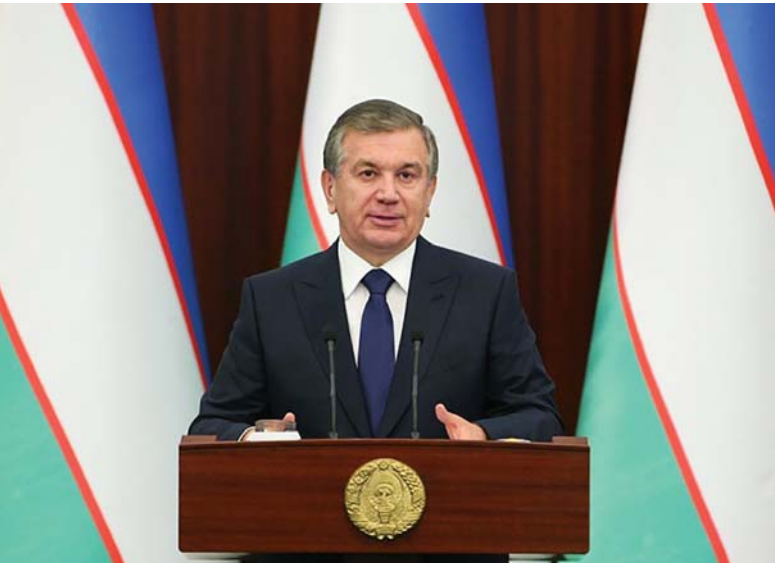
Исми ёнига “Ўзбекистон” қўшилганда, нималар, кимлар баландлаб, шонланиб, шавкатланиб кетмайди, дейсиз?!

Ватан, халқ тақдирида шундай воқеалар бўладики, айтган сайин айтгинг, эшитган сайин эшитгинг келади. Бизнингча, 30 июнь куни мамлакатимиз Президенти билан Тошкентдаги Симпозиумлар саройида учрашувдан сўнг, уларнинг меҳр-муҳаббатга, қадрга йўғрилган маърузаларини эшитгандан кейин ёшларимиз ҳали-ҳануз ўша оламда яшашяпти. Мана, Сирдарё вилояти Гулистон туманидаги “Сарвиноз Собиржоновна фйизи” фермер хўжалиги раҳбари, ёш фермер синглимиз Сарвиноз Шокированинг гапларини эшитинг:

**Кутлибека
РАҲИМБОЕВА,**
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган маданият ходими.

“... Тарихий анжуманда ... давлатимиз раҳбарига ўзим каби ёш фермерларни техника воситалари билан таъминлашда амалий ёрдам зарурлигини билдирдим. Таклифим шу кундаёқ қўллаб-қувватланди, қурултойдан уйимизга етиб келмасимданоқ даламизга бир эмас, иккита трактор келтириб қўйилибди...”

Сарвинознинг қувончи фақат трактор учунгина (албатта, трактор учун ҳам) эмаслигини сезиб тургандирсиз. Синглимиз ҳар қандай ёш юрак интиладиган адолат учун, сўзу амалнинг бирлиги, лафзнинг ҳалоллиги, лафзнинг қудрати учун суюнъяпти. Чунки ёшликнинг ихлосини лафзсизлик, пуч ваъдалар қайтаради. Сўзу амални бир кўрса, уларнинг кучига куч, ғайратига ғайрат қўшилиб, йигитларимиз Алпомишлик, қизларимиз Барчинойлик мақомига қараб кўтарилаверадилар.

Фойдали иш билан банд инсон ўзига зарар қилиб ҳуқуқ бузмайди, оиласи, ўз ҳаётини безовтагарчиликка қўйиб жиноят қилмайди. Касбу кори орқасидан даромад топиб тургач, оиласида ҳам ортиқча гиди-биди бўлмайди. Демак, оилани дарз кетказишга, иккига бўлишга олиб келувчи сабаблар ҳам тугилмайди.

Ўша тарихий анжуманнинг иштирокчиси бўлган яна бир укамиз, математика бўйича халқаро танловлар ғолиби Ҳақимбой Эгамбергановни эса бошқа бир жиҳат қувонтирибди. “Ёшлар иттифоқига аъзо бўлган ҳолда ўз фаоллигини намойиш эта олса, ўзлаштириш даражаси 85 фоиздан ошса, контракт тўловининг 30-40 фоизи тўлаб бериши қайд этилди. Бу талаба учун катта имконият...” Ҳа, Ҳақимбой тўғри таъкидлаганидек, бу – талаба учун катта имконият. Нафсиламрини айтганда, фақат талаба учун эмас, бу келажагимиз учун ҳам катта имконият. Чунки 85 фоиздан баланд ўзлаштиришга интилган талаба ўртамиёна кадр бўлмайди. У салоҳиятли, билимли ишчи бўлиб хизмат жойига келади. 85 фоиз ўзлаштириш учун бўлган курашлар уни тоблаган, у ички дангасаликни енгишга қодир, кучли шахсга айлангани учун ёш кадр сифатида ўзига ҳам, жамиятга ҳам катта фойда келтиради.

Умуман, Президентимизнинг ёшлар қурултойида ўртага ташлаган: улар учун яратилаётган шарт-шароитлар ҳақидаги фикрлар ҳам, улардан кутаётган ғайрат-шижоатлар, ташаббускорликлар ҳам жамиятимиз ҳаётида янги бир босқични бошлаб берувчи бурилиш нуқтасидир. Ҳатто рамзий тарзда ҳаёт дарёсининг бу қирғоғидан у қирғоғига кечув деб ҳам баҳолаш мумкин.

Кечувга куч бераётган унсурларнинг ўзини битта-битта санасак ҳам, дарёнинг нариги қирғоғида ўғил-қизларимизни қандай ҳаёт кутаётганини тасаввур қилса бўлади. Инсон ҳаётидаги энг зарурий эҳтиёж – иш билан бандлик масаласини олайлик. Иш инсонни жамиятга қўшади, иш инсонга яшаш, интилиш учун рағбат беради, бутун жисму жонини жисмоний, руҳий ҳаракатга солади. Шу маънода мамлакатимиз раҳбари Ўзбекистон ёшлар иттифоқи аъзоси бўлган йигит-қизларни иш билан банд қилиш масаласига алоҳида эътибор қаратди.

“... Ҳамма ҳудудларда ташкил этилаётган иқтисодий зоналарда, шаҳарларда эса кичик саноат зоналарида Ўзбекистон ёшлар иттифоқининг аъзоси бўлган ёш тадбиркорлардан ижара ҳақи олинмайдиган тартиб жорий этилади.

... Тегишли иқтисодий чора-тадбирларни амалга ошириш ҳисобидан Ўзбекистон ёшлар иттифоқининг бюджет маблағларини икки баравар кўпайтириш режалаштирилмоқда...

... Таълим муассасасини тамомлаганига уч йил бўлмаган бўлса, уларнинг иш ҳақидан олинган даромад солиғи биринчи йили 50 фоиз, иккинчи ва учинчи йиллари эса 25 фоиз камайтирилади...

... Шунингдек, Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи қошида барча турдаги солиқлардан 10 йилга озод қилинган шўъба корхоналари тузиш ваколати берилади...”

Шу ва шу каби қатор моддий қўллаб-қувватлашлар ёшларни ишсизлик туфайли ҳаётида пайдо бўладиган ота-оналарга боқимандаликдан, руҳий изтироблар исканжасидан олиб чиқиб кетади. Юртбошимиз маъруза аввалида “... 2016 йилда ёшлар иштирокида 1 миллион 740 мингга яқин ҳуқуқбузарлик, 23 минг 440 та жиноят содир этилгани, ёш оилалар ўртасида 8 мингдан ортиқ ажралиш ҳолати қайд этилгани барчамизни жиддий ташвишга солиши керак”, деган таассуфни билдириб ўтган эди. Юқорида келтирганимиз ёшларимизга иш топиш йўллари кенгайтирувчи чора-тадбирлар ўша ташвиш тўғриси аста-секин емириши шубҳасиз.

Фойдали иш билан банд инсон ўзига зарар қилиб ҳуқуқ бузмайди, оиласи, ўз ҳаётини безовтагарчиликка қўйиб жиноят қилмайди. Касбу кори орқасидан даромад топиб тургач, оиласида ҳам ортиқча гиди-биди бўлмайди. Демак, оилани дарз кетказишга, иккига бўлишга олиб келувчи сабаблар ҳам туғилмайди. Ўрни келганда мен яна бир фикрни айтгим келяпти. Биз шу пайтгача хорижга ишлашга кетган (майли, кимдир заруратдан, кимдир эҳтиёждан, яна биров хавасга эргашиб кетган бўлсин) ёшларимиз ҳақида ярим овозда гапирардик. Тақдир йўлларида адашиб юрганларидан осонгина: “Улар биздан эмас”, дея воз кечиб, жавобгарликдан ўзимизни соқит қилиб қўя қолардик. Қолганлари ҳақида ҳам тўғри гапни айтишга журъатимиз етмасди. Президентимиз баланд минбардан туриб: “Улар бизнинг болаларимиз. Биз болам демасак, уларни ҳеч ким болам демайди. Ўзининг юртига керак бўлмаган болани биров “болам” дермиди?” тарзидаги юракни ларзага келтирадиган сўроқни ўртага ташладилар. 300-200 доллар учун бировларнинг эшигини сугуриб юрган,

идиш-товоғини ювиб юрган норғул-норғул йигит-қизлар учун Юртбошимиз куйиниб-куйранаётган, уларни юртимизга қайтариш, иш шароитларини яратиш ҳақида қайғураётган кунларнинг пешонасидан ўтгинг, ҳар дақиқасини жигарингдай бағрингга босгинг келади. Президентимизнинг хорижда ишлаётган, ўқиётган ўғил-қизларимиз ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган ташкилот тузиш ҳақидаги таклифи фақат ўзимизда эмас, халқаро миқёсда ҳам эътирофга сазовор бўлишига ишонаман. Чунки дунё ҳамжамиятида фуқароларини ўз ҳолига ташлаб қўйган давлат кадрланмаганидек, ўзиникилардан хабардор бўлган, яхши-ёмонида орқасида турган давлат ҳурматга лойиқ кўрилади.

Яна шу фикримни давом эттиришга эҳтиёж сезяпман. Нималарнингдир истак-илинжида мусофирчиликнинг қаттиқ нонини еб юрган ёшларимизнинг ҳаммаси ўз тақдиридан рози деб ўйлайсизми? Эҳтимол, уларнинг қанча-қанчаси Президентимизга ўхшаган бағри кенг бир инсоннинг: “Бери кел! Шу тупроқ боласисан. Ўз юртининг тупроғи, тоши ҳам сени қўриқлайди. Чунки аждодларингнинг хоки шу тупроққа қўшилган, қанча кучинг бўлса, кўнглингда нақшинг бўлса, шу тупроққа тўк!” деган бир оғиз иссиқ чорловига зордир... Бир пайтлар қилган хатосию гуноҳидан кўрқиб, пушаймони ичига сиғмай юргандир...

Агар уларни эшитиб, уларга қонуний йўл кўрсатадиган бир ташкилот тузилса, кўп тақдирлар ижобий сўқмоқларга бурилармиди?

Ёшларимиз ҳаётида яхши янгиликлар қилиши мумкин бўлган яна бир масала бу уй-жой масаласидир. Тўғри, биз жамоа бўлиб яшашга ўрганган халқимиз. Ота-оналар, фарзанд, набиралар биргаллиги миллатимизнинг кўрки бўлган қадриятлар давомийлигини таъминлайди. Лекин ҳаёт ўзгармоқда. Ҳаётини муносабатлар ҳам ўзгармоқда. Ёшларнинг ўзаро муносабатларидаги баъзи замонавийлик белгилари ота-оналарга тушунарсиз бўлиши, улар оддий ҳолатларни оғриқли қабул қилиши мумкин. Шу маънода ёш оилаларнинг алоҳида яшashi, бугунги турмуш учун ортиқчалик қилаётган баъзи эскирган анъаналардан воз кечиб, ўзлари, оиласи, болалари учун қулайлик яратишга ҳаракат қилиши кўпгина оилавий муаммоларнинг олдини олиши мумкин. Агар шу масалага чуқурроқ қирадиган бўлсак, ёшлар ота-оналари каби топган пулини борди-келдилар, тугун-терсақлар учун эмас, дам олиш, саёҳат қилиш, маданий ҳордиқ учун сарфлашни хоҳлашар. Улар учун дабдабали бешик тўй, суннат тўй, яна қандайдир маросимлар ўрнига гўзаллик салонига бориш, ўғил-қизларини тўғарақларга бериш ёқимлироқдир. Кекса ва навқирон авлодлар орасида ҳамшиша зиддият бўлган. Бу зиддиятни кучайтирмаслик, тинч йўл билан ҳал қилишнинг энг қулай йўлларида бири алоҳида яшаш, узоқдан туриб бир-бирини қадрлашдир. Шунинг учун Симпозиумлар саройидаги юзма-юз мулоқотда мамлакатимиз раҳбарининг ёшлар, ёш оилалар учун арзон нархдаги уй-жой қурилиши ҳақидаги фикрлари уларнинг бугунги янгиланаётган дунёқарашларига тўла мос келади. Айниқса, маърузанинг “Ўзбекистон ёшлар иттифоқи тизимида 3-5 йил ва ундан кўпроқ фаол ишлаб келаётган, ипотека кредити асосида уй-жой сотиб олиш истагини билдирган ходимларнинг ҳар йили 140 нафарига 25-30 фоиз миқдорида бошланғич тўлов ташкилот маблағлари ҳисобидан тўланади”, деган банди йигит-қизларимизни тузилаётган ёшлар

Ёшлар учун махсус кинотеатр, нашриёт уйи, янги нашрларнинг ташкил этилиши, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи раҳбарларининг мақоми баландлаши, ёшлар ҳаётида муҳим рол ўйнайдиган қарорларнинг настдан юқорига қараб муҳокама қилина бориши, умуман, навқирон авлод ҳаётидаги бугунги ўзгариш, янгиликларни моҳият эътибори билан руҳий, маънавий инқилобга тенглаштириши мумкин.

ташкilotига яна ҳам маҳкамроқ боғлайди. Уйни бежизга “Ватан ичидаги ватан” дея эъзозламайдилар. Ўз бошпанасига эга бўлганларни “Ватанли бўлдинг”, дея табриклашларида ҳам катта ҳикмат бор. Уй – ватан, улкан Ватаннинг бир азиз парчаси бўлиб одамга паноҳ бўлади, ҳар кеч эртаги кун учун қувват беради. Кундуз яшаганларинг, ишлаганларинг кечинмасини фақат уйингда бемалол таҳлил қиласан. Уйсиз одам – муаллақ одам, уйсиз умр – омонат умрдир. Шундай экан, ёшларни уй билан таъминлаш бу – уларни шунчаки бошпанали қилишдан улканроқ иш, улуғворроқ сиёсатдир.

“Камолот” деб аталувчи ташкилотнинг Ўзбекистон ёшлар иттифоқига айланиши ҳаётимиздаги тарихий ҳодисалардан бири сифатида такрор-такрор қайд қилинмоқда. Чиндан ҳам, бу анжумандаги ҳар янгиликнинг ўзини тарихий воқеа деб атасак, ҳақиқатни айтган бўламиз. Дейлик, ёш ҳарбийлар таълим оладиган мактаб ва лицейларнинг “Темурбеклар мактаби” деб аталишининг ўзини олайлик.. Мактабда “Темур тузуклари” ўқитилса, улуғ бобомизнинг “Миллатнинг дардига дармон бўлингиз!” деган унутилмас хитоблари янграб турса..

Улуғ пир, буюк ватанпарвар Нажмиддин Кубронинг ботир саркарда Жалолиддин Мангубердига айтган жавонмардлик ҳақидаги ўғитлари ёш шуурларга қуюлса.. Ахир, ватанпарварлик туйғуси Ватан қаҳрамонлари хотирасига эъзоздан ўсиб чиқади-ку. Муҳтарам Президентимиз ёшлар тарбияси ҳақида гапираётиб: “Ота-оналар фарзандлар тарбияси учун жавоб берадиган қонун бўлади”, деган

фикрни айтдилар. Мен ҳали муҳокамага энди қўйиладиган қонун ҳақида шошилиб фикр билдиргим келяпти. Шунчаки тарбияси учун эмас, ватанпарвар, миллатпарвар, ҳалол, рост-гўй қилиб тарбиялаш учун ота-она жавобгар бўлиши керакки, токи ота-оналарнинг ўзида бу фазилатлар етишмаса, ўзи ҳам ўзини тарбияласин. Албатта, жамият тараққиёти, айниқса, оила осойишталиги, соғлом муҳит яратишда аёлнинг бекиёс ўрни бор. Шу маънода, Зулфия номидаги Давлат мукофоти жамиятимиздаги фаол, иқтидорли қизларни юзага чиқармоқда. Лекин бу ҳаракат ўғил болалар тарбиясига халақит бермаслиги керак. Жамият аёл ҳарорати, аёл меҳридан куч олиши зарур, лекин у аёллашмаслиги керак. Бизнинг менталитетимизда оталар, акалар, ўғлонларнинг ўрни ҳамиша баланд бўлган. Бу қайсидир хорижликлар нигоҳидагидек, зўравонлик эмас. Эркакнинг қатъияти, мардлиги, ор-номусининг мустаҳкамлиги ҳамиша Аёл учун паноҳ бўлган. Шу маънода “Мард ўғлонлар” мукофотининг таъсис этилиши ўғлонларимизга ҳаёт саҳнасига кучли бўлиб, Ватан, миллат ор-номусига, аёл шаънига соқчи бўлиб чиқишига даъват бўлади, рағбат бўлади, деб ўйлайман.

Ҳар мукофотнинг ўз ундови, ўз чорлови бор. Масалан, “Келажак бунёдкори” медали ёшларимиз зиммасига эрта учун жавобгарлик масъулиятини юклайди. Интилишлари, орзу-мақсадларига давомийлик бағишлайди. Ёшлар учун махсус кинотеатр, нашриёт уйи, янги нашрларнинг ташкил этилиши, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи раҳбарлари мақомининг баландлаши, ёшлар ҳаётида муҳим рол ўйнайдиган қарорларнинг пастдан юқорига қараб муҳокама қилина бориши, умуман, навқирон авлод ҳаётидаги бугунги ўзгариш, янгиланишларни моҳият эътибори билан руҳий, маънавий инқилобга тенглаштириш мумкин. Мен “инқилоб” сўзини бежиз тилга олмадим. Ахир, давлатимиз раҳбарининг ўзи: “Айни вақтда ёшлар аудиториясига ихтисослашган оммавий ахборот воситалари ҳам ўз фаолиятини тубдан ўзгартириши лозим.

Аввало, қуруқ расмий гаплардан қочиш, танқидий таҳлил, креатив ёндашув, бугунги ҳаётни бутун қўламини, мазмуни, керак бўлса, мураккаблиги билан ёритишда журналистларимиз фаоллик кўрсатиши керак”, дея қаламкашларни уйғоқлик, дадилликка чорлаб турса, бу имкониятдан фойдаланмаслик нодонликка тенгдир. Чунки бугунги ҳаётимизда муваффақиятларимиз билан бирга, уларга соя солаётган иллатлар ҳам борлигидан кўз юма олмай-

миз-ку. Айниқса, олий ўқув юртларидаги тама-гирлик, имтиҳон-синовларда билим эвазига эмас, пул эвазига баҳо олиш, умуман, ишга киришдаги сунъий тўсиқлар, нафси ҳақалак отган бошлиқлар, ҳатто зиёлилар борлигини ҳамма билади-ку. Халқ орасида “шапкаси”, “соққаси” деган гаплар бежиз ўрмаламайди, ахир. Суд, тергов жараёнларидаги адолатсизлик, тиббиётдаги шифохонага берилган дориларни беморларга пуллашлар... Ҳақозо... ҳақозо иллатлар томир отиб кетгани аниқ-ку. Ҳеч бўлмаса, ёшлар шу иллатлардан ҳазар қилишлари, ҳеч бўлмаса, шу иллатлар ёшлар ҳаётига қора қуртдек ўрмалаб кирмаслиги учун ёш журналистлар қалқон бўлиши керак-ку. Президентимизнинг талаби ҳам – шу. Бу қалбларни, иймонни, жамиятни тозартирувчи, покловчи талаб ва буни журналистиканинг ёш авлоди ўз бурчи деб билиши керак. Бироқ шу ҳақиқатни ҳам унутмаслик керакки, мамлакатимиз раҳбари ҳар бир вазифа моҳиятини, заруриятини изоҳлар экан: “Буларни амалга ошириш қийин, жуда қийин!” дея кун тартибида турган долзарб масалаларнинг салмоғини, биздан қанчалар жасорату шижоат талаб этишини уқтиргандай бўлди.

Ҳа, улуғ эзгуликлар йўлидаги қурашлар ҳеч қачон осон кечмаган. Модомики, биз ҳуррият йўли, озодлик, шон-шараф, фаровонлик йўлини танлаган эканмиз, машаққатларни гарданемизга олишимиз, қийинни мардлик, ишонч, бақувват руҳ билан енгишимиз зарур. Бизнинг халқимизга хос минг йиллик анъана бор: кўпчилигимиз яхшилиқни унутмаймиз, нонқўрлик қилмаймиз. Президентимизнинг бугун ёшларга билдираётган ишончи, уларга очаётган йўллари келажак, яхши келажак йўлидаги буюк яхшилиқдир. Ишонаманки, ёшларимиз соф қалби, шижоати, иқтидори, қурашчанлиги билан бу яхшиликларга муносиб яхшилик билан жавоб қайтарадилар. Буюк келажакка муносиб озод шахс мақомига кўтарилиб, Юртбошимиз ишончини оқлайдилар.

Янги имкониятлар, янги вазифалар

2017 йил 30 июнь куни бўлиб ўтган “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати қурултойида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев иштирок этди. Давлатимиз раҳбари ушбу ташкилотни Ўзбекистон ёшлар иттифоқига айлантириш тўғрисида таклиф билдирди. Таклиф қурултой иштирокчилари томонидан яқдиллик билан қабул қилинди.

Янги ташкилот ва унинг аъзоларига янги имтиёз ва енгилликлар берилди. Иттифоқ олдида ёшларнинг чин маънодаги суянчи ва таянчи бўлиш вазифаси қўйилди.

30 июнь – Ёшлар куни деб эълон қилинди

Қаҳрамон Қуронбоев
Ўзбекистон ёшлар иттифоқининг
марказий кенгаши раиси

Ўзбекистон ёшлар иттифоқи марказий кенгаши раиси Президентнинг ёшлар сиёсати масалалари бўйича Давлат маслаҳатчиси ва Олий Мажлис Сенатининг аъзоси ҳисобланади.

Рустам Қобилов
Самарқанд вилоят
Кенгаши раиси

Жамшид Ходжаев
Навоий вилоят кенгаши раиси

Шомурод Сатторов
Қашқадарё вилоят
кенгаши раиси

Абат Данияров
Қорақалпоғистон Республика
кенгаши раиси

Охунжон Умаров
Сурхондарё вилоят
кенгаши раиси

Адҳам Аҳмедов
Фарғона вилоят кенгаши раиси

Мансурбек Машарипов
Хоразм вилоят кенгаши раиси

Элбек Шужуров
Тошкент шаҳар
кенгаши раиси

Дониёр Каримов
Тошкент вилоят кенгаши раиси

Азизбек Эгамбердиев
Жиззах вилоят кенгаши
раиси

Нодирбек Юсупов
Андижон вилоят кенгаши раиси

Зариф Комилов
Бухоро вилоят кенгаши раиси

Илёс Раҳимов
Наманган вилоят кенгаши раиси

Шавкат Зайниддинов
Сирдарё вилоят кенгаши раиси

Ўзбекистон ёшлар иттифоқининг марказий кенгаши қарорига мувофиқ, республика бўйлаб Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ҳудудий кенгашларининг кенгайтирилган йиғилишлари бўлиб ўтди. Мазкур йиғилишларда иттифоқнинг маҳаллий кенгашлари раислари сайланди.

Шеър янгираган оқшомлар

ёхуд Зоминда уч куну икки тун

Нурилла ЧОРИЕВ

Хушхабар

Мамлакатимиз янги даврга қадам ташлаганидан буён кўзимиз – телевизорда, қулоғимиз – радиога. Ҳар куни эзгу ниятлар, улуғ мақсадлар билан илҳомланиб, бажаришимиз зарур бўлган кўгдан-кўп ишларни дилга тугиб, шу юртнинг бир фарзанди сифатида белга ҳиммат камарини боғладик. Халқ билан яқин мулоқот ўрнатиб барчамизга ўрнак, намуна бўлаётган Президентимиз жойларда эл-улус билан учрашганида, узоқ тумандаги юртдошларимизнинг уйига кириб бориб, хонадон соҳиблари билан самимий диллашганида барчамиз тўлқинланиб кетяпмиз. Қўлига қалам тутган ижодкор борки, бундай чоғларда юраги кабутар мисол кўкка парвоз этмоққа шайланиб қолади.

Мамлакатимиз раҳбари жойларда кечаётган янгилинишлар, ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг бориши, йирик лойиҳалар билан яқиндан танишиш мақсадида шу йилнинг 27 апрель куни Жиззах вилоятига борганди. Ташриф давомида муҳим лойиҳалар бўйича кўрсатма, тавсиялар бериб, ҳудуддаги аҳолининг турмуш даражасини кўтариш, маънавий-маърифий соҳалардаги муҳим масалаларга ҳам атрофлича тўхталди. Жумладан, Республика ёш ижодкорларининг Зомин семинарини қайта тиклаш, устоз шоирлар билан ёшларнинг шеърхонлик кечаларини ўтказиш ҳақида ҳам айтиб ўтди.

Бу хабар адабиёт ихлосмандларини, ижод аҳлини, айниқса, дилини найга жўр этган ёш юракларни тўлқинлантириб, кўнглини тоғдай ўстирди.

Нуфузли анжуманда қатнашаётган навқирон авлоднинг кўзларида акс этган шукрона ҳиссини кўрган устозлар уларга ижод ва ижодкор шахси, сўзнинг таъмию ранги, ифодада туйғунинг ростлиги ҳақидаги адабий маслаҳатларини бериб борди.

Тараддуд

Зомин семинарининг тикланиши ҳақидаги хабар тарқалгач, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига келиб турадиган ёш ижодкорларнинг қатнови янада қуюқлашди. Нафақат пойтахтда яшовчи ёш қаламкашлар, балки вилоятларда истиқомат қилувчи ука-сингилларимиз ҳам уюшмага серқатнов бўлиб қолди. Гарчи вилоятлардаги ёш ижодкорларнинг асарлари Ёзувчилар уюшмасининг ҳудудий бўлимларида кўрилиб, энг яхши ижодкорлар семинарга тавсия этилаётган бўлса-да ва яна “Семинар кунлари белгиланса, ўзимиз хабар берамиз” деган гапга қарамасдан, кўзлари ижод завқидан, қанотли орзулардан порлаб турган ука-сингилларимиз йўл босиб, машқларини қўлтиқлаб, уюшманинг ёшлар бўлимию “Ёшлик”ка кириб келаверарди.

Буларнинг барига сабаб уларнинг Зомин семинари ҳақида эшитганию билганлари, адабий суҳбатларда эски хотираларнинг янғаргани, ўзларига устоз санаган бир қатор шоирларнинг қачонлардир айнан Зоминда тетапоя бўлганлари эди-да! Айни пайтда ёшларда бу семинарда қатнашиш истаги билан бирга чимдим ҳадик, ҳаяжон ҳам бор эди.

Бир кун олдин

Вилоятлардан келган етмишга яқин ёш ижодкор, уларга кўз-қулоқ бўлиб турган уюшманинг жойлардаги масъул котиблари ёзувчиларнинг Дўрмон ижод уйига жойлашишди. Зомин семинарининг дебочаси шу сўлим боғдан бошлангандай бўлди, гўё. Назаримизда, ёш қаламкашларнинг бунда жам бўлишида рамзий бир ифода бордек. Ҳамид Олимжон, Ғафур Ғулом, Миртемир, Асқад Мухтор, Зулфия, Тўра Сулаймон, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Шавкат Раҳмон, Муҳаммад Юсуф каби чин маънода ўзбекининг катта шоирлари, Одил Ёқубов, Саид Аҳмад, Тўлепберген Қайипбергенов, Шухрат, Пиримқул Қодиров, Шукр Холмирзаев сингари улуғ адибларимиз излари қолган боғда навниҳол шогирдлар ижоднинг заҳматию завқини, эл-юрт олдига чиқиб

сўз айтишнинг масъулиятини ҳис этишди. Қолаверса, давлатимиз раҳбарининг адабиётга қаратаётган юксак эътибори, ижодкорларга кўрсатаётган меҳри, ёшларга яратилаётган кенг имкониятларнинг бош сабаби адабиётимизнинг азим чинорлари бўлиб қолган устозларимизнинг бемисл истеъдодию саботи, уларнинг ноёб ижодий кашфиётлари, сўз дардида ўтказган бедор тунларию безовта кунлари эканлигини ҳам чуқур англагандай бўлишди.

Биринчи кун. Адабий қарвон

Ёш қаламкашларга бадиий ижод сирларидан сабоқ берувчи устоз адиблар, семинарнинг ишчи гуруҳи аъзоларидан иборат автобуслар қарвони Дўрмон ижод уйидан “Ўриклисой, қайдасан?” деб Зомин тоғлари сари йўл тортди. Бу автоқарвон адабий орзуларни, сўз мулкининг баланд марраларини кўзлаб бораётган ёшларни устозлар билан бир қадар яқинлаштирди. Нуфузли анжуманда қатнашаётган навқирон авлоднинг кўзларида акс этган шукроналик ҳиссини кўрган устозлар уларга ижод ва ижодкор шахси, сўзнинг таъмию ранги, ифодада туйғунинг ростлиги ҳақидаги адабий маслаҳатларини бериб борди.

Гап адабий мавзулардан жамиятда кечаётган қизгин жараёнларга кўчар, бу борада ҳам ёшларнинг ўз фикри, хулосаларини эшитиб устозлар мамнун жилмайиб қўйишарди. Анжуман иштирокчиларидан бири ўзининг ҳаяжонини босолмай, йўл-йўлакай куёш тифида меҳнат қилаётган фидойи бобо деҳқонлар, илғор пахтакорлар меҳнати ҳақида сўз очса, бошқа бири қад ростлаётган иморатларга гишт тераётган бунёдкор усталарни кўриб қувонарди. «Чинакам ижодкор ҳам миришкор деҳқондай қалбига эзгулик уруғини қадаши, гиштни бир текис қилиб терган моҳир уста сингари сўзларни гўзал, уйғун тиза билиши лозим», дерди устозлар ёшларга қараб.

Адабий автокарвонимиз тобора манзилга яқинлаб борар, Зомин заминига ошиққан ёшлардан яна бирининг юраги потирлаб шеър ўқирди:

Юр, тоғларга кетамиз, эркам,
Харсангтошлар чалар чанқовуз...

Тушдан сўнг. Ўриклисой

Шоирнинг: “Бунда булбул китоб ўқийди”, деганича бор экан. Зомин тоғлари бағридаги сўлим маскан – Ўриклисойда тошдан-тошга урилиб, жўшиб оқаётган сувнинг зилоллигини айтмайсизми: дили билан қалами рост шоирнинг ёзганларидай тиниқ кўринади. Қолаверса, шарқироқ сойда ёшликнинг беғуборлиги, тантилиги, шидда-тию шашти мужассам бўлгандек, гўё.

Юрт мадҳияси янграб, “Фидойинг бўлгаймиз сени, Ўзбекистон” шиори остида Республика ёш ижодкорларининг семинари иш бошлади.

Тадбир Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, халқ ёзувчиси Муҳаммад Али ҳамда Жиззах вилояти ҳокими Улуғбек Узоқов табриги билан очилди.

– Зомин семинари ёш ижодкорлар байрамидир, – деди Ёзувчилар уюшмаси раиси Муҳаммад Али. – Бу йилги семинарда мамлакатимизнинг барча вилоятларидан етмишга яқин ёш ижодкорлар иштирок этмоқда. Уларнинг ичида адабиётнинг барча жанрлари вакиллари – ёш шоирлар, носирлар, драматурглар, публицистлар, танқидчилар, таржимонлар бор. Семинар дастури ниҳоятда тизилган. Ҳар бир жанр бўйича таниқли адиблар раҳбарлик қиладиган ижодий гуруҳларда қатнашчиларнинг асарлари (қўлёзма китоб шаклида) муҳокамалардан ўтади. Умид қиламизки, улар орасидан қодирлар, чўлпонлар, ойбеклар, зулфиялар етишиб чиқади, Зомин семинари таассуротлари адабиётимизнинг ёрқин саҳифаларига айланади.

Шавкат Мирзиёев бундан йигирма йил муқаддам айни шу манзилда ёш шоирларга қарата айтган: “Ёш ижодкорларнинг мустақил Ватан адабиётига Жиззах диёридан қўяётган қадамлари қутлуғ бўлсин!”

Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзо ўз сўзида Шавкат Мирзиёевнинг бундан йигирма йил муқаддам айни шу манзилда ёш шоирларга қарата айтган: “Ёш ижодкорларнинг мустақил Ватан адабиётига Жиззах диёридан қўяётган қадамлари қутлуғ бўлсин!” деган сўзларига эътибор қаратиб, бу эзгу тилак бугунги ёш истеъдодларга ҳам тегишли эканини таъкидлади.

Шунингдек, семинар очилишида Ўзбекистон халқ шоири Энахон Сиддиқова, академик Бахтиёр Назаров, Қорақалпоғистон халқ шоири Кенгесбой Каримов, Ёзувчилар уюшмасининг Жиззах вилояти масъул котиби Меҳри Абдураҳмоновалар сўзга чиқиб, мамлакатимизда маънавият, адабиёт соҳасида олиб борилаётган туб ислохотлар, ёш ижодкорларни қўллаб-қувватлашга қаратилаётган юксак эътибор, уларнинг ёруғ келажакка билдирилаётган ишонч, китоб мутолааси, китобхонликни ривожлантириш борасида қилинаётган амалий ишлар, ушбу семинардан кутилаётган самаралар ҳақида гапирдилар.

Ёшлар номидан жиззахлик шоира Чарос Ёкубова сўз олиб, ёшларга кўрсатилаётган рағбат учун миннатдорлик билдирди ҳамда ёшлар семинари Зоминда ўтаётганидан фахрланишини айтиб ўтди.

Семинар иштирокчиларидан наманганлик Нилуфар Абдурахимова, сурхондарёлик Малоҳат Нуриддинова айни шу шукуҳли лаҳзаларда семинарга бағишлаб ёзган янги шеърларини ўқиб эшиттирди.

Анжуман ўз ишини шеърят, наср, драматургия, адабий танқид, болалар адабиёти, бадий таржима ҳамда бадий публицистика шўбаларида давом эттирди.

Шеър янграган оқшом

Ўриклисойда ғир-ғир эсан майин шабада кўнгилга жўшқин руҳ бахш этарди. Устозлар киши борлигини яйратаётган шабададан роҳат туярган, хижолат бўлаётганлари ҳам сезилиб турарди. «Мен бу ерда салқин ҳавода яйраб турган чоғим пойтахтда ҳаво ҳарорати неча даражага чиқди экан?

У ёқда яқинларимнинг аҳволи қандай?» деган саволлар уларни безовта қиларди. Худди ёзнинг жазирама иссиғидан қочиб ўзлари бу сўлим гўшага келиб олишган-у, олисдаги ўчоқдошлари табиатнинг бу марҳаматидан бебаҳра қоляпти.

Семинар иштирокчилари бири-биридан ҳаяжонини яшира олмас, бу гўшанинг тароватю гўзаллигини бири иккинчисидан ошириб таърифлашга ошиқарди. Бухоролик Зилола Тошева дил сўзларини:

*Қалбим қушларига қувончим қанот,
Зомин заминига қўймоқда қадам.
Бағрингда бахтлиман, битяпман баёт,
Ён дафтар қўлимда, дилкашим қалам –*

деб баён этса, самарқандлик Феруза Хайруллаева ҳис-ҳаяжонини бошқача тарзда ифода қилди:

*Эшитгандим, қачондир худди
Оққуш каби бўлар эмиш бахт.
Бошингдан уч айланиб ўтмиш,
Шундан кейин сен бахтдан қарахт...*

Ферузанинг бу шеъри янграётганда Ўриклисойга шом чўкканди. Унда-бунда кечликдан чиққан ижодкорлар адабий суҳбат қуриб турарди. Уларнинг ёнида қуйма қулоқ ёш-яланглар устозларга эргашиб, шеър ўқиш учун атай тайёрланган сахна томон боришарди.

Оқшомги шеърхонликни уюшма масъул котиби, шоир Муҳиддин Абдусамад бошқариб борди. Ёш ижодкорлар, ҳадеганда шеър ўқиш учун навбат сўрашарди. Муҳиддин Абдусамад бўлса, кимга шеър айтиш навбатини берса, аввало унинг таърифни келтирарди.

– Мен, – деди у. – Бир йигитчанинг шеърларини бир ой аввал ўқигандим. Бугун билсам, ўқиган шеърларим муаллифи семинарда қатнашаётган экан. Шоирни танимайман. Келинлар, унга навбат берсак. Азамат Худойберганов ким? Чиқсин!

Озғин, новча бир йигит кўриниш берди. Масъул котибни ҳайратлантирган шоир ҳозир қандай шеър ўқир экан, деб ҳамманинг кўзи унда. “Мен Хоразмдан, Азаматман”, деди-ю, варанглатиб шеър ўқий бошлади:

*Қулогингдан тишлаган сирганг,
Бўйнинг қучган тиллодан занжир
Мени кўрса бўлди, тусларин
Ўзгартириб, ўзича ранжир, –*

– дея Азамат ҳаяжондан шеърнинг ярмини унутдим ё қийналдим, билмадик, аммо қолган қисмини туркман тилида ўқиб қўяқолди.

Кимдир Ойдиннисонинг, Ойдиннисо эса Зебо Мирзаеванинг шеър ўқишини талаб қилар, орада устоз шоирлар ҳам ёшлик ва муҳаббат ҳақида шеър ўқирди. Давра бошқарувчиси эса яна навбатма-навбат ёшларни майдонга чорлар, дадил шеър ўқишга ундарди. Шеър ўқиши талаб қилинган шундай ёшлардан бири Бегали Эшонқулов бўлди. Уни дарров танидим. Пап-касини қўлтиқлаб уюшманинг ёш ижодкорлар билан ишлаш бўлимига келганида кўргандим. Узун бўйли, кўринишидан менга негадир шеър эмас, бошқа жанрда ёзадигандай туюлган йигит. У ўзини таништириб ўтирмасдан, асосий мақсадга кўчди – қўлига микрафон тегиши билан овози янграб кетди:

*Тун зулмати ўзгармаган,
Ой тиришар – шамол елар.
Ва эшикнинг тирқизишдан
Куз йўллаган совуқ келар...*

*...Оҳ, дарахтга дўнмоқчийдим,
Ҳовлингизда унмоқчийдим.
Сизнинг нозик қалбингизда
Ўша одам бўлмоқчийдим.*

Ёшларнинг товуши тинмас, осуда оқшомда Ўриклисойнинг шарқироқ овози шеърга монанд янграр, шеърдан қўшиққа навбат тегмасди. Мушоира якунланганида ой шеър тафтидан юзи қизарган қизлардай биздан олислаб кетган, қаҳқашон юлдузлар эса қоялардаги адил арчаларнинг бошида гўё юрт сарҳадларида сергак турган алп йигитларнинг бошига кўнгандек ярақлаб кўринарди.

Иккинчи кун. Тонг

Ўриклисойда кўёш тоғлар ортидан кўтарилишини ҳаммадан бурун кўргим келди. Соё бўйлаб, сув оқимига қарши юриб, юқорилаб бордим. Нақ Такали чўққининг пойида адабиётшунос Шўҳрат Ризаев бир-икки ёш-яланг билан суҳбатлашиб, Зомин табиатининг бетакрорлиги, илҳомбахш тонги ҳақида суҳбатлашиб турарди. Семинарнинг бугунги куни қизғин ўтиши ҳаммамизга маълум бўлгани учун фурсатни бой бергим келмай, Шўҳрат акани саволга тутдим:

– Домла, шоир ука-сингилларимизни кеча кўрдик. Олов қалбли ёшлар кўп экан. Драматурглар қандай?

– Бевосита камина масъул бўлган, айна сиз таъкидлаётган йўналишда беш навқирон ижодкор иштирок этяпти. Қашқадарёдан Мўътабар Бойматова, Намангандан Моҳларой Аҳмедова, Самарқанддан Шўҳрух Неъматов ва Обиджон Рўзибоев, Сурхондарёдан Шавкат Бобомуродов вакил бўлиб, дастлабки драматургик машқларини семинарга тақдим этишган. Машқлар билан бугунгача танишганмиз. Ютуқ ва камчиликлари ўзимизга маълум. Бу йигит-қизлар тасодифий келиб қолган эмас, аксарияти Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтининг юқори курс талабалари. Улар муайян назарий билимларга эга, соҳадаги тажрибалардан бохабар ёшлар. Шу маънода семинар ташкилотчиларининг бу галги ижодкорларни танлаш тамойиллари таҳсинга сазовор. Бу йигит-қизларнинг қалбида кўр, юракларида чўғ ва ўзларига яраша билими бор...

Ризаев домла билан суҳбатимиз тугамасидан мунаққид, адабий танқид кенгаши раиси Сувон Мелиев келиб қолди. Ва у киши ҳам ўзи масъул

бўлган йўналиш ҳамда унда иштирок этаётган қатнашчилар ҳақидаги фикрларини билдирди:

– Адабий танқид ҳамisha жорий адабиёт ва мумтоз аъналаримизнинг ўзига хос овози ва фаол тарғиботчиси бўлиб келган. Эътиборли жойи шундаки, бу йилги Зомин семинарида адабий танқид вакиллари илк бор махсус шўъба сифатида қатнашяпти. Тўғри, аввал Дўрмонда ўтказилган ёш ижодкорлар йиғилишида ҳам ушбу йўналиш махсус шўъба тарзида икки марта иш олиб борган, лекин ҳар сафар иштирокчилар бир-икки нафардан ошмас эди, – деб сўзида давом этди шўъба раҳбари. – Ёшлар тақдим этган адабий-танқидий мақолаларни академик Бахтиёр Назаров билан синчиклаб ўқиб, таҳлил қилиб чиқдик. Албатта, ўзига хос ютуқлари ҳам, камчиликлари ҳам бор. Аммо, тан олиш керак, бу йилги иштирокчилар бало экан! Ёшларнинг адабий танқид соҳасига қизиқиши ортиб бораётганидан мамнун бўлдик. Уларнинг аксарияти илмий тадқиқот билан адабий танқидни фарқлаяпти. Иштирокчилардан фарғоналик Сарвиноз Саксонова ва қорақалпоғистонлик Замира Айимбетова ишлари алоҳида эътиборимизни тортди. Сарвинознинг жаҳон миқёсидаги адиб Ф.М.Достоевскийнинг “Телба” романи ҳақидаги ва Замиранинг улуғ шоиримиз Зулфия ва қорақалпоқнинг чўнг шоири Ибройим Юсупов шеърини таҳлилига бағишланган мақолаларида ёш мунаққидларнинг мустақил ва чилғин нигоҳи эътиборимизни тортди. Айниқса, Замирандан умидимиз катта. Ўз она тилидан ташқари ўзбек тилини ҳам яхши биладиган қизимиз келажакда адабиётни фаол тарғиб этувчи мунаққид бўлиб етишувида унга ижодий омадлар тилаймиз, керак бўлса, кўмаклашамиз.

Зомин тоғлари бағридан кўёшнинг кўтарилишини кўриш учун эртага тонг-сахар яна чиқмасак бўлмас. Негаки, Шўҳрат ака, Сувон ака билан суҳбатимиз қизиқ кетгани боис, эътибор қилмабман: кўёш кўкка кўтарилиб бўлибди. Ростини айтганда, Ўриклисойдаги мардумга кўёш бирдан “лог” этиб пайдо бўлгандек таассурот қолдирар экан.

Кун бўйи

Шарқираб оқаётган соё устидаги сўриларда қалдирғочдай тизилган ёшлар қуршовида ўтирган устоз адибларимиз ўз ишларига киришиб кетган. Бу фаолиятни ёритишга чоғланган “Madaniyat va ta’rifat” телеканали муҳаррири, катта шоирамиз Зебо Мирзаева ҳам адабий машғулотларга ҳалал бергиси келмай, бир чеккада кузатиб турарди.

– Зебо опа, ҳозир устозларнинг семинару ёш ижодкорлар ҳақидаги мулоҳазаларини билиш учун ишни болалар шўъбасидан бошлайлик, – дедим.

– Нега энди болалар адабиётидан?

– Мана, кўриб турибсиз, кечадан бери Худойберди Тўхтабоев билан Анвар Обиджонни турли жанрда ижод қилувчи ёшлар бир зум бўлсин холи кўйишмаяпти. Ҳозир эса уларнинг ёнида фақат шу шўъба аъзолари тўпланган.

Биз болалар адабиёти сўрасига борганимизда Худойберди Тўхтабоев қашқадарёлик Кибриё Холматованинг ёзганлари ҳақида гапираётган экан. Шунинг учун Ўзбекистон халқ шоири Анвар Обиджонни суҳбатга тортдик.

– Бу йилги анжуманда болалар адабиёти бўйича етти ижодкорнинг қатнашгани, албатта, қувончли ҳол бўлди. Тақдим этилган асарларнинг мазмунан пухталиги, мавзуларнинг ранг-баранглиги, сатрларда реал турмушимиз манзаралари аниқ-тиниқ акс этгани бизни янада хурсанд қилди. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоев билан бирга хоразмлик Азамат Худойбергенов, жиззахлик Ўткир Тотлибоев, андижонлик Моҳидил Абдуллаева, сирдарёлик Гулмира Исломова,

Агар гайрат билан ижод қилишдан, ёзганларига қайта-қайта сайқал беришдан, устозларнинг маҳорат сирларини ўқиб-ўрганишдан, тинимсиз изланишдан чарчашмаса, улар яқин келажақда болалар адабиёти майдонида мустақкам ўрин топа олишига ишонамиз.

наманганлик Нодира Набиева, тошкентлик Севинч Авазова, қашқадарёлик Кибриё Холматованинг тўғламларини таҳлил қилар эканмиз, уларнинг шу навқирон ёшда мағзи тўқ шеърлар, ҳикоялар ёзгани бизни хурсанд қилди, – деб сўзида давом этди устоз шоир. – Ёш қаламкашларни семинарга саралашда Ёзувчилар уюшмаси мутасаддилари ниҳоятда ҳаққоний, холис ёндашгани кўриниб турибди. Айниқса, Ўткирбек, Азамат ва Моҳидилнинг шеърларини ўқирканмиз, хулосамиз шу бўлди: агар гайрат билан ижод қилишдан, ёзганларига қайта-қайта сайқал беришдан, устозларнинг маҳорат сирларини ўқиб-ўрганишдан, тинимсиз изланишдан чарчашмаса, улар яқин келажақда болалар адабиёти майдонида мустақкам ўрин топа олишига ишонамиз.

Анвар аканинг мулоҳазаларини эшитгандан сўнг навқирон носирларимиз ёнига бордик. Буни қарангки, Тошкентда суҳбатини олишга доим талпиниб юрадиган ёзувчиларимиз шу сўрида жам бўлишибди. Адиблар Тўлқин Ҳайит, Исажон Султон, Абдуқаюм Йўлдош бир даврада эди. Ўзимча, осмондан келиб, “Қани, қайси бирингиз ёш носирларнинг қулоғидан тортиб кўясиз”, деб ҳазил қилган бўлдим.

Семинар иштирокчилари бирданига “ялт” этиб менга қаради. Ёшларнинг кўнглига таскин бериш учун ёзувчи акамиз Исажон Султон вазиятни юмшатди:

– Абдуқаюм Йўлдош – бизнинг етакчимиз. Тўлқин ака иккимиз у кишига ваколат берганмиз. Қанча мулоҳаза бўлса, билдириш етакчига ярашади.

– Семинарда ўндан ортиқ ёш ёзувчилар иштирок этапти. Тақдим қилинган машқларни ўқиб чиқарканмиз, насримизнинг эртанги кунига ишончимиз янада ортди. Ёш қаламкашларимиз анча дадил – улар жасорат билан адабий маҳоратни уйғунлаштирган ҳолда жиддий мавзуларга қўл уришган. Иштирокчиларнинг “униси зўр, буниси ҳам кам эмас” дея ажратиб кўрсатиш қийин. Қолаверса, шўъба ҳайъати аъзолари уларнинг ижодий ишларини янада сайқаллаб, марказий газета-журналларга тавсия этиш устида ишляпти. Хоразмлик Маҳфуза Иброҳимова, қашқадарёлик Жавлонбек Жовлиев, жиззахлик Муқаддас Саримсоқова, андижонлик Маҳбубахон Жалолхонованинг номини алоҳида қайд этиб ўтишни истардим. Уларнинг орасида, барибир айтмасак бўлмади, Маҳфузанинг ёзганлари шеърдек ўқилар экан. Бошловчи ижодкор бўлса-да, яхши тили бор. Умуман олганда, барча иқтидорли ёшларимизнинг асарлари ўз ўқувчиларини топади, деб умид қиламиз.

Абдуқаюм аканинг бу гагидан сўнг рос-мана шеър эшитгим келиб, шеърят шўъбасига бордим. Шоирларимиз бир неча сўрини банд этибдики, қай биридан бошлашга ҳам киши лол. Ўзбекистон халқ шоирлари Энахон Сиддиқова, Маҳмуд Тоир, Иқбол Мирзо ва бошқа таниқли шоирлар даврасида ўтирган ёшлар бирин-кетин шеър ўқиб, гўё устозлар олдида имтиҳондан ўтгандай бўлишарди.

– Бу йил семинар иштирокчилари орасида чиндан ҳам истеъдодли ёшлар кўп, – деди сеvimли шоиримиз Иқбол Мирзо. – Энг муҳими, улар шоирлик шунчаки қофия тизиш эмаслигини ҳис қилиб, англаб туришибди. Тўғри, ҳали уларнинг ёзганларида айрим ишлаш лозим бўлган ўринлар, баъзи «хом» сатрлар бор. Аммо улар ўсаётган шоирлар. Зоминга шунинг учун ҳам келишган. Мана шу ука-сингилларимиз орасидан замонавий шеърятимизга янги мазмун бағишлайдиган, КАТТА шоирлар етишиб чиқишига умид қиламан.

Иқбол ака билан суҳбатимиз тугамай ён сўридан бир қизнинг шеър ўқиётгани эътиборимизни тортди:

*Ўзимдан тошиб келдим,
Довонлар ошиб келдим.
Мен-ла Нодира руҳи
Замонлар ошиб келдим.*

*Хаёллар учди – хатлар,
Қаршилади дарахтлар.
Бу замон Зомин ҳусни
Кўзларимга дастхатдир...*

Кейин билсак, Нозима Ҳабибуллаева деган шоира шу қиз экан. Устозлар эътирофидан кўнгли ўсган ёшлар шеър ўқир, уларга тенгдошлари муносабат билдирар, шу тарзда бу куннинг шавқи хотираларга муҳрланиб борарди.

Кун қиблага оққан чоғи анжуманда йигирма бир нафар ёш ижодкорнинг «Ижод» жамоат фонди ҳомийлигида чоп этилган биринчи китоблари тақдимоти ҳам бўлиб ўтди. Тақдимотда иштирокчи ёшларнинг ҳар бирига мамлакатимиз раҳбарининг махсус совғаси – планшет топширилди. Бундай юксак эътибордан боши осмонга етган ёшлар планшетдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентидан» деган ёрликни кўриб, тамомила бахтга, шарафга кўмилдилар.

– Анжуманга қатнашишнинг ўзи тенгдошларимиз учун бир бахт, – деди наср йўналишида иштирок этган сурхондарёлик Фурқат Алимардо-

нов. – Бугунгача ёзган ҳикояларим бир томон-у, энди ёзадиганларим бошқача бўлишига ишонаман. Бу ерда росмана маҳорат мактабини ўтадик. Устозларимиз нимани қандай ёзиш, қахрамонлар характерини қай тарзда очиш ва ёзганда қайси жиҳатларга эътибор қаратишни тушунтириб берди. Президент совғасини олган тенгдошларимизнинг фақат ва фақат яхши асарлар ёзишига ишонаман. Негаки, бундай эътиборга бошқача жавоб бериб бўлмайди. Фақат зўр ижод қилишимиз керак.

Ўз-кўзида шоду хуррамлик балқиган ёшлар тақдимотдан сўнг Зомин шаршарасини томоша қилишга йўл олишди. У ердаги таассуротларни қоғозга тушириб, тўла ифодалаш имконсиз. Балки, фотосуратларда қисман кўрсатиш мумкин дир...

Талош палла ё яна оқшом

Кун талош бўлганида ҳам ёш ижодкорлар тўп-тўп бўлиб устозлар ортидан эргашарди. «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси таҳририяти мулки бўлган фотоаппарат каминанинг бўйнида, бир йигитга қирқ ҳунар оз деганларидек, «чирқ-чирқ» қилиб юрибмиз. Бир йигит келиб: «Устоз билан расмга олиб кўйинг», дея Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Алининг атрофига бир нечаси жам бўлишди. Ҳа, деганда семинар иштирокчилари ўрин алмашар, менинг қўлимдаги фотоаппарат тинмай чирқилларди. Шу тобда таҳририятимизнинг моҳир фотографи Рустам Назармат келиб қолди-ю, жонимга ора кирди.

Рустам Назармат ишлаётганида мен ҳам бўш турмай, бадий публицистика кенгаши раиси Ўктам Мирзаёрни суҳбатга тортдим:

– Ўктам ака, публицист ёшлар қийнамадимми?
– Йўқ. Қолаверса, Ҳумоюн Акбардек ёрдамчим бор, – деб гагини давом эттирди шўъба раҳбари.
– Бадий публицистика жамиятда амалга оширилаётган туб ислохотларнинг моҳиятини очиб

*Ҳар қандай ниҳолни меҳр
яшнатгани сингари, бугунги
ёш ижодкорларга рағбат керак,
уларни фарзандларимиздек
авайлаб ўстирсак, эртага адабиёт
бўстонимизни янада обод этгувчи
ижодкорлар бўлиб етишадилар.*

берадиган, бугунги куннинг тарихини қоғозга муҳрлайдиган муҳим воситадир. Тарихи бой, кечмиши долғали миллий адабиётимизнинг Абдулла Қодирий, Абдулла Қаҳҳор, Ойбек, Ҳамид Олимжон, Гафур Ғулом, Миртемир каби дарғалари ижодида ҳам бадиий публицистиканинг ўрни катта бўлган. Бунини семинарда қатнашаётган ёш публицистлар яхши билишади. Улар орасида бугун жамият истаган истеъдод соҳиблари борлигини кўриб қувондик. Навоийлик Рўзиқул Очилов, андижонлик Зулхумор Орифжонова, қашқадарёлик Муҳаммадали Мамадалиев, наманганлик Жаҳонгир Намозов, хоразмлик Дилмурод Машарипов каби ёшларимиз билан мунтазам ижодий алоқаларни йўлга қўйишга келишиб олдик. Ҳар қандай ниҳолни меҳр яшнатгани сингари, бугунги ёш ижодкорларга рағбат керак, уларни фарзандларимиздек авайлаб ўстирсак, эртага адабиёт бўстонимизни янада обод этгувчи ижодкорлар бўлиб етишадилар.

Шом чўккан, қушлар ўз тилида қўшиқ айтарди. Кечаги “шеърят майдони” томон устоз Муҳаммад Али, Иқбол Мирзо, Маҳмуд Тоир йўл бошлаб кетишяпти. Қарасак, шу яқин атрофдаги маҳаллий эл ҳам бу оқшом шеър эшитмоқ истагида жам бўлибди.

Мушоирани устоз Муҳаммад Али олиб бордиган бўлди. Кечанинг бундай ташкил этилаётганидан кўринадики, қоронғида кўкка кўз тикиб шеър ўқишнинг авжи кечагидан кўра баландроқ бўлади. Аввал устозларга, сўнг ёшларга навбат берилди.

Мана, Дадахон Муҳаммадиев майдонда, “Аканг қани, Қалдирғоч?” деб сурхонлик қизни сўроқлаб турибди:

*Тоглар йўлин тоғ тўсди,
Муштга айланди қулоқ.
Айвонингни қор босди,
Аканг қани, Қалдирғоч?*

*Бир мунглиг овоз ўтди,
Чалинмаган соз ўтди,
Баҳор ўтди, ёз ўтди,
Аканг қани, Қалдирғоч?*

Ёшларнинг юрт меҳридан ранг олган шеърлари тонгга довур тугамаслиги ҳаммага аён бўлиб қолгач, фақат биттадан шеър айтишга келишиб олинди. Аммо шеър ўқийман деб ўртага чиқаётганларнинг охири кўринмасди. Ҳатто бошқа жанрда ижод қилувчи ёшлар ҳам бу кеча шоирга айланиб кетди. Вақт алламаҳал бўлиб қолгач, ноилож тўрт сатрдан ортиқ шеър ўқимаслик шартини қўйилди.

Учинчи кун. Сарҳисоб

Кеча шеър айтиб чарчамаган, Зомин шаршарасини томоша қилиб завқи янада жўшган ёш ижодкорлар учун бугун энг ҳаяжонли дам бўлиши барчамизга кундек равшан эди.

Ҳа, бугун семинар қатнашчиларининг ижодий ишлари сарҳисоб қилинадиган кун. Аммо ҳеч бир иштирокчи бундан чўчимасди. Қайтага, ижоди ва ўзига бўлган ишончи анжуман машғулотида давомида ортган бўлса ортгандирки, иштибоҳга ўрин қолдирмаганди.

Республика ёш ижодкорларининг Зомин семинари якуний тадбирида ҳар бир шўъба раҳбари ўзи машғулоти олиб борган гуруҳлардаги ёшлар ижоди ҳақида ҳисобот берди.

– Бадиий таржима шўъбасида Адҳамбек Алимбеков билан бирга беш нафар ёш таржимоннинг ишларини кўриб чиқдик, – деди шўъба аъзоси Бегойим Холбекова. – Семинар иштирокчилари бугунгача устозлар ижодидан таржима қилган бўлсалар, анжуман давомида тенгдошларининг машқларини таржима қилиб беришди.

Тўғри, изланишларида камчиликлар ҳам йўқ эмас, аммо уларга келгусида бартараф этилиши керак бўлган жиҳатларни тушунтирдик.

Шу тариқа, барча шўъба раҳбарлари ва аъзоларининг мулоҳазаларидан сўнг семинар иштирокчиларига Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Жиззах вилоят ҳокимлигининг совғалари топширилди.

– Ёзувчилар уюшмаси ташаббуси билан «Ижод» жамоат фонди ҳисобидан чоп этилган беш жилдлик «Озод ватан саодати», «Замонамиз қаҳрамонлари: Ҳасанбой Дўсматов», «Замонамиз қаҳрамонлари: Руслан Нурудинов» номли китоблар совға қилинди, – деди семинарнинг ташкилий ишларида фаол бўлган уюшма аъзоси, драматург Гафур Шермуҳаммад. – Шунингдек, Жиззах вилояти ҳокимлигининг пул мукофотлари ҳам берилди. Буларнинг барчасидан мақсад семинар қатнашчиларининг келгусидаги ижодий

ишларига рағбат кўрсатишдир. Ҳа, айтганча, ёш ижодкорлар семинари тарихида биринчи мартаба анжуман иштирокчилари учун махсус форма ва дафтар-қаламлар тайёрланди ва қатнашчиларга тарқатилди. Бунга рамзий ифода юклайдиган бўлсак, бадиий пишиқ ва бақувват асарлар ёзиши учун ёшларга Зоминда қалам берилди, дейиш мумкин.

Ёш ижодкорлар номидан Абдулла Шарафиддинов ва Сарвиноз Саксонова сўзга чиқиб, ёшларга кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрлик, билдираётган ишонч учун Президентимизга миннатдорлик изҳор этдилар. Шунингдек, ижодий машқларини кўриб, қимматли фикр-мулоҳазаларини билдирган устозларга самимий ташаккур айтдилар.

Шу тариқа, Ёш ижодкорларнинг 2017 йилги Зомин семинари адабиётимизнинг умидли авлодига ижодий зафарлар тилаб, ўз ишини яқунлади.

Миртемир,
Ўзбекистон халқ шоири

Киприкларим

Ёш қаламкашларга атаганим

Киприкларим қўнғирмикан ё қора?
Киприкларим юзтамикан ёки минг?
Киприкларим мунча азиз ва сара,
Кўзгинамнинг киприклари...
Қуюнларда қолганимда, чангга ўралганимда,
Оҳангарон тўзонидан занжи қоралганимда,
Ёки яхши тимсол излаб, чангдай таралганимда,
Ёки бир шеър армонида юз бир кўралганимда,
Ўзбекистон тонгларини бедор кутган кўзларим,
Тенгсиз тонглар фалсафасин ташна ютган кўзларим.
Кўзларимга чегарада шай аскардай кўриқчи,
Кўзларимга олис Бобур гуссасидай йўриқчи,
Эй, азиз киприкларим.
Сергакликда тирикларнинг сиз-ку энг тириклари...
Кипригимдай азизларим, нечоғлиқ ҳам суюксиз.
Армонимдай буюксиз!

Гоҳида шаҳардан олис овул ва қишлоқларда кўзга илинадиган, эътиборимизни тортадиган бирор жиҳат йўқдек кўринади. Аслида, ана шундай манзилларда яшовчи юртдошларимизнинг лугат бойлиги кишини ҳайратлантирди.

Бекорга улуғларимиз: «Эли бойнинг тили бой», деб айтишмайди. Ростдан ҳам, элнинг тил бойлиги аввало унинг ҳаёт тарзи, турмуш шароити, қолаверса, чечанларининг ифода тарзи билан боғлиқ. Бу сафарги лугатимизни Деҳқонобод шеvasига хос сўзлардан тuzдик.

Шарондознинг тўбичоқ сўзи

Бовурламоқ – бағрига олмоқ, кўриқламоқ.

Бўчаламоқ – уй ҳайвонлари туғиш учун ўзига қулай жой танлаб кетиши.

Бўрбой – маҳси, этик кўнжи.

Ганг – кана, сурувчи ҳашорат.

Гум – чуқур.

Мисол: Ай, бола, гум жойга чўмилма чўкиб кетасан.

Дагар – насл олиш учун боқилган кўчқор.

Дўррай – қўлтиғидан тарвузи тушмаган, тетик ўспирин.

Мисол: Бу мақтаган шоирларинг ҳали дўррай бола-қу!

Жумур – мол (кўй) қорнидан тайёрланган, мой солинадиган идиш.

Мисол: Овулдагилар болалар биргаликда жумурларни горга кўйиб келдик.

Зот – соврин, солим, насл.

Ийламоқ – ошламоқ, ишлов бермоқ.

Мисол: Пўстак тайёрлаш осонми, терини ийлагунча она сутинг оғзингдан келади.

Ирганақ – ўтовнинг эшиги.

Мисол: Сенга Элёрнинг ирганагида нима бор?

Иқ – 1) таъб 2) пана жой.

Мисол: 1. Ҳар кимни Гиёсиддиннинг иқи суймайди.

2. Ёмғир ёгадигандек, буғдойни иқроқ жойга олинглар.

Кармақ – ўрик, олхўри илдизидан тайёрланадиган қизартирувчи, ошловчи модда.

Каллак – кичик қоп.

Керага – ўтовнинг асоси, суяги.

Кияк – кўчқор ва такаларнинг белига боғланадиган махсус тери бўлаги.

Кирмав – чилвирни илгакли боғлаш.

Кўнарги – ачитқи, оқлиқ.

Мисол: Ойсулув сутга кўнарги солганмисан, эрталаб қатиқсиз қолмайлик!

Лукиби – ёғочдан ясалган идиш.

Мингак – кичкина ари.

Мўғжа – гулнинг гунчаси.

Мисол: Наъматакнинг мўғжаси чиройли.

Мўнди – синиқ кўза.

Мисол: Кулол мўндида сув ичади.

Напрамач – гилам сандиқ, тўрт бўрчакли бўғча.

Пуштон – от эгарининг тагидан тортиладиган айил.

Силт – қиём, қуйқа.

Олчангламоқ – қилиқсиб юрган, ўзини катта олган.

Онгармоқ – фаҳхламоқ, эшитмоқ.

Орлон – итнинг эркаги.

Орувлаб – тарбиялаб, тозалаб олиш.

Орқовул – кун ботиш, қибла.
Мисол: Бизнинг овулга қиш орқовулдан келади.

Оққува – оқ юзли, оқ бадан.

Мисол: Қўзигул кампир ҳам бир замонлар оққувадан келган қиз бўлган.

Саза – шавқ.

Сирри – қўли ишга

бормайдиган, ношуд одам.

Мисол: Бегали деганларинг ҳам бир сирри-да.

Сон тегса – амал тегса.

Сўм – тоза, асл, юмшоқ.

Тайтув – гўл, аҳмоқ.

Томоқсов – очкўз.

Урт – оғиз, лўнж.

Мисол: Эрбўл, бу хўкизга яхши қарамасанг семирмайди, урти катта экан.

Ушоқ мол, ушоқ жонлиқ – қўй-қўзи, эчки-улоқ.

Чибжинг – сиркаси сув кўтармайдиган одам.

Мисол: Уни ҳеч гапирманг, жуда чибжинг экан.

Чорана – уй ҳайвонларининг йўлдоши.

Чумчуқтор – чумчуқнинг ичагидан ясалган тор.

Чўлиқ – чўпоннинг ёрдамчиси.

Шарондоз – гапга чечан.

Мисол: Мен Қодир бахшидек шарондозни кўрмадим.

Шунғирт – кал одам.

Ўмганламоқ – ўзини ташлаб эмакламоқ.

Мисол: У замонлар оғир эди-да, эл энди-энди ўмганини кўтарди.

Ўрдай – тоғдай, баланд.

Қонтармоқ – югани тортиб эгар қошига боғланган, емиш ейиши тақиқланган от.

Мисол: Қўрдингизми, Зиёдулла тарлонини қонтариб қўйибди.

Қимрон – моянинг сутидан тайёрланган ичимлик.

Мисол: Шу сафар меҳмонлар роса қимрон ичишди.

Қосоға – тош қоя ўртасидан

ўтадиган сўқмоқ.

Мисол: Бойқўргондан ўтгандан сўнг қосоға бошланади.

Қуйруқ – думба.

Мисол: Тўй ҳайдагандан сўнг, қуйруғи катта қўчқор олиб келади-да, жўра!

Қулун – бир ёшга тўлмаган тойчоқ.

Қур – давра, қатор.

Қуралпа – тенгдош.

Қурдош – даврадош.

Ғужир – ор-номус.

Мисол: Ғужури бор одам бундай ўтирмайди.

Ғўлча – кичик кўза, сув идиш.

Мисол: Бунинг ғўлчасида сув бормикан?

Тўбичоқ – югурак той.

Мисол: Қиш келяпти, тўбичоқни арқонга ўргатиш керак.

Тўқолак – эри ўлган ёш келин.

Мисол: Уруш йиллар кўп аёллар қатори момомиз ҳам тўқол қолган.

Нурилла ЧОРИЕВ
тузди.

Юлдузлар ҳам олов асли

Ҳол Муҳаммад ҲАСАН

1957 йили туғилган.
Тошкент давлат
университети (ҳозирги
ЎзМУ)нинг ҳуқуқшунослик
факультетини битирган.
“Охува”, “Қадимий кўшиқ”,
“Ул куни устоз дедилар...”,
“Сулувлардан сулувсан”
каби шеърӣ тўпламлар
муаллифи.

Баззоз

Мен бозордан келяпман,
савдонинг қизиги йўқ.
Тошу тарози тўғри,
бирорта бузуги йўқ.
Сен тушсанг, даллолик қил,
олмагин сотмагин ҳам,
Ўйиндай ўтар умринг,
шу ишдан тузуги йўқ.

Қара

Итнинг ҳам зотин сўраркан, яши чикмас ёмондан,
Ноқислик суяк сураркан ё у, ё бу томондан.
Алпни она, чин бедовни тугар умровдор бия,
Куздаги ҳосилинг чўғи ҳамалдаги тумандан.

Қўзибой

Отангни қўй, бобонгни қўй, Қўзибой.
Майли, улар отарнинг олди бўлган.
Мақтанма кўп, ерни бунча сузиб-ай,
Семирғанлар – ёшига етмай ўлган.

Пародокс

Бағали кам кишининг қўллари очиқ бўлар,
Чиқим чиққан кун бойнинг лабида учуқ бўлар.
Муқояса қидирсанг, катакка бир қараб қўй,
Товуқ семирған сари тухуми кичик бўлар.

Белбукар

Эр кишининг эркалиги кучдадир,
Белин букар қушандаси учтадир:
Бошини ҳам қилар унинг бири ҳам,
Бири – намдир, бири – ғамдир, бири кам.

Ёлғиз

Гуруҳ бирикканда катта куч, бироқ
Якка жанг қилишга бари ожиздир.
Тарихни таъмиз қил, тамаддунга боқ:
Алплар – Мард, мард – Буюк, буюк – Ёлғиздир.

Ҳақлов

Бу кўҳна, кенг карвонсаройга кимлар келиб, кимлар кетдилар.
Ўғрисини урди қароқчи, сўроқчига кимни элтдилар.
Ўйламагин эгаси йўқ деб, Эгам кўриб турди барчасин,
Тўғри юриб, тўғри турғанлар манзилига омон етдилар.

Ваҳоланки...

Туғилибоқ одам танир гўдакнинг кўз, қулоғи,
Бир ёшига етар-етмас чиқар тиши, оёғи...
Аммо йиллар ўтиб тили чиқмай келди бу каснинг,
Ваҳоланки, дуппа-дуруст ишлайди ҳамма ёғи.

Гал

Соч-соқолга тушди оқ, ёшликни ташилагайман.
Навбат кутмассан узоқ, қошиқни ташилагайман.
Тилим тишлаб мисли гунг, кўз ҳам юмишим мумкин,
Хомтама бўлма бироқ қўшиқни ташиламайман.

Топажаксан

Ўзингни топажаксан, кўзингга қараб юрсанг,
Юзингни топажаксан, сўзингга қараб юрсанг.
Тузинг ҳалол, изинг пок, ўрнинг аниқ, қадринг нақд –
Ўзлингга қараб юрсанг, қизингга қараб юрсанг.

Хабар

Самандар қуш учиб ўтгач, Саррин сархуш сабо елмиш,
Оташкадада чўг гуллаб, зимистонга зиё энмиш.
Юлдузлар ҳам олов асли, ёритқичлар қуёш насли
Соҳибқирон тугилган он самодан бир ҳумо келмиш.

Унутма

Ичкарингга қулоқ тут, таиқарингни эшитма,
Кўшинингдан маслаҳат кут, лекин ундай иш тутма.
Ҳазир бўл ҳар бир гапга, қараб юр тўрт тарафга,
«Гўрингга кирмас биров», унутма, ҳеч унутма.

Ажабо

Бизнинг қишлоқ бир-бирига лақаб қўйиб ўтдилар.
“Тили тойиб кетган”ини элга ёйиб ўтдилар.
Кўшни қишлоқ чўлоқ-мўлоқ, гунгми, соқов ҳаммаси,
Бир-бирини суяб юриб, бойиб, бойи-иб кетдилар.

Тушса

Нега ерга қарайсан кўзим кўзингга тушса,
Ёш боладай яйрайсан лоилар изимга тушса.
Бир пахсакаш эдик-ку, урган деворимиз бир,
Қочарга йўл сўрайсан, «бузинг-бузинг»га тушса.

Тегма

Ураверма тулпорни – биргина қамчи бас-да,
Кўзлаган манзилингга етказар у бирпасда.
Бети қалин кимсани минг марта сўк – бефойда,
Териси юпқа эса, тегма, юраги хаста...

Ор

Элибойлар уй сирин қурга чиқиб
кенгашмас,
Бўйни синиб кетсаям эл ичида,
энгашмас.
Оти ўлиб мабодо ярим йўлда
қолса-да,
Кетар пою пиёда, бировларга
мингашмас.

Тенки

Той тепкисин той қўтарар,
тойхар асло қўтармас,
Туёқда зарб тенг эса-да,
жусса фарқлар иккисин.
Нортуя-ку уларни бир
бўталогича кўрмас,
Бироқ фил ҳам қўтаролмас
асл тулпор тепкисин.

Мўлжал

Қор ёғиб қора-қура
излар босилди, қаранг,
Оппоқ энди ҳамма ёқ,
борлиқда босим бир ранг.
Кеч бўлишини кутар
йўл йўқотиб йўловчи,
Қоронгида, йироқда
чироқ милтирар аранг.

Кўр

Ўтмоқда ой, кунлар қатор,
тўлмоқда йил, асрини кўр.
Умринг шомидан ол хабар,
шукрини қил, ажрини кўр.
Еллар елиб, эсди насим,
ётди шамол, тинди бўрон,
Тоғлар қорига сол назар,
бошингга боқ, касрини кўр.

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА

1960 йили Андижон вилоятининг Хўжаобод тумани Қорабулоқ кишлоғида туғилган. Андижон давлат университетининг ўзбек тили ва адабиёти факультетида ўқиган. Шоиранинг “Энг чиройли гул”, “Денгизнинг дарди”, “Дил дафтарин варақлаганда”, “Бахтиёр қушлар”, “Қизларимнинг сарпоси”, “Дадамнинг дуоси” сингари шеърӣ ҳамда публицистик китоблари чоп этилган. 2005 йили Тошкент шаҳрида вафот этган.

Қадрасини топмакка
 Бақирани уруқини
 Озгана ён берсан
 Директлар буйи гўнар
 шайлоқда.

Ўша берсан бирини
 Тўларга ўқрасини
 Қўқрасини хо
 Шў зақини менга қач
 пачеқдер

Ён қачи қачиқ қач
 Ушў бийларга
 менгасини

Мен ёрда топмакка 4.00
 Бўв билану бермакка 10.00
 Мен қачи қачиқ қач 11.00
 Озгана ён берсан 12.00
 Ўзгана ён берсан 13.00
 Қўқрасини 14.00
 Қадрасини топмакка 16.00

5.12.98

“Мен бахтли аёлман – қирқта жоним бор...”

Бу ўтли сўзларни шеър қилиб ёзганида, Замира Эгамбердиева неларни назарда тутгани ёлғиз ўзига аён. Лекин мен бир ҳақиқатни биламан: Замира ўзининг муштдеккина юрагини қирқ бўлакка бўлиб, ёниб ёзган шоиралардан бири эди...

Замира Эгамбердиева ҳақида сўз кетса, чин маънода “меҳнаткаш ижодкор” деган иборани айтишдан чўчимайман. Биз кўпам кўниколмайдиган қолигларни айнан шеърят майдонида Замира бетакрор ижод намуналари билан ўзгартирди. “Икки умрим биттасидир шеър. Олов билан сувнинг ўртаси – кун ва туннинг ўртасидир шеър” ёки бўлмаса “Бу кўнгил кўксимга сиғмайди, йиғласам еру кўк йиғлайди” ва ҳоказо. Бундай мисраларни юзлаб, минглаб келтиришим мумкин. Шоира кўнглини, ижодкор юрагини, дарду аламини англаш, тушуниш учун лаҳзалар, йиллар етмаслигини яна бир бор Замира ўзининг дилбар, хокисор шеъряти билан исботлаб берди.

Норқобил ЖАЛИЛ,
шоир

Кулчу неъматӣ

Ўзбекистон халқ ёзувчиси, ҳажвий адабиётимизнинг йирик ва истеъдодли вакили, атоқли адиб Неъмат Аминов 1937 йил 17 июль кунини Бухоронинг Ромитан туманида темирчи оиласида дунёга келди.

Истеъдоди, ижоддаги самимияти ва топқирлиги билан адабиёт ихлосмандларининг меҳрини қозонди – илк ҳикояси, илк китоби биланоқ ўқувчилар тилига тушди. “Ёлғончи фаришталар” ҳажвий романи билан эса довруқ қозонди.

Адибнинг биринчи ҳикоялар тўплами – “Икки пуллик обрў”. Шундан кейин “Қирқ учинчи почча”, “Лабиховуз хандалари”, “Чинорлар кўшиғи”, “Елкасиз полвон”, “Ўғри мушукча”, “Қаҳқаҳа”, “Яллама ёрим”, “Чол боланинг эртаклари” каби китоблари чоп этилган.

Унинг кўплаб ҳажвий ҳикоялари, фелъетонлари ва танқидий мақолалари қўлма-қўл бўлиб ўқилади.

Адиб ўзбек адабиётини ривожлантиришдаги хизматлари учун «Ўзбекистон халқ ёзувчиси» унвонига сазовор бўлган (1992).

Неъмат Аминов 2005 йили Тошкентда вафот этган.

Неъмат Аминов ўз қадрини билмадики, негаки, у биринчи навбатда ЎЗМ учун, ИЧКИ-РУХИЙ ЭҲТИЁМНИ учун ёзиб келди. Ўзига ёқмаган асарини чиқармади. Ёққани эса, китобхонларга ҳам ёқди. Бу нарсани истегодди, ҲАҚИҚИЙ адибга хос хусусиятидир.

Шукр Холмирзаев

Озод Шарафиддинов билан. 1987 йил.

Неъмат Аминовнинг "суҳбатини олишини" хоҳлаганлар кўп эди. Сабаби, адибнинг ўзи ўта одамохун, дилкаш инсон эди. Бунга ажабланмаслик керак. Ёзувчининг одам сифатида ким эканини кўп ҳолларда унинг ёзган китобига қараб белалол бўлиш мумкин. Неъмат ака ҳушгақчақ, ҳазил-мутойидага ўч, бағри кен адиб эди.

Ўткир Ҳошимов

Адибнинг талабалик сурати. 1958 йил.

Неъмат Аминов адабиётда, ҳаётда вилдон кўнниронини мардона чалиб кетди, десак, муволажа бўлмайди. Бу бебаҳо ва беозор кўннироқ устозни биланлар, кўрганлар ва асарларини ўқиб-ўққанлар қалбда, хотирасида ҳаминша акс-садо берид туришини ишонамиз.

Ашурали Жўраев

Учрашувдан сўнг. 1980 йил.

Бир гуруҳ ижодкорлар билан Шаҳрисабзда. 1996 йил.

Дўстлар даврасида. 1989 йил.

Неъмат Амин Бухорода туғилиб, камол томан туғма ҳажвчи ва сатирик санъаткордир. У кайта адабиётдаги йўлини, қиладикики иши ва ўрнини яхши анларди. Неъмат ака ҳаёт бағридани чиққан, воқеликдан сира йироқлашмаган ёзувчи.

Иброҳим Ҳаққул

Мухлислари даврасида.
1992 йил.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси
унвонини олишда. 1992 йил.

*Неъмат Аминов тенкурлари орасида энг тилма бой,
тилнинг ранглириг оҳанларини жуда яхши ҳис қилмадан
ва уни ниҳоятда маҳорат билан ифодалайдиган ёзувчидир.
У адабиётимизга файласуф Бухоронини сермағно ва кубнок,
шу билан бирга, жуда эрка тилни олиб кирди.*

Саид Аҳмад

1992 йил

*Баъзиларнинг асарларини
эйраб мутолаа қилсан-у, ўзидан
четлаброк ўтгани келади. Шу
тиҳаддан қараганда, Неъмат
ака калдан-кам иттидорлар
сирасига кирувчи, ёзганлари ҳам,
ўзи ҳам бир хилда ёқимтой
инсон эди.*

Анвар Обиджон

*Неъмат ака оққўнни, ўта салбий
одам эди. Катта думалоқ кўзларида
беозор табассум аралаш недир
хайрихоҳлик балкиб турарди. Мўн
ганида ҳам кўп нарсани кўравериб
чарчган одамларга хос энинг истехзо
бўларди...*

Мурод Муҳаммад Дўст

Водийдаги ижодий учрашувлар ҳамиша
мароқли бўлади. 1980 йил.

Зоҳид Обидов билан.
1980 йил.

*Неъмат Аминов катта истеъдод соҳиб сифатида ўзбек адабиётида биринчи ҳажвий
роман яратган адиб. У ҳеч қачон инсон деб аталмиш ҳилқат устидан кулмаган, уни
фақат асарлари билан кулдирган, ўзи эса шунгаки тилмайиб кўйган, ҳолос. Ана шу
биринна тилмайинида адибнинг характерини иллад олиш унчалик қийин эмас эди.*

Илҳом Зойир

Ғиёсиддин Ўнаров
тайёрлади.

Избосар

**Зухра
МАМАДАЛИЕВА**

1977 йили туғилган. Жиззах давлат педагогика институтида таҳсил олган. 2011 йили “Алишер Навойнинг “Лисон ут-тайр” дostonида рамзий образлар тизими” мавзусида номзодлик диссертациясини ҳимоя қилган. 2015 йили “Лисон ут-тайр образлари: рамз ва мажоз олами” монографияси нашр этилган. Адабий асарлари “Қалдирғочим”, “Ватаним деб сени уйғондим” тўпламларида эълон қилинган.

Ҳикоя

Избосар уйғонганида одатдагидек чалқанча ётганди. Унинг кўзига дастлаб уйининг кунгурадор, нақшинкор шифти кўринди. Шифт марказида – Избосарнинг нақ тепасида заррин қандил нур сочарди.

Мана, эллик йилдан бери Избосар фақат шифтга қараб уйғонади. Тўғри, бу йилларда шифтлар ўзгариб турди. Болалигида у қамишлари осилиб турган, битта хира чироқ – лампочка илинган шифтга қараган ҳолда кўз очарди. Ўша чироқнинг ҳам ёнганидан

ёнмаган пайтлари кўп бўларди. Аста-секин у кўп пул топадиган бўлгач, шифтнинг қамишлари беркилиб, юзига чиройли фанер ёпилди. Кейинчалик унинг ишлари ривожлангач, шифт юзига нақш ва ганжлар безак берди. Гулдор, нақшинкор ва заррин қандил осилди.

Шу ўйлар лаҳзада хаёлидан ўтгач, Избосар ёнбошига ўтирилди. Хотини ўрнида йўқ – ташқарига чиқиб кетибди. Сал юқорига ўтирилиб, нақшинкор тортма устидаги икки оёғини кўтариб турган ялтироқ от билан тасвирланган соатга қаради. Унинг миллари ўн бешта кам еттини кўрсатарди. “Аёл кишининг эрта туриши яхши. Уйга барака киради” – ўйлади Избосар. Лекин ўзи иссиққина ўрнидан тургиси келмади. “Роппа-роса етти бўлса, турарман”, деди ўзича. Шу пайт бурнига кўрпа тегиб кетди ва бурнининг ҳаддан зиёд сезувчан бўлганини англаб қолди. Беихтиёр бошини силкиб, қоқинди. Қулоқлари бошига тегиб, тап-тап этди.

Избосар нима бўлаётганини бир лаҳза англай олмай қолди. Аввал бундай одати йўқ эди. Сўнгра кўрпа тагидан қўлини чиқарди. Ё, алҳазар, унинг қўли ўрнида итнинг оёғи чиқиб турарди. У важоҳат билан ўрнидан турди. Шунда у ўзининг тўрт оёқда турганини англаб қолди. Думини ҳам кўрди. Ярим ой шаклидаги қайрилган дум. Кўзларига ишонмай югурганча тошойна қаршисига борди. Алҳазар, минг алҳазар, тошойнада унга бир ит қараб турарди. Юнглари ярим тўкилиб, туллаган, қулоқлари кўзларигача тушадиган, тиллари осилган, ўлгудай қари ит олд оёқларини тошойнага қўйганча қараб турарди. Избосар бу даҳшатга чидолмай, увиллаб юборди. Аламга чидолмай, ўз думини ўзи қувлаб йиғлади. “Ўл-а шу кунингдан, эллиқдан ошганингда ит бўлсанг-а?! Қиз узатиб, келин олганингда-я?! Аввал бўлганингдаям майли эди-я! Энди эл-юрт, қуда-анда олдида нима деган одам бўлдинг?! Зотдор бўлсаям майли, кўтир бир дайди кўппакка айланиб ўтирибди-я! Бу шармандаликка чидаб бўладими?!”

Шу пайт “шип-шип” овози эшитилди. “Уйдан итнинг товуши келаяптими?!” – бу хотинининг овози эди. Йигирма беш йиллик қадрдонининг овози унга хиёл далда бергандай бўлди. “Сенга бу аҳволга кўрингунча ўлиб қўя қолса бўлмасмиди эринг”, – изтироб билан ғингширди Избосар.

“Йўғ-эй, ойижон, Сизга шундай туюлгандир”. Бу келинининг овози эди. Келин асли қадрдон дўстининг, аниқроғи, ҳамкорининг қизи эди. Тушганига беш йил бўлсаям, ҳеч кимга овозини кўтариб гапирмаган. Хўрмат-иззатни билади. Бироқ ҳар нима бўлганда ҳам бегона хонадон

фарзанди. Унга бу аҳволда кўриниш яхшимас... Энди қандоқ қилсайкин?! Бўлган воқеани бирортасига айтиб қўйса нима бўлади?!

Избосар “ух” тортаман деб қаттиқ ғингшиди.

“Ана-ана, бизнинг ётоқдан чиқаяптми товуши!”

“Ҳозир ўзингиз шу хонадан чиқдингиз-ку”, – ўғлининг уйқусираган овози эшитилди.

Ўғли яхши йигит. Молия институтини битиргандан бери Избосар билан бирга ишлайди. Ёшлигида ота-онасини роса “ўйнатган”. Шўх бўлган-да, шўх. Уйлангандан бери босилиб қолди. Келин қўлга ўргатиб олган-да. Ишқилиб, соғ бўлсин. Избосар куламан деб баралла аккиллаб юборди. Шу аҳволда кулишга бало бормиди?!

“Ана, ана, ит дедим-ку, ишонмайсизлар?!” – хотинининг таҳдидли овози эшитилди. Шу пайт хонага аввал қўлида сочиқ тутган хотини, кейин чойнак-пиёла ушлаган келини ва майкачан алпозда уйқусираган ўғли кириб келди. Улар остонада бир дақиқа чамаси қотиб қолишди. Кўзлари бақрайган, оғизлари очилган ҳолда ўзлари ҳам ниҳоятда кулгили эдилар. Сўнгра бирданига:

– Вой, ўлмасам!

– Э-э-эй, тавба!!

– И-и-и-и-ит!!! – деган ҳайратомуз нидолар эшитилди. Избосар ўз ҳолатидан номус қилиб, ер ёрилса-ю, унга киргудай аҳволда эди. Уларга мўлтиллаб қараб, маъюс овозда ғингшиб қўйди.

– Бу хонага ит қаёқдан киради?! – ҳайрон бўлди келини. – Ҳамма ёқ ёпиқ бўлса?! – У шундай деб чойнак-пиёла тутган ҳолда хона бўйлаб юра бошлади.

– Ие, қаранглар, кўрпа устида юнги... – ҳайратдан кўзлари ола-кула бўлган ўғли шиддат билан кўрпани очди.

– Тўшак устида ҳам... Ойи, ит дадамнинг ўрнида ётган, шекилли.

– Бу нима деганинг, оғзингдан ел олгур?! – келинига хавотирли тикилиб, ўғлига бақирди хотини. – Ўрнимдан турганимда даданг ухлаётгандилар.

– Унда дадам қани? – яна онасига савол берди ўғли.

– Билмадим, ташқарига чиққан бўлсалар керак.

– Мен дадажонни ҳовлида кўрмадим. – одоб билан эътироз билдирди келини.

“Бу менман, болажонларим!” – демоқчи бўлди Избосар маъюс овоз билан. Бироқ унинг оғзидан мунглигина увиллаш чиқди, холос.

– Нима бўлганда ҳам бу итни тезроқ йўқотиш керак! – ғазаб билан бақирди ўғли ва келиб уни бир тепди. Избосар вангиллади.

– Тўғри, ҳамма ёққа юнги тўкилибди, – бурнини жийирди келини. – Қутурган бўлишим мумкин.

У тепки еса-да, жойидан жилмаган Избосарнинг ёнидан кўрқа-писа ўтди-да, ўзини эшикка урди. Қўлидаги чойнак-пиёла бир-бирига урилиб, асабий жиринглади.

– Унда даф қилинлар бунди, – ундан жирканиб, қўл силтади хотини. – Тезроқ йўқотинлар!

Хотини билан ўғли ҳайдаб-тегиб хонадан чиқаришаётганда келини кўлига суптурги тутганча келиб қолди. Улар ётоқхонанинг дахлизига чиқишганди. Келини суптурги билан қувиб, ҳайдади.

– Бор йўқол, яшшамагур, қари кўппак! – деб қарғарди келинчак. – Йўқол бизнинг уйдан!

– Ҳа-ҳа-ҳа! Қойил, қойил, ҳайда! – ҳиринларди ўғли қорнини қашлаганча.

Избосар вангиллаб, думини қисганча дарвозахонагача тисланиб борди.

Келини уни яна бир марта суптурги билан уриб, остонадан чиқарди-да, қарсиллатиб дарвозани ётди.

Избосар ғингшиб атрофга қараркан, юзига салқин шаббода урилганини ҳис қилди. Уйи катта йўлдан қиялаб кетадиган тор кўчада жойлашган эди. Келинчаклар ҳовли саҳнига сув сегиб, суптуришар, вақт ҳали эрта бўлганидан бошқа ҳеч ким кўринмасди. Ҳавода кузнинг нафаси ҳукмрон, дарахтлар яккам-дуккам сарғайган барглари тўкарди.

“Ҳадемай қиш келади, – ўйлади Избосар. – Ҳозир фақат эрталаб ва кечқурун салқин. Қишда бўлса, ҳар куни совуқ бўлади. Унда... нима қиламан?!.. Жуда ваҳима қиляптман, – ўпкасига сув урди Избосар. – Ахир, хонада менинг йўқлигимни пайқашди-ку. Аста-секин мени қидиришади. Ҳеч қаердан топишолмагач менинг мен эканимни пайқашади. Ўзлари келиб, кечирим сўраб, олиб кетишади. Уйларига қўйишмасаям, ит катагида сақлашар. Бир коса ёвғон, ҳеч бўлмаса, ювинди беришар”, – ўйлади Избосар маъюслик билан. Кейин қисқагина ғингшиб қўйди.

У уйининг остонасида олд оёқларига бошини қўйиб, ғужанак бўлганча қанча ётди, билмайди. Бироз пинакка ҳам кетибди, шекилли. Машина овозидан чўчиб уйғонди. Дарвозасининг олдида қоп-қора “Ласетти” кўр тўкиб турарди. Ҳайдовчи уни ишга олиб кетгани келганди.

Избосар суюниб кетди. У ҳайдовчисининг оёғи тагида югуриб борди. “Бу менман, Михлижон! Хўжайинингизман!” демоқчи бўлди, лекин у фақат вангиллар, думини ликкилатганча ҳайдовчининг оёғи остида ўралашарди.

Ҳайдовчи хўжайинининг уйдан чиқишини кутиб, машинанинг ён-верини артаркан, оёғининг тагида ўралашаётган итни бир тепди:

– Йўқол-эй, онангни...

– Зоти паст итдан бўлган! – вангиллаб қочганча сўқинди Избосар ҳам. Сўнгра бирдан эсига тушиб қолди: “Бугун чет эллик ҳамкорлар билан учрашув бор-ку! Ўзим бормасам бўлмайди. Бефаросат ўғли шу учрашувни ҳам эплолмайди. Жуда муҳим шартнома имзоланиши керак эди”.

Избосар шаҳар марказидаги ишхонасига югуриб боргунча тили осилиб қолди. Икки марта машина уриб кетишига сал қолди.

Ишхонага келганида коридордаги катта соат 9.30 бўлганини кўрсатар эди. Бунди Избосар дарвоза очиқлиги учун кўрди. Бироқ ичкарига киролмади. Уни боққа кетаётган қоровул Босим полвон кўриб қолди.

– Иииии.... Шавкатжон, итни ҳайданг, итни. Хўжайин итни ёмон кўради. Ҳали-замон келиб қолса, балога қоламиз, – кетаётган жойидан бақирди у дарвозадан чиқаётган ходимга.

Шавкатжон деганлари икки қўлини қанот мисол ёзиб, уни ишхонасининг ҳовлисидан қувиб солди. Бу ҳам етмагандай, томорқанинг четидан тош олиб, отди.

Избосар Шавкатжоннинг кўзини шамғалат қилиб, ичкарига кирмоқчи эди, бироқ оёғига теккан тошнинг зарбидан кейин аччиқ ангиллаганча чекинишга мажбур бўлди.

– Итдан тарқаганлар, ҳаммангни ҳайдайман! – ангилларди Избосар алам билан. – Шавкат-ку, майли, кеча ишга келган бола. Лекин шунча йил тузимни ичган Босим полвон ҳам танимади-я?! Ҳаҳ, тузим кўр қилсин-а!

Избосар бир четга чиққанча зарб еган оёғини ялаб, оғриқни босишга ҳаракат қилди. Бу орада ишхона олдида ҳалиги “Ласетти” келиб тўхтади. Ундан ясениб олган ўғли тушиб, атрофга аланлаганча, ичкарига йўрғалай бошлади. Йўлда Босим полвон билан Шавкатжондан Избосарни сўради.

– Дадам келмадиларми?

– Йўқ, – деди Шавкатжон.

– Ҳайронман, хўжайин ҳеч қачон кечга қолмасдилар, – деди Босим полвон.

– Мен бу ерданман, аҳмоқлар, – йиғлаб юборгудай бўлиб ангилларди Избосар.

Бироздан кейин аллабало машина келиб тўхтади. Ундан учта сипо ажнабий жаноблар тушишди. Ичкаридан ўғли югуриб чиқди. Избосарнинг ўғли улар билан кўришди ва ичкарига бошлади. Избосарнинг юраги туз сепгандай

ачирди. У офисга киришдан умид узиб, орқа томондан борди. Ўғли ҳамкорларни Избосар кутгандай мажлислар залига олиб борди. Стол-стуллар секингина тарақлади. Ўғлининг овози эшитилди.

– Қани, жаноблар, марҳамат!

Хорижий лисонда сўзлар янгради. Сўнг уларнинг таржимони тилга кирди.

– Жаноб Избосаров, ушбу ҳамкорликка бизни Избосар Қаҳҳорович таклиф қилган эдилар. Марҳамат қилиб айтолмайсизми, у кишининг ўзлари қаердалар?!

– И...и...е...ей... – ўғли каловланди. – Ишга кетибдилар, деб ўйласам, бу ёғдаям кўринмадилар, – ўзини куйинчак қилиб кўрсатишга тиришса-да, ўғлининг сўзлаш оҳангидан парвойифалаклик сезилиб турарди.

Дераза орқасидан бу суҳбатни эшитиб турган Избосар аламли овоз билан баралла вангиллаб юборди.

– Ууууууу, шунақаям лапашанг бўласанми, итвачча?! – ўғлини койиди у алам аралаш. – Отам касал, ичбуруғ бўлди, ҳеч бўлмаса ўлди, демайсанми, галварс!

Ичкарида эса хорижий лисонда қисқагина суҳбат бўлди. Таржимоннинг изоҳи эса ундан-далўнда чиқди:

– Кечирасиз, жаноб, биз отангиз билан ишламоқчи эдик. Бизни маъзур тутасиз, деган умиддамиз!

Шундан кейин стуллар яна секингина, аввалгидан-да одоб билан тақиллади.

– Уларни тўхтат! – жон ҳолатда вовуларди Избосар офисининг орқасидан дарвоза томонга югуриб бораркан. – Нима қилсанг қил, алдасанг алда, ялинсанг ялин, лекин тўхтат! Ҳеч бўлмаса, анави Шавкат-павкатми, Босим-осимми ё шуларга ўхшаган бекорчиларнинг иккитасини кўрсат-да, шуларнинг гувоҳлигида отам ҳамкорлик ваколатини менга топширди, ёзма ваколат олишга вақт бўлмади, дегин, улар ишонади ахир, касофат! Бола бўлмадинг, бошга битган бало бўлдинг! Аҳ, сени молиячи деб қўлингта диглом берганларнинг... Ахир, икки йиллик меҳнатим самараси эди-я бу ҳамкорлик! Бу учрашувга эришиш учун манави жанобларнинг орқасидан итдай чопганларимни, анави сипо таржимону яна аллақандай гумашталарига қанчалар суяк ташлаганларимни ўзимдан бошқа ҳеч ким билмайди!!!

Бироқ ўғли уларни тўхтатмади. Орқаларидан меровсираб қараб тураверди. Жаноблар машинага чиқаётганларида Избосар чоғиб бормоқчи ҳам бўлди, лекин бояги тепкию тош зарби эсига тушиб,

бу фикридан қайтди. Фақат уларнинг машинаси орқасидан аллақаергача югуриб борди. Сўнг йўл четига чиқиб, тўйгунича аккиллади. Ҳаммани – уни ишхонага қўймаган Шавкатни, Босим полвонни, ўз эрини танимаган хотинини, келинини, лапашанг ўғлини бўралаб сўқди.

Избосар кечгача кўчада тентираб юрди. Ишхонага ортиқ боргиси келмас, эрталабги машмашани эслаб таъби тирриқ бўларди. Уйига боришнинг ҳожати йўқ, барибир киргишмайди. “Менсиз кунларинг ўтганини кўрай, – ўйлади у хотини, ўғли ва келини ҳақида. – Ҳа, майли, бир таъзирларини ейишсин, кейин ялиниб олиб кетишар. Лекин унғача мен нима қилман?! Ахир, очликдан ўламан-ку!... Ўзиям итдек очман... Ҳа, бўлди! Хаёлига чақмоқдек урилган фикрдан қувониб ирғишлай бошлади Избосар. – Қизимникига бораман. Қиз бола отасига меҳрибон бўлади, дейишади. Зора, у мени таниса!”

Избосар тор кўчалар бўйлаб югуриб, қизининг уйига яқинлашар экан, қувончдан юраги “гурс-гурс” ура бошлади.

“Ҳа, у мени танийди, – тобора тезроқ чопаркан, шундай уйларди Избосар юзига кузнинг изғирини урилишига парво қилмай. – Кейин етаклаб уйимга олиб боради. “Кўзларинг кўр бўлганми, дадамни танимадингларми?” деб онасига, акасига, айниқса, янғасига дашном беради.” Бошига тушган кўргиликнинг ўзи камми, Сизлар ҳам уйдан ҳайдаб, ўлганнинг устига чиқиб тепибсизлар-ку”, дейди. Жуда бўлмаса, ўз уйдан жой берар”.

Избосар қизиникига етиб борганида дарвоза очик, ҳовлида етти яшар невараси копток ўйнади. Избосарнинг хўрлиги келиб, бироз тўхтади. Кўзидан тирқираб ёш чиқиб кетди.

У дарвозадан кирибоқ, неварасининг олдига чопқиллади. Невараси... узоқдан кўрса, “Бобо-жон!” деб бағрига отиладиган невараси уни кўриб, қувониб кетди.

– Вой, ит... Вой, бечора... Нега юнглариң тўкилган... Қариб қолибсан-ку. Қаердан келиб қолдинг бизникига?! – Невараси унинг юнгини силай бошлади.

Избосар неварасининг атрофида думини ликкиллади айланар экан, меҳри товланиб, яна кўзига ёш келди.

– Мен бобонгман, болажоним! Тақдир бошимга шундай кунларни солди, – зорланиб ангилларди Избосар паст овозда.

Бу орада ҳовлидаги телефон жиринглади. Ошхонадан фартук таққан қизи югуриб келиб, хамирли қўли билан телефон дастагини олди.

– Ойи, қаранг, ит. Бизникига дайди ит келибди. Қаранг... қаранг, – бир қўли билан итни силаганча онасига гапирарди невараси. Қизи эса унга эътибор бермай, телефонга жавоб қайтарарди.

– Ҳа, вой, яхшимисила, кеннайи?! Дадамла, ойим, акам яхшимила?! Жиянлар катта бўлишяптими?! Ҳа, шукр, раҳмат. Раҳмат, раҳмат, ҳаммаси яхши. Нима?! Дадам йўғлар?! Ишхонагаям бормабдилар?! Йўқ, йўқ, бизникигаям келмадилар... Қаерга боришлари мумкин?... Ҳайронман... Ўртоқлариникига телефон қилдиларингми?... Бормабдилар... Билмасам...

Қизи телефонда узоқ гаплашди. Избосар унинг олдида борди. Оёғини, қўлини ҳидлади. Юраги энтикди. “Мендан хавотирдамисан, қизим?! Қўй, хавотирланма, мен соғ-саломатман. Фақат... шу аҳволга тушдим, холос!..” Избосар ичидан босиб келаётган хўрсиниқни боса олмади.

Итнинг ангиллашидан чўчиб тушган қизи Избосарни кўриб, кўрқиб кетди. Хайрлашмасдан телефонни қўйди. Беихтиёр орқага тислана-тислана уйнинг деворига урилди. Избосар ҳам унга томон юриб борар, “Бу менман, қизим, кўрқма, отангман!” демоқчи бўлар, лекин оғзидан фақат гингшиш чиқарди.

– Қаердан келди бу? Ким киргизди уйга?! – галати овозда чинқирди қизи.

Югуриб келган невараси онасини тинчлантиришга уринарди.

– Кўрқманг, ойи, яхши ит экан, тишламайди. Ўзи уйга кириб келди. Ҳозиргина...

Шовқинни эшитиб, катта уйдан ҳалиҳлаганча куёви чиқди.

– Ким?! Нима бўлди?! Қани?! – алмойи-алжойи саволларни қалаштириб ташлади кўзи хонасидан чиқиб кетаёзган куёви.

– Ана! – қизи кўзи чақчайганча мўлтираб турган Избосарни кўрсатди қўлини бигиз қилиб. – Ит келибди. Дайди ит!

Избосарни кўриб, куёвининг жон-пони чиқиб кетди. Қачон кўрса, югуриб келиб, қўшқўллаб кўришадиган куёви...

– Ие, ким киритди уйга?! Сенинг ишингми бу?! – ўғлига дағдаға қилди у.

– Йўқ, дада, йўқ! Ўзи келди, – отасининг дағдағасидан кўрққанча шошиб-пишиб жавоб берди невараси.

– Қани, йўқол-чи бу ердан, – югуриб келиб Избосарни тепди куёви. Избосар ангиллаб нари кетди. Лекин ҳовлидан чиқиш нияти йўқ эди.

“Мен оталарингман, болаларим! Нима қилай, шу аҳволга тушиб қолдим. Раҳмларинг келсин, ўлиб кетаман ахир, кўчада қолсам!” – ангилларди бечора Избосар.

– Тўхтанг, тепманг! – деворга қапишганча тахтадай қотиб турган қизига бирдан жон кирди.

“Хайрият-эй, сўзларимга тушунди, шекилли!” – хурсанд бўлди Избосар.

Қизи чоғиб бориб, ҳовли этагидан узун косов олиб келиб, эрига берди.

– Манави билан уринг. Яна Сизни тишлаб олмасин.

Куёвидан калтак еб, қизининг уйдан ҳам қувилган Избосар остонада маъюсгина увледи.

“Қандай кўргилик бу, ўз пушти камарингдан бўлган қизинг сени танимаса?! Куёвинг косов олиб, уйдан қувса?! Отанг ит бўлса, боғлаб боқ, деган нақл бор-ку, номардлар?! Ит бўлсам, мендами айб, ахир?!”

Кечки совуқ тура бошлади. Избосар ушлаб чарчади. Қизининг остонасида кулча бўлиб ётди. Орқа оёқларининг орасига тумшугини суқди. Бироз исингандай бўлди. Бироқ ярим кечаси совуқ забтига олди. Айниқса, юнги тўкилиб, туллаган жойларидан ўтган совуқ суягига етиб борди. Қорни ҳам очликдан таталаб борарди. Избосар иссиққина кўрпа-тўшагини эслаганча увиллади. Ҳозир унга оиласининг меҳрию болаларининг эътибори ҳам керак эмас, иссиққина бир бошпанаю бир ялоқ ёвғон бўлса, бас эди.

Эртаси куни эрталаб куёви дарвозадан чиқиб кетаётиб, Избосарни кўриб қолди.

– Кечаси билан улиб чиқди бу ит, одамни ухлатмай, – деди у кузатиб чиққан хотинига қараб.

– Нимасини айтасиз, дадаси, мен бир ёмон туш кўрибман, денг. Шунинг улиганидан бўлса керак. – Избосарга ёмон қаради қизи.

– Тушимда дадам шу итга айланиб қолибдилар.

Избосарга жон кирди. Ётган жойидан сапчиб турди. Бир хаёли қизининг оёғига суйкалгиси келди, лекин кечаги таёқ зарбини эслаб, жойига ўтириб қолди.

– Ақлинг жойидами?! – кўзи ола-кула бўлган куёви ваҳима аралаш итга тикилиб турган хотинини койиди. – Даданг бир кун йўқ бўлса, шунақа туш кўрасанми?!

– Билмасам?! Аввал бунақа одатлари йўқ эди-да.

– Юргандирлар-да иш биланми, улфатчиликми қилиб?! Балки бирор жонон билан, а?! – мийиғида қулди куёви.

– Йўғ-а... – бўшашибгина эътироз билдирди қизи.

– Бўпти, мен кетдим. Яхши ўтиринглар. Итни уйга киргизманглар. Ўғлингга айт, ёнига яқинлашмасин. Қутурган ҳам бўлиши мумкин. Ҳа, ишдан кейин дадангникига ўтаман. Янгилик бўлса, хабар қиларман.

Эрини ишга кузатгач, қизи эшикни ёпиб олди. Бироздан сўнг ўғлини мактабга кузатгани чиқди. Избосарнинг ҳали ҳам шу ердалигини кўргач, ўғли билан бирга мактабгача борди.

“Ие, бобоси айлансин, менинг ўғлим мактабга бораяптими?!” – қувониб гингшиди Избосар. Невараси унга мўлтиллаб бир қаровди, қизи уришиб берди. Қўлидан маҳкам ушлаб олди. Избосар уларнинг орасидан анча жойгача эргашиб борди. Кейин ортга қайтиб, яна қизининг оstonасига ётди. Қизи қайтиб келгач, унинг устидан сакраб ўтди-да, қарғана-қарғана дарвозани ёпиб, маҳкам танбалаб олди.

Избосар кўчада изғиб юриб, овқат излади. Дарвозаю дераза тағларини, томорқа ичию четларини ҳидлади. Ариқчалар ичига қаради. Очиқ дарвозаларга мўлтираб қаради-ю, ичкарига киргани юраги бетламади.

“Ўз фарзандинг ҳайдаб солгандан кейин, бошқалардан нима умид?!” деб ўйлади. Фақат қизию бошқаларнинг уйдан келаётган ширингина овқат ҳидларини искаб, оғзидан сўлаги оққанча бирор егулик изларди.

Бир ҳовли томорқасининг четидан ўлик куш топди. Оёғи осмондан бўлиб тарракдек қотган. Болалар чўзма билан отиб ўлдирган бўлса керак.

Ўшани еди. Кўнгли айниб-айниб, ўқчиди. Хаёлига улфатлари билан ўтирадиган зиёфатлардаги товланадиган дастурхонлар келди. Кўнгли бузилди. Чўзиб-чўзиб гингшиди. Қизининг оstonасига чўзилиб, бироз мизғиб олди. Ўзича қизи кўрган тушини мушоҳада қилишини, сўнг дарвозини очиб, уйига киргизишини, кечирим сўраб, ёлборишини кутди.

Бу орада невараси мактабдан келди. Унга мўлтираб-мўлтираб қараб, дарвозани тақиллатди. Избосар неварасига умид билан тикилди.

“Мени кечирасан, – деди невараси. – Сени уйга обкиролмайман, ойим уришади. Силашим ҳам мумкинмас”.

Эшик очилди. Қизи Избосарни ўғли билан бирга турганини кўриб, яна жаҳли чиқди.

– Кир ичкарига! Дадангга телефон қилмасак бўлмайди, шекилли. Йўқотсин бу итни! – зарда билан бақирди қизи. Кейин эшикни тарақлатиб ёпиб олди.

Избосар нима қилишини билмай, қизининг оstonасида узоқ ўтирди. Мудраган ҳам бўлди. Бир маҳал ўзига катта хавф яқинлашаётганини ички сезим билан англаб қолди. Кўзини очди. Хавф унга чап томондан яқинлашиб келарди. Избосар бошини қайирмасдан, кўз қири билан ўша томонга қаради.

– Ана у, аста пусиб бор, – қоп-қора коржомали, ўзи ҳам қоп-қора юзли, чўтир йигит шеригига ишора қилиб Избосарни кўрсатди. Ундан ҳам ёқимсиз бошқаси кўлидаги сим тўр билан пусиб кела бошлади.

Избосар ўнг томонига қаради. У томонда ҳам иккита шундай кийимли одам келарди. Избосар ҳалокат яқинлашиб қолганини ва унинг муқаррарлигини англади.

“Ҳа, йўқ, мен пихини ёрган Избосар бўламан, – ўзига ўзи далда берди у. – Бундан-да муқаррар ва даҳшатли ҳалокатларга чап бериб ўтиб, камига, душманларимни рўпара қилиб кетганман. Ит бўлсам ҳам, одамлигимдаги ҳийлаларим эсимда турибди!”

Қизининг уйи катта йўлда жойлашган, унинг ҳар икки томонидан қочиб кетса бўларди. У ўзини ўнг томонга қочаётгандай қилиб кўрсатди ва чап томондаги беўхшов ит овловчилар ёнидан яшин тезлигида ўтиб, қочиб қолди. Ҳар тўртала овчи қўлларида сим тўр билан уни қувлашга тушди.

Избосар қизининг кўчасидан кейинги кўчага ўтаркан, орқасига бирров қаради. Овчилар уч-тўрт қадам орқада бўлса-да, ўқотар қурол билан қувлашарди. Унга ухлатадиган ўқ солинган эса-да, битта ўқ билан ҳар қандай жонзотни ағдариш мумкинлигини Избосар биларди. У югуриб бораркан, умрида биринчи марта итлигидан хурсанд бўлди. Овчиларга яна икки марта чап бериб, алдаб ўтди. Қизининг маҳалласи, машина йўллари, хиёбон, ўзининг ишхонаси, уйи, маҳалласи ортда қолди. У ҳамон югурарди. Нажот оёқларида эканини билиб, кун бўйи дам олганига, ўлик бўлса-да, кўнглини айнитса-да, ўша қушни егани учун ўз ақлига қойил қолиб югурарди. Анчадан кейин ортига қаради. Кеч тушиб бораётган бўлса-да, унинг ўткир кўзлари аниқ ҳукм чиқарди: овчилар орқада қолган, ўзи эса шаҳар четидаги тепалик ёнида турарди.

Атрофда зоғ йўқ, ғира-шира қоронғилик тушаётган, кечагига ўхшаб кечки изғирин хуруж қила бошлаган палла эди. Избосар судралиб тепаликка чиқди. Тили осилиб, тин олди. У чаққон ва кўзи ўткир бўлса ҳам, ҳар қалай, қари ит эди. Оёғини судрашга ҳоли йўқ, қорни ҳам ўлгудай оч, ҳеч бўлмаса кечаги ширин-ширин овқат ҳидлари ҳам унинг бурни ис олмас даражада узоқда қолган эди. Бунинг устига, кечки изғирин тепалик устида янада кучлироқ эсар, юнги тўкилиб, туллаган жойларини жазиллатиб ачитарди.

– Эй Худо, сенга нима ёмонлик қилдимки, мени шу куйга солдинг! – мунгли товушда осмонга қараб улий бошлади Избосар. – Бировни ўлдирмаган бўлсам, мени ўз куёвим отишга ҳукм қилди-я?! Қизим телефонда, эрига айтган-да.

“Бировга ёмонлик қилганимни эслолмайман, – икки олд оёғига таяниб, ҳаётини таҳлил қила бошлади Избосар, ҳамон ўшандай нолали овоз билан улиганча. Ҳар бир бандаи ожиз каби у ҳам дардини кимгадир айтишга эҳтиёж сезар, гарчи ҳеч ким эшитмаётган бўлса ҳам, дардимни айтсам, бироз енгиллашаман, деб ўйларди. – Тўғри, баъзиларни ҳақоратлагандирман, ҳа ана, бекордан бекор, ноўрин ишдан ҳайдагандирман, гоҳида нўноқ ҳамкорларимни хонавайрон қилиб, эвазига бойлик орттирганим ҳам ростдир, лекин асло қурол ўқталиб, кимса жонини олганим йўқ! Менинг қилган ишим жиноят эмас, яшаш учун кураш қонуни, холос! Яшаш, бола-чақа боқиш учун одамлар бундан-да баттар, шармандали ишларни қилишади, ахир, уларнинг ҳеч қайсиси итга айлангани йўқ-ку! Туппа-тузук, бунинг устига, айшини суриб яшаб юрибди-ку! Егани олдида, емагани кетида, хизматида қанчадан қанча ўзидан ўтадиган шогирдлари, гумашталари бор-ку! Нега уларни одамлар чиқарган қонунлар ҳам, илоҳий жазо ҳам четлаб ўтади?! Нега энди айнан менга берилади бу аянчли ва шармандали жазо! Нега, нега энди айнан менга бундай жазони лойиқ кўрдинг, эй Худо! Нолани ҳадди аълосига чиқариб увилларди Избосар. Атроф эса тобора қоронғилашиб, ваҳимали тус олиб борарди.

Избосар увлашни бос қилиб, атрофга қаради. Унинг ён-верида зулмат ичида ваҳимали шарпалар пайдо бўла бошлади. Шарпалар унинг атрофида доира шаклига кириб, тобора қисиб ўрай бошлади. Избосар атрофидаги шарпалар итлар эканлигини пайқаб қолди ва юрагини ваҳима қоплаб олди. Итлар ҳам буни сезгандай бирданига аккилаб, улий бошлади. Избосар нима қилишини билмай қолди. Қочай деса, мадори қолмаган эди. Қочмай деса, аслида ит эмаслиги учун бу итларнинг нима деб аккилаётганини тушунмас, мақсадлари нима эканлигини билмас, фақат булардан яхшилик кутиб бўлмаслигини англади, холос...

Эртаси куни итларга таланиб, ярадор бўлган Избосар кун бўйи куёшга ўзини тоблаб ётди. Баданига сал қувват киргандай бўлди. У ўрнидан туриб, шаҳарга қайтмоқчи бўлди. Ҳар нима бўлганда ҳам, одамлар орасига келмоқчи, жони узилса, улар орасида ўлмоқчи бўлди. Мурдаси итларга таланиб, хомталаш бўлгунча, куёви ёки ўғлининг қўлида жон бериш ҳам ёқимли туюлди унга. Лекин ўрнидан туриш, юриш машаққат эди. Яраларини ялаб, тузатишга,

тишлаб оғриғини қолдиришга интиларкан, ўзини шу аҳволга солган тақдирни лаънатларди.

У уч кун деганда бир амаллаб ўз маҳалласига келди. Маҳалла гузари ёнида чоғроққина масжид жойлашган бўлиб, унинг қурилишига кўпчилик қатори Избосар ҳам эҳсон берган эди. “Демак, у ерда яшашга ҳақим бор, – ўйларди бечора банди. Унга бу ягона нажот йўли бўлиб кўринди. – Художўйлар раҳм қилишиб бир бурда нон, бир коса сув беришар”.

У масжид остонасига келганда намозхонлар пешинни ўқиб чиқиб кетишаётган эди. Избосар уларнинг кўпини танирди. Маҳалланинг бу мўйсафидларини авваллари – одам бўлиб юрган пайтларида писанд қилмасди. Ҳозир эса уларга қараб илтижоли овозда ангиллади. Лекин мўйсафидлар оғир қадамлар билан унинг ёнидан ўтишар экан, ҳеч қайсиси Избосарга қарамади. Ҳамма ёғини яра босиб кетган, қўтир, бунинг устига, чўлоқ ва қари итга кимнинг ҳам қарагиси келарди?! Қарияларни кузатиб чиққан имом-хатиб, унинг фингшишларини эшитди, жирканган нигоҳ билан бир қур назар ташлади ва ўринбосарига тайинлади:

– Махдум, Оллониинг уйига итни киргизманг. Валлоху аълам, у ҳаром ҳайвон!

– Маъқул! – таъвозе билан бош эгди махдум.

Избосар аламли фингшиди. Лекин унинг бошқа борадиган жойи йўқ эди. Шунинг учун масжид остонасига чўзилди.

Хуфтондан сўнг намозхонлар салобат ила бир-бир қадам ташлаб масжиддан узоқлашишди. Гужанак бўлиб олган Избосар увиллаб юбормаслик учун тумшугини орқа оёқлари орасига суқди. Уларни кузатиб чиққан масжид қоровули тақсирлар билан хўшлашар экан, Избосарга ачинганнамо қараб қўйди. Избосар қоронғида ҳам ўткир кўрадиган кўзлари билан ҳар қанча тикилиб қараса ҳам, қоровулни танимади. Одам бўлиб юрган пайти бундайларни мирламаганлиги эсига тушди. Хўрсинаман деб фингшиб юборди.

Қоровул тақсирларни кузатгач, ярим чўккалаб ўтирганча, Избосарга қараб гапирди:

– Эй, жонивор, қаерлардан кеб қолдинг?

Избосар худди уни Маҳмуд таниб қолгандек оёғини судраб қочди. Ўзини панага олди. Узоқдан кўзларини мўлтиллашиб, маъюс овозда фингшиди. Кечаги кунидан афсус-надомат чекди. Тазарру қилмоқчи бўлиб хўнграб

юборди. Фингшиган овоз чиқди. Ит фингшиган бўлса-да, бунда бечоралик, ожизлик, оғриқ ва ситам сезилиб турарди. Қоровул ортига қайрилиб кетди. Избосар яна эшикка яқинлашаётганида, ичкаридан чиқаётган одамни кўриб тагин қочди. Маҳмуднинг қўлидаги бир парча нонни кўрди-ю, барча оғриқни, одамларнинг қаҳр-ғазабини унутиб юборди. Чунки Избосар итга айлангандан бўён бирор киши унга нон-намак тутмаганиди.

Маҳмуд аввалига унга нон берди. Кейин ёнига ўтириб, бошини силади. Ярадорлигини билди, шекилли:

– Сенга нима бўлди, жонивор? – деб сўради.

– Итларга таландим... қизим уйдан ҳайдагач, – ўпкаси тўлиб фингшиди яна Избосар.

– Ие,ие, ёмон бўлибди-ку, – Избосарни тушунгандай жавоб қайтарди қоровул масжид дарвозасининг тепасидаги хира чироқда унинг яраларини кўраркан.

– Ҳозир келаман, жонивор!

Қоровул тез орада қайтиб чиқди. Унинг қўлида эски тугунча, шокоса ва икки-уч бурда нон бор эди. Тугунчани очиб, ичидан аллақандай малҳам олди. “Бисмилло” деганча чўнқайиб ўтириб, унинг яраларига сурта бошлади. Кейин эски латта билан боғлаб қўйди. Олдига шоко-сани қўйди. Унда ҳали совиб улгурмаган суюқ овқат бор эди. Унга нонни тўғраб, Избосарга берди ва шошмасдан ичкарига кириб кетди. Кираркан, “Ҳали ҳаммаси яхши бўлади, жонивор”, деб қўйди.

Избосар ит бўлганидан бери биринчи марта қорни тўйди. Оёғининг оғриғи сал босилгандай, жони ором олгандай бўлди.

* * *

Маҳалланинг чоғроққина масжидига қатновчи чоллар беозоргина қари итга ўрганиб қолишди. Унинг ҳеч кимга зиёни тегмас, остонада ётгани ётган эди. Болалар мактабга ўтган-қайтганда унга эрмаклаб тош, кесак отишса ҳам уларга ташланмас, ташланиш тугул, қайрилиб ҳам қарамас, маъюсгина фингшиб қўярди, холос. Баъзи болалар мактабга олиб борадиган бир бурда, ярим бурда нонларини унга илинишар, шунда у “раҳмат” дегандай калтагина ангилларди. Намозхон чоллардан баъзилари, масжидга уйи яқинлари ҳам унга ёвфон келтирадиган бўлишди. Шунда у бошини кўтариб, ёвфонни ичар ва яна жойини чўзиларди. Қоровул эса унга қарашни асло эсидан чиқармасди.

Избосар эса оила си уни излашини, усиз холи хароб бўлишини англашини ва алаалоқибат калла-лари ишлаб, уни танишларини узоқ кутди. Бундай ҳолдан эса дарак бўлмади. Ҳар замонда унинг қоп-қора “Ласетти” си масжид ёнидаги асфальт ётқизилмаган кичикроқ тош йўлни чангитиб ўтиб қолар, рулда ўтирган Михли ё ўғлини ишга, ёки келини ва хотинини меҳмондорчиликка олиб бораётган бўларди. Машина ичидагилар бошини унинг шифтига қадаганча кибер ва калондимоғлик билан ўтиришар, масжид остонасидаги бечора ит тугул, масжиднинг ўзига ҳам, умуман кўчага ҳам қарагани бўйнилари ёр бермасди. Бир-икки марта эса шофёрнинг ёнидаги у ўтирадиган ўриндиқда қудаси – қадрдон ҳамкори жой олганига ҳам кўзи тушди. Шунда Избосар ҳаммасини англаб етди: ўғли ва хотини ўзларига янги валийнеъмат топишибди. Баски, Избосарнинг уларга энди умуман кераги йўқ. “Балки олдин ҳам керагим бўлмагандир, – ўйлай бошлади Избосар алам билан. – Бу дунёда бору йўқлигим фақат уларнинг қорнини тўйдиришим, устини бутлашим, данғиллама иморат қуришим, дабдабали тўйлар қилишим, элдан кам қилмаслигим, қайтага, минг баробар зиёда қилиб боқишим билан ўлчангандир. Бу амалларни қила олмаслигим – менинг йўқлигим шу билан изоҳландими? Умр бўйи бола-чақа деб топасан-тутасан. Кимларнидир шиласан, кимлардандир юласан. Кимларнидир товлайсан, кимларнидир овлайсан. Қаллоблик, ҳатто жаллодлик қиласан. Ҳаммасини болам-чақам деб қиласан. Бироқ бошингга мана шундай кутилмаган ташвишлар, кўргиликлар тушганда қани ўша кўйида елиб-югурганинг, ўлиб-тирилганинг – бола-чақа?! Ҳайҳот, уларга ҳам кунига яраб турсанг, керак экансан-да! Ҳа, шундай экан! Демак, мен энди улар учун йўқман!”

Шундан кейин Избосар тақдирга бутунлай тан берди. “Нега мени бу кўйларга солдинг?!” деб Яратганга иддао ҳам қилмади, қайта одам бўлиш борасидаги мўъжизани кутиб, қўл-оёғидаги ярим қўтир яраларга “Тери унаяптимиқан?” деб соатлаб термулишни ҳам бас қилди.

Ҳаво совиб, киш қаҳрини кўрсатаётган пайтлар эди. Қоровул итнинг ялоғига ёвғон соларкан, унинг аҳволи яхши эмаслигини билиб қолди. Ит оғир нафас олар, ҳавонинг совуқлигидан тумшуғидан иссиқ буғ кўтариларди. У кўзини очмади, ёвғонга қарамади ҳам. Қоровул бошини сарак-сарак қилиб, масжидга кириб кетди.

Эртаси кунни бомдоддан олдин турган қоровул масжиднинг ён-верини сугтуришга чиқди. Ҳаводан қор ҳиди келар, юпқагина қиров тушган бўлса ҳам, ҳаво анчагина совуқ эди. Қунишибгина турган

қоровул хира кўзларига ишонмай, ўзи шубҳалантирган нарсага қаради. Қаради-ю, бир зум даҳшатдан қотиб қолди. Сабаби, кеча масжид остонасида ит ғужанак бўлиб ётган жойда, яна денг, худди шу аҳволда... бир одам ётарди. Қоровул қайта-қайта “лоҳавла” ўқиб, унинг ёнига борди. Алҳазар, минг алҳазар! Мурда қоровулга таниш, фақат танишгина эмас, анча яхши таниш эди. У маҳалланинг мана-ман деган кишиларидан бўлган, лекин кейинги пайтда кўринмай қолган Избосарбойга ўхшар, йўқ-йўқ, ўхшар эмас, ўшанинг худди ўзи эди.

Қоровул имон калимасини келтирганча аввал мурданинг устига масжиддан эски кўрпача олиб чиқиб, ётди. Кейин эса шоша-пиша унинг уйига хабар бергани жўнади.

Йўлда ҳам хаёл қурғур қоровулни тинч қўймади. Бир пайтлар у ҳозирда масжид остонасида ҳаром қотган Избосарбойнинг кўлида ҳайдовчи бўлиб ишларди. Ўша кун у кўшни вилоятдан юк олиб келиши керак эди. Шомга яқин юкларни ортиб бўлиб, йўлга чиқди. Ҳеч қанча юрмасданок шиддат билан жала қуя бошлади. Йўл сирпанчиқ, бунинг устига, қоронғи бўлиб, машина юриши қийинлаша бошлади. Ҳайдовчининг кўнгли тўхтаб, жала тинишини кутиши кераклигини сезди, лекин шунинг баробарида хўжайинининг гапи ҳам қулоқлари остида жаранглади: “Юк эртагача омборимизда бўлиши жуда муҳим, Аҳмаджон!” деганди у қатъият билан ҳайдовчининг кўзларига тикилганча. “Бунинг учун фақат Сизга ишонаман!”. Шу ишонччи оқлаш мақсадида ҳайдовчи бир маромда юришни давом эттирди. Бироқ навбатдаги бурилишда машина сирпаниб кетиб, қояга урилди, ҳайдовчи ўтирган томон мажақланди, бошқарув бутунлай йўқолди. Ҳайдовчи кўз ўнгида юз берган воқеаларни зўрға идрок этаркан, куч билан тормозни босишга зўр берар, пешонасидан юзига оқиб тушаётган қип-қизил, йўқ, қоп-қора қонга ҳам парво қилмасди. Бироқ машина барибир жарга ағдарилди, ҳайдовчи эса мўъжиза билан, ҳа-ҳа, фақатгина мўъжиза туфайли қутулиб қолди. Шунда ҳам касалхонада кўз очган ҳайдовчи тасодифий нажоткорларидан машинасининг аҳволини сўради.

– Тирик қолганингизга Худога шукр қилсангиз-чи, биродар, – деганди ўшанда нажоткор норози оҳангда.

“Хўжайинимга берган ваъдамни бажаролмадим”, – ўйлаганди у хижолат бўлиб хўрсинганча.

Бироқ... ўша кун уни операцияга тайёрлашаётган пайт касалхонага етиб келган хўжайин палата эшигидан кириши биланоқ ёқасига ётишганди. Унинг вазоҳати қутирган итни эсла-

тар, кўзлари қизариб, оғзидан кўпик сачрарди.

– Менинг машинам, юкларим... уларни сен жарга қулатдинг! Тўлаб берасан, тўлаб берасан ҳаммасини!

– Бу нима беадаблик! Бу ёқда инсон ҳаёти қил устида турибди, Сиз юкни гапирасиз, – деганди шунда унинг ёнида турган врач. – Қолаверса, иш вақтидаги фалокат учун Сиз бу кишига товон тўлашингиз керак!

– Сиз ўз ишингизни қилинг! – деганди хўжайин янада кучли важоҳат билан оғзидан тупук сачратганча врачга қараб. – Мен билан ишингиз бўлмасин. Агар титкиланса, ўзингиздан ҳам ноқонуний ишлар чиқади! Сен эса барибир тўлаб берасан, тўламаганингга қўймайман!

– Тўлайман! – деганди шунда у ярим беҳуш аҳволда. – Омон қолганим учун... бош-кўзимдан...

– Унда тилхат бер! – жон қайғусида ётган кишининг бурнига тайёр тилхатни тиқиштирганди у, ҳайдовчининг охириги сўзларини эшитишга ҳам тоқати қолмай. – Имзо чек!

Ҳайдовчи соғ қолган чап қўли билан бир амаллаб имзо чеккач, хўжайиннинг юзига сал қизил югурганди.

Ўшанда операция муваффақиятли чиққан эса-да, унга бирор йил юролмаслигини айтишди. Избосар эса нобуд бўлган моллар учун ҳам суғурта агентлигидан мўмайгина пул ундирди, ҳам ногирон ҳайдовчини оиласи билан кўчага ҳайдаб, уйини тортиб олди. Яхшиям, қариндош-уруғ, ёр-биродарлар, умуман, яхши одамларнинг борлиги. У кўчада қолмади.

Ўша воқеага бир йилдан сал кўпроқ вақт ўтгач, ҳайдовчи Избосарнинг ишхонасига борганди.

Хўжайин уни совуқдан совуқ кутиб олди. Соғлиги қандайлигини ақалли бир марта, кўнгил учун сўрамади ҳам.

– Янги очган корхонангизга қоровул керак экан. Шунга келгандим, хўжайин! – деганди у “чиқмаган жондан умид” қабилида. – Ўша фалокатдан кейин анча қарзга ботганман. Бунинг устига... акамникида тураман... Улар мендан бир нима таъма қилишмайди-ю, барибир... энди аста-аста юраяпман. Рўзғорга қарашмасам, бўлмас. Акамлар ҳам жўжабирдай жон...

– Сенга ёрдам беролмайман! – деганди у узил-кесил ҳайдовчининг юзига қараб безрайганча. – Чунки сенга ишонмайман. Сабаби, ишончимни оқламагансан! Ночорларга ёрдам бериш эса менинг ишим эмас. Бунинг учун маҳсус идоралар бор! Бориб, ўшалардан ёрдам сўра!

Ҳайдовчи ўшанда собиқ хўжайинининг ҳузуридан ғам-андуҳ ботқоғига ботгандай забун ҳолда чиққанди. Ўша кунни тасодифан мана шу

масжид курилаётганини эшитиб қолди. Акаси ва хотинининг қаршилигига қарамасдан масжидга қоровулликка ўтди...

Йиллар ўтгани сари болаларининг қўлидан иш келадиган бўлди. Рўзғорини қайта тиклаб олди. Хотини, болалари энди қоровулликни бас қилишни сўрашди. Лекин оғир дамларда унга ризқ берган даргоҳни ташлаб кетиш хиёнатдай туюларди.

У Избосарнинг ҳовлисига етиб бориб, дарвоза кўнғироғини босди.

Ўн дақиқа ўтар-ўтмас масжид ёнига қоп-қора “Ласетти” учиб келиб тўхтади. Ундан чопон-дўппи кийиб, белини боғлаган икки киши – Избосарнинг ўғли ва ҳайдовчиси тушди. Улар орқа-олдиларига қарамай, жасадни икки буклаб, машинага тиқишди. Кейин ўғли пешонасидаги реза терларни артаркан, “Хайрият, ҳеч ким кўрмади”, дея оғир тин олди.

– Хўжайин гужанак бўлганларича қотибдилар, – ғамгин овозда гапирди ҳайдовчи Михли машина рулига ўтираркан.

– Ие, бунинг нима фарқи бор. Тезроқ ҳайданг, – жеркиб берди Избосарнинг ўғли.

Ўша кунни пешинга бориб-бормай, Избосарнинг дафн маросими ўтказилди. Унинг хотини тобут кириб келганидан майитни олиб чиқиб кетгунларича дунёни бузиб, “тўрасидан айрилиб қолгани” ҳақида фарёд чекди. Тобутни кўтариб чиқишаётганда эса қизи бир ўтли “оҳ” тортиб, “Дадажон!” деди-ю, ҳушидан кетди. Кўмиб бўлишгандан сўнг ўғли отасининг қабрини кучоқлаб, ярим соат нола қилди. “Энди қандай яшаймиз, дадажон! Сизсиз нима қиламиз?!” дея вовайло қилди. Бечорани беш киши зўрға тортиб, қабрдан кўзғатишди.

Фотиҳа кунни маҳалланинг кунда-шунда чоллари Избосарбойнинг андоқ сахий ва олий-ҳиммат эканини такрор-такрор мадҳ этиб, ёғли паловларни еб, юқини соқолларига суртишди. Имом-хатиб фотиҳачиларнинг кўпчилигидан хатми Қуръон қилавериб чарчади. Маҳдум унга камарбаста бўлди. Избосарнинг куёви, ишхонасидаги ходимлари, хатто қоровул ҳам унинг маъракалари тугагунча хонадонидан бир қадам силжимай, “жаннатмакон хўжайин”нинг “охирги хизматлари”ни адо этишди.

Фақат... фақатгина масжиднинг қоровули, оиласининг илтимосига кўра майитни қай аҳволда топганини ҳеч кимга айтмаган бўлса ҳам, итнинг жойига Избосарнинг қандай бориб қолганидан ҳайрон эди. Яна денг, худди итдай, бир аҳволда-я. Ё товба...

Шунақаси ҳам бўларканда, а?!

Энди дийдор яқин, муҳаббат яқин...

Тор кўнгилни эзар баттар тор хона,
Тўзгиган хаёллар тентирар ҳадсиз.
Хонанинг чанглари артиб қўйиш-чун,
Эшикда ийманиб турар фаррош қиз.

Кўнглим билан бирга мудрайди борлиқ,
Ярим қоронгуга ўрганган кўзлар.
Бир дунё қозоғга кўмилиб борар,
Кўмилиб боради энг ёруғ ҳислар.

Дераза пардаси очилар бирдан,
Хонага бостириб қира бошлар кун.
Ғуборлар ичидан чиқиб келаман,
Фаррош қизга халал бермаслик учун.

Жон қира бошлайди ҳар бир буюмга,
Битта-битта ранглар очилиб борар.
Енгил шамол билан кўтарилган гард
Қуёш нурларининг сочларин тарар.

Уни қузатаман эшикда туриб,
Саккиз йил орқага қайтгим келяпти.
Бўғзимга тиқилиб турар бир ҳадик,
Унга ҳаммасини айтгим келяпти.

Аста пичирлайман, эшитмас бироқ,
Вужудни эгаллар бегона бир ҳис.
– Менинг кўнглимнинг ҳам чанглари артгин,
Юракни тозалаб бергин, фаррош қиз!

**Дадахон
МУҲАММАДИЕВ**

1989 йили туғилган.
Ўзбекистон Миллий
университетининг
журналистика факультетини
тамомлаган.
Республика ёш
ижодкорларининг Зомин
семинари иштирокчиси.

...тониш

Кузда куртак очган боғ бўлиб кетдим,
Тоққа дўқ урдиму тоғ бўлиб кетдим,
Ишқдан бемор эдим, соғ бўлиб кетдим,
Энди ишққа ташина ўтаман, чоги...

Телба руҳман, бироқ танга қайтаман,
Ақлман – вужудга, жонга қайтаман,
Муҳаббатдан тониб, бир сўз айтаман:
Кўнгилда зарра ҳам қолмасин доғи.

Кўзингда бир томчи ёш кўрган палла,
Чап кўксимда парча тош турган палла,
Фурурим пойингга бош урган палла
Ишқнинг сўнганини сездим ҳам гоҳи...

Ҳаёт

Йўлларимни бунча тўсмасанг,
Бир эмас-ку мен билан йўлинг.
Мен энг баланд тоғни кўзласам,
Пойига ҳам етмади қўлинг.

Шунча осон ўлдими қадр,
Ўралашиб қолдинг мен билан.
Қоидани бузаяпсан, ахир
Курашсанг-чи тенг-тенгинг билан.

Энди сенга ёт ҳам бўлдимми,
Устозликдан тондингми наҳот?!
Ҳар томонга отиб, умримни
Чалкаштириб юбординг, Ҳаёт!..

Чегара

Яна кўчангизга бораяпман, мана,
Орадан шунча вақт кетса ҳам ўтиб,
Сизга борар йўлда, светофорнинг
Яшил чирогини турибман кутиб.

Кўришмадик. Мана, минг йил бўлибди,
Ҳар бир сонияси – яна миллион йил.
Учиб бораяпман... Бир лаҳза қолди,
Светофор чирोगи ҳалиям қизил.

Ўша таниш кўча, ҳаммаси таниш,
Ўша қари чинор, ўша аргимчоқ,
Кўзимни юмиб ҳам ўтаман бундан,
Фақат бир лаҳзага иммилар чироқ.

Энди дийдор яқин. Муҳаббат яқин.
Бир лаҳзадан кейин бошланар висол.
Юрагим уришдан тўхтайдди ҳозир..
Қани, яшил чироқ, бўлгин, ёнақол!

Ахир, бу дамларни кутдим миллион йил,
Фурурим устимдан кулиб юрибди.
Бугун журъатимни енгдим-у, бироқ
Ҳамон қизил чироқ ёниб турибди...

Реаллик

Яшашни истадим ўлмайдигандай,
Чидадим сабрим ҳеч тўлмайдигандай.
Кулсам – чин кўнгилдан кулдим. Йиғласам –
Йиғладим ҳеч қачон кулмайдигандай.

Чин кўнгилдан кимнинг кўнглини олдим,
Ҳеч кимга ёлгон сўз айтмайдигандай.
Қаерга борсам ҳам боримча бордим,
Кетсам ҳам ҳеч қачон қайтмайдигандай.

Саржуш

зайфалар

Башорат ОТАЖОНОВА

1986 йили тугилган.
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетининг халқаро журналистика факультетини тамомлаган. 2003 йили республика ёш ижодкорларининг “Зомин” анжуманида “Юксак бадиий тасвир воситалари учун” номинацияси ғолиби бўлган.

Дунё қадим-қадимдан Шарқ аёлларининг одоб-ахлоқи, урф-одатларига ҳавас қилиб келган. Ҳавас қилишганича ҳам бор-да! Ахир, дунё тамаддунининг юксалишига муносиб ҳисса қўшган, ўз зақоси ила номи тарихга ёзилган ва ҳануз барчани ҳайратлантириб келаётган не-не алломаларни дунёга келтирган, тарбия қилган зотларга ким ҳам ҳавас қилмайди?! Аслида, аёл бўлиб яралмоқнинг ўзи – бахт. Айниқса, бугун мамлакатимизда хотин-қизлар учун яратилаётган шароитлар, уларнинг саломатлигини асраш, ижтимоий фаоллигини кучайтириш каби масалалар давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Бироқ, гуруч курмаксиз бўлмайди, деганларидек, шундай хотин-қизлар ҳам борки, гоҳида уларнинг ножўя қадами кўнгилга тегади, кишида нафрат уйғотади. Турмуш зарбаларига чидаб, йўл тоғиб яшаётганларни кўриб, яшашга рағбатингиз ошса, умр йўлининг синовларига енгилиб, ўз масъуллигини унутатганларга қараб, афсус билан бош чайқайсиз. Бугун техника жадал суръатларда ривожланаётган, “оммавий маданият” ўз таъсирини ўтказишнинг турфа усулларидан фойдаланаётган замонда салгина эътиборсизлик, эҳтиётсизлик туфайли айрим аёллар, қизлар пок шаънларига доғ тушириб қўймоқда. Дастлаб замонавий бўламиз деб енгил-елпти кийинишга ўтдик, энди эса баъзи опа-сингилларимиз учун тамаки чекиш ва спиртли ичимликлар ичиш ҳам уят бўлмай қоляпти.

Бир тўйдаги икки фожиа

1. Университетни битириш арафасида бир дугонамиз узатилди. Чекка кишлоққа тўйга бордик. Боришга бордиг-у, кўз кўриб, қулоқ эшитмаган воқеаларга гувоҳ бўлдик. Биз ўзимизча ароқни фақат шаҳардаги, ғарбона ҳаёт тарзига тақлид қилувчи опа-сингилларимиз ичишади, деб ўйлаб юрарканмиз. Бу тўйдаги манзаралар эса...

Чоғроққина тўйхона. Қишлоқлик аёлларнинг самимийлигидан, соддалигидан завқ олиб ўтирибмиз. Кун совуқ, кўнглимиз иссиққина чойдан бўлакни хоҳламайди. Бир пайт ёнимизда ўтирган аёл:

– Қанақасидан ичасизлар? Бошланишига қизилидан қуя қолай-а?! Кун совуқ, сал қизиб олинглар, – деди-да, жавоб кутмай вино оча бошлади. Сўнг қўшиб қўйди: – Келиннинг дугоналари пойтахтдан келган – “нозик меҳмон-да”.

Кўпинча “нозик меҳмонлар” учун спиртли ичимликлар қўйишади. Демак, бизнинг столга ҳам шу маънода турли “оқ ва қизил чой”лардан тортишган.

– Узр, биз ичмаймиз. Олиб қўйсангиз ҳам бўлади, – дедик хижолат бўлиб.

– Ўзим ўргилай сизлардан, пойтахтдан келасизлар-у, меҳмон бўлмай кетасизларми? Меҳмон – атойи Худо. Келин-куёвнинг бахти учун қиттак-қиттак оласизлар-да энди, тортинманглар.

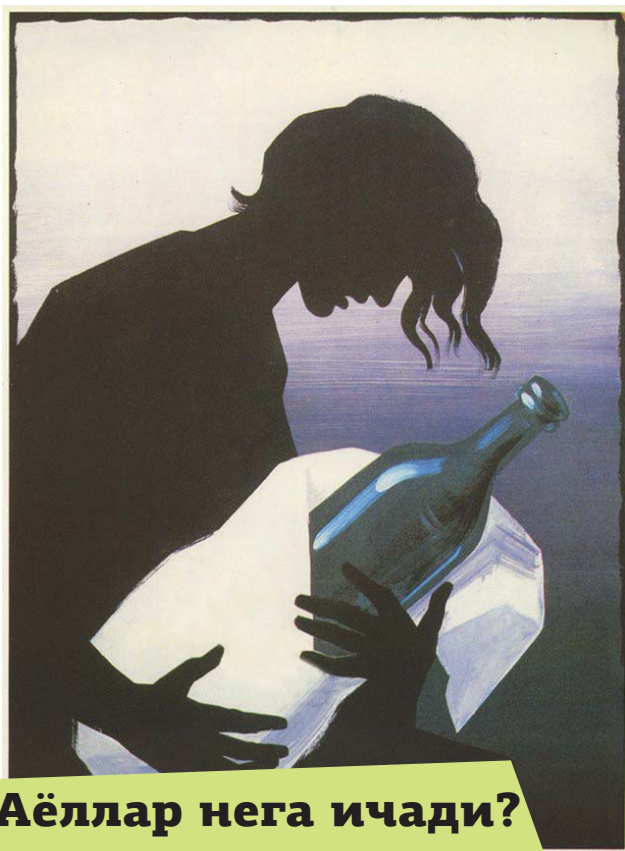
Аёл дугонамизнинг бахти учун пиёла кўтаришимизни илтимос қилиб, биз эса узр сўраб чарчадик. Ахийри аёл қовоғини уйганча таслим бўлди. “Хайрият,

энди шишаларни олиб қўйишади”, деб тургандик, вазият бошқача тус олди. Энди биздан бошқалар пиёла уриштиришди. Қарасак, пиёлаларнинг жаранг-журунги қўшни столлардан ҳам эшитила бошлади. Устма-уст тилак билдиришди, бир пиёлани иккинчисига улаб ичишди. Улар бизнинг борлигимизни ҳам эсларидан чиқариб қўйишганди. Рўпарамда ўтирган аёлнинг боласи борлигига энди эътибор қилибман: қорни очқаб, йиғи бошлади. Она эса қўлидаги пиёлани охиригача симирди-да, бир яшар атрофидаги боласининг оғзига кўкрак солди...

2. Ниҳоят оқ либосда товланиб, даврага келин кириб келди. Чиройли тилаклар билдирилди. Ўйин-кулги авжига чиқди. Даврада хиром этаётган раққосанинг у ёқдан-бу ёққа пилдираб муқом қилиши шундоқ ҳам омонат ўрнимиздан бетоқат қила бошлади. У негадир аёллар томонга эмас, эркаклар даврасига қараб ўйнар, уларнинг қаршисида ўзини минг мақомга соларди. Эркаклар узатган пиёлаларни кетма-кет ичар, узатилган пуллар кайфиятини кўтарар, ўйнар, яна ичарди. Раққоса гандираклаб-гандираклаб, ўйнолмай қолди. Сўнгра ўтириб, эркаклар билан теппа-тенг ичиб, даврани “қизитиш”га киришди...

Кўнглимиз хира тортиб, шу куниёқ изимизга қайтдик...

Аёллар нега ичади?

Касалликнинг тури кўп. Дард бир танада бўлса, бир кишини қийнайди. Юқумли касаллик эса қанчадан-қанча инсонларнинг умрига хавф солади. Шуниси ҳам борки, касаллик биринчи навбатда иммун тизими паст кишиларни танлайди. Ёмон иллатлар ҳам юқумли касалликка ўхшайди. Атрофдаги иродаси сушт кишиларни ўз домига тортади.

Эркакларнинг спиртли ичимликлар ва тамаки маҳсулотларини истеъмол қилишига кўзимиз ўрганиб қолган. Бироқ пойида жаннат бўлган оналар – аёллар ва қизларнинг ичкиликка ружу қўйиши, маст-аласт ҳолда юриши, оқибати хунук ҳодисаларнинг юзага келиши кишини ўйга толдиради. Чунки аёл – жамият давомчиси. Унинг жисмонан ва ақлан соғломлиги келажакни белгилайди. Тиббий маълумотларга кўра, бир ойда уч марта алкоголь ичувчи онадан туғилган болада алкогольга 47 фоиз, агар ота ҳам ичса, 60 фоиз мойиллик бўларкан. Демак, энг даҳшатлиси, ичувчи ота-она бўлажак ичувчини дунёга келтиришаркан. Француз шифокори Демменинг ичкиликка ружу қўйган оилаларда ўтказган тадқиқоти натижаси шу бўлдики, ичувчи ота-онадан дунёга келадиган болаларнинг 10 фоизи эпилепсия, 10 фоизи мия шикастланиши, хотира сустигидан азиат чекаркан.

«Эркакларнинг спиртли ичимликлар истеъмол қилишига кўзимиз ўрганиб қолган», дерканмиз, уларни ҳеч оқламоқчи эмасмиз. Чунки ичкиликбоз эркаклар туфайли оилаларда, жамиятимизда рўй бераётган кўнгилсизликларни яхши биламиз. Аммо аёл спиртли ичимликка ружу қўйса, бундан-да хунук, таъбни тирриқ қилувчи манзаралар юзага келади. Ахир, дағал матога унча-мунча доғ тегса, балки сезилмас, лекин оппоқ, ҳарир матога игна учидай гард қўнса ҳам, ҳамманинг назарига тушади. Аёл тийнати, шаъни ана ўша нурдай тоза ҳарир матога ўхшайди. Шундай экан, савол: аёллар нега спиртли ичимлик истеъмол қилади?

Дилдора, 28 ёшда: – Ўқитувчиман, турмуш ўртоғим ҳам масъул лавозимда ишлайди. Туғилган кунлар ва байрамларда оилавий борди-келдиларимиз кўп. Меҳмондорчиликларда давradoшларнинг юзидан ўтолмай бир-икки марта вино, коньяк ичдим. Қарасам, кайфиятим кўтариляпти. Баъзида турмуш ўртоғим билан уйда ароқ ичишга одатландим. Кайфим тарқагач, “Нега ичдим?” деб юрагим сиқилади. Гап-гаштакларда яна кўнгил ўлгур тинчлик бермайди.

Вазира, 26 ёшда: – Турмуш ўртоғим билан бир синфда ўқиганмиз, севишиб турмуш қурганмиз. Қизимиз туғилгач, ишлаш учун Россияга кетди. Дастлаб пул юбориб турди, кейин пулдан ҳам, ўзидан ҳам дарак бўлмади. Қишлоқда унинг Россияда уйланиб олгани ҳақида миш-миш болалади. Мен эса ишонмадим. Тўрт йил деганда кириб келди. У ўзгарганди. Йиғлаб-сиқтадим. Ҳаммасини тан олди: уйланиб олган экан. Эримни олиб қололмадим, ота-онасини алдаб, изига қайтди. Дардим ичимда, кўнглимни ҳеч кимга ёра олмайман. Киноларда аёлларнинг ўз дардини ароқ билан енгиллатганини кўргандим, мен ҳам кўнглимни “шиша”га очдим. Бора-бора ичиб олиб, қайнота-қайнонам билан жанжаллашадиган, бахтсизлигимга уларни айблайдиган бўлдим. Оқибатда не-не орзулар билан қадам қўйган қадрдон ҳовлимдан ҳайдалдим. Эрим бир йилдан сўнг тавбасига таяниб қайтди. Ҳаётимиз изга тушиб кетди, бироқ бошқа фарзанд кўролмаятмиз. Ичкиликнинг оқибатидан бўлса керак, деб ўзимни кечиролмайман.

Адолат, 22 ёшда: – Ичаман, лекин нега ичимимни ўзим ҳам билмайман. Эсимни танибманки, отам ҳам, онам ҳам ичади. Кун бўйи ишда, гоҳида кеч қайтишади. 16 ёшимда холаларимнинг қизларига қўшилиб чекиб кўрганман. Аста-секин туғилган кунларда ича бошлаганман. Ота-онам билади, лекин билмасликка олади...

Муҳими – биринчи қадамни қўймаслик

Яна бир тур аёллар борки, улар вино қон кўпайтиради, ароқ шамоллашларнинг олдини олади, инфекцияларни ўлдириб, ичакларни тозалайди, деб ўз қилмишларини оқлайдилар. Бироқ спиртли ичимликларнинг инсон саломатлиги учун хавфини санасангиз, кулоқларига олмайдилар. АҚШда, оз миқдорда алкоголь маҳсулотлари ичиб туриш юрак фаолияти учун фойдали, деган қараш мавжуд. Бироқ америкалик тиббиётчилар ўз хулосасига асосланиб, бу нотўғри эканлигини исботлади. Шифокорларнинг тадқиқоти “Journal of the American Heart Association” журналіда чоп этилди.

Ҳар куни 10 грамм алкоголь ичиш юрак бўлмаси фибрилляцияси ривожланиши хавфини 5 фоизга орттиради. Қўшимча ҳар 10 грамм спиртли ичимлик ичган одам юрагининг чап бўлмаси 0,16 мм. га кенгайди. Тадқиқот муаллифлари 5220 респондентни ўрганди. Уларнинг 54 фоизи аёллар бўлиб, ўртача ёши 56 ни ташкил этди. Тадқиқот қатнашчилари электрокардиографик текширувдан ўтказилди. Олти ой мобайнида ўтказилган 17659 текширувдан 1088 ҳолатда юрак бўлмаси фибрилляцияси аниқланди.

Наргиза Бобожонова, Тошкент шаҳар наркология диспансери врач-наркологи, психо-терапевт:

– Бугун аёллар ўртасидаги алкогольга мутелик 22-42 ёшни ташкил этади. Спиртли ичимликлар истеъмол қилиш ёш ёки жинс танламайди. Аёлларни ичишга мажбур қилувчи асосий сабаб – муаммоларни унутиш истагидир. Тўғри, спиртли ичимлик қабул қилингандан сўнг эйфория ҳолатида муаммолар унутилгандек бўлади, лекин унинг таъсири кетиши билан – яна ўша ҳаёт... Эркакларга нисбатан аёлларнинг “ичувчи” бўлиб қолиши осонроқ. Бунинг эвазига бошқа муаммолар юзага келади: оилавий жанжаллар, хиёнат, фарзандларига руҳий ва жисмоний шикаст етказиш, қўққисдан жиноят қилиб қўйиш. Энг ёмони, алкоголь саломатликка жиддий зарар етказиб, бир мартагина берилган имконият – яшаш имкониятини бой бериб қўйиш ҳам мумкин. Спиртли ичимликлар истеъмоли нерв тўқималарини парчалайди, юракни ёғ бостиради, жигар циррози, гастрит, ошқозон-ичак яраси,

буйрак ҳужайраларининг ўлими, модда алмашинув жараёнининг бузилиши, репродуктив фаолият сусайиши, ачинарлиси, носоғлом авлод туғилишига олиб келади. Алкогол ошқозонга тушгач, меъда ширасининг кўпроқ ажралишига сабаб бўлади. Агар оч қоринга ичилса, бир неча сонияда ичакка етиб боради. Йўғон ва ингичка ичак орқали қонга сўрилиб, қон оқими орқали бутун организмга, ҳатто суяк ва ёғ тўқималарига сингади. Шунингдек, марказий нерв системасига таъсир кўрсатиб, тўқималарни ҳалок қилади. Шу таъсир туфайли руҳий саломатликка путур етказилади. Алкогол миядаги очлик марказига таъсир қилиб, маълум бир вақт мобайнида очлик ҳиссини йўқотади. Шунинг учун ичган одам “очқамайди”, бироқ фойдали озуқа етишмаслигидан дармони қуриб, ҳолдан тояди.

Аёлларнинг спиртли ичимликларга боғланиб қолиши ўта ачинарли ҳолат. Тасаввур қилиб кўринг: бир оиланинг қизи, бекаси, келини ёки қуда-андаси шиша тўқиштириб ичиб ўтирса... Ҳарб мамлакатларида бу одатий ҳолдир, бироқ биз ўзлигини қадрлайдиган, диёнатли халқмиз. Турмушнинг иссиқ-совуғига бардошли, иродаси кучли аёл зотининг бу иллат домига осонгина тушиб қолаётгани хатарли. Бундай жамиятда ахлоқсизлик урчийди, маънавият инқирозга юз тутаяди. Алкоголга қарам аёлнинг ҳаёти бетартиб бўла боради, обрўси тўкилади.

Алкогол барибир ўз ишини қилади. Бу йўл – хатарли. Тарбияли, иродаси мустаҳкам аёл бу йўлга биринчи қадамни қўймайди.

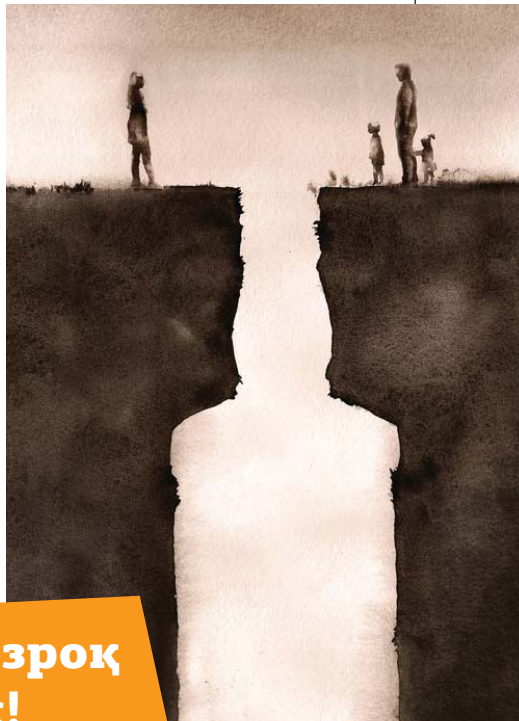

Олманинг тагига олма тушади

Дилором опа ёшлигида шунчаки эрининг эсини киритиб қўйишни истарди, холос. Бўлган, бўлмаган сабаблар туфайли эри билан жанжаллашар, аламини ароқдан оларди. Эрининг тоқати тоқ бўлгач, оила бузилди. Энди баттар ичкиликка ружу қўйган Дилором қизининг таълими тугул, тарбияси билан ҳам қизиқмади. У ичди, ичаверди, йиллар ўтиб бўй етган қизи Дилшодани бегона эркаклар остонасига ташлаб кетгунига қадар ичди. Шу онда она ичишни ташлашга қасам ичди, астойдил даволанишга аҳд қилди. Бироқ боши берк кўчага кириб қолган қизига ёрдам бериш учун кеч эди. У кўчадан анчагина “улфатлар” орттиришга ҳам улгурганди.

Бу сўнгги пушаймони ўзининг душманига айланган бир онанинг қисмати. Уни қандай юпатишни ҳам билмайсиз. Чунки не-не орзулар билан дунёга келтирган жигарбандининг келажагига ўзи соя солди. Донишманд халқимизда “Қуш уясида кўрганини қилади”, “Бир болага етти маҳалла – ота-она”, “Арпа экиб, буғдой кутма” каби нақллар бор. Фарзанд тарбияси она қорниданоқ бошланишга ишора қилувчи қанчадан-қанча ҳикоятлар, эртагу ривоятларни ўқиганмиз.

Бола – ота-онага тутилган ойна кабидир. Бу борада оталарга қараганда оналарнинг вази-фаси масъулиятлироқ, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом: “Туғилижак зурриёдингиз учун муносиб онани танланг!” деб бежиз айтмаганлар. Зеро, аёлнинг маърифатли ва тарбияли бўлмоғи, ҳар бир қадамини ўйлаб босиши жамият юксалишининг кафолатидир.

Хулосани тезроқ чиқарайлик!

Биз келтирган мисоллар, минг афсус билан айтиш керакки, катта фожеа. Уларга ўхшаш ёки ўхшасмаслик эса ўзимизнинг қўлимизда. Зеро, врач-нарколог, психо-терапевт Наргиза Бобожонова таъкидлаганидек, “Аёл бир ишга шунчаки киришмайди, астойдил киришади. Ўз олдига қўйган мақсадига эришмагунча ҳаракатдан тўхтамайди. Унинг табиати шундай. Аёл бир адашдимми, унинг тўғри йўлга тушиб олиши қийин. Чуқурлашиб кетаверади-кетаверади. Чунки унинг табиати шундай”.

Эркаклар нега жим?

Азал-азалдан бизда эркаклар улуғланган. Хотинлар эрини, қизлар отасини пайғамбардай ҳурмат қилган. Ҳеч бир иш отанинг изнисиз қилинмаган. Хотин-қизлар нотўғри сўз айтиб ёки ножўя иш қилиб қўйса, оила бошлиғининг танбеҳидан чўчиб, эҳтиёт бўлиб туришган. Хўш, ҳозир-чи? Ўша биз маломат қилаётган ичувчи опа-сингилларимизнинг отаси, эри, ака-укаси йўқми? Ёки улар ўз қизлари, умр йўлдошлари, опа-сингилларининг спиртли ичимлик истеъмол қилишини билмайдими? Афсуски, кўпчилиги билишади. Билишади-ю, ё ўзларини билмасликка оладилар ёки бу ҳолни айтарли иллат, нуқсон деб ҳисобламайдилар. Ҳатто ўз хотини билан бемалол тўқштириб ичувчи эркакларимиз ҳам талайгина. Шундай ичкиликбозликка муқкасидан кетган, ароғу виносиз бир кун ҳам яшолмайдиган

эрлар ҳам борки, иложи борича хотинини ҳам ўзига улфат қилиб олишга уринади: ана шунда хотинимнинг дийдиёсидан қутулиб, қулоғим тинч бўлади, деб ўйлашади. Эрлик, оталик масъулиятини шаробга қўшиб симирворишган улар.

Ҳар бир спиртли ичимлик ичувчи аёлнинг ортида камида битта масъул эркак бор. Токи эркакларимиз ўз аёллари, қизларининг ҳаёси, иффатини қатъий қўримас экан, салгина эркинликдан боши айланиб, сархуш бўлаётган опа-сингилларимизга кўзимиз тушаверади.

Абдусалимнинг акаси

Узоқ хотиралар таниш одамларни маънан яқинлаштириб, кўнгиллари гоҳида ғойибона боғлаб туради. Ўзини битириб, Тошкент давлат университетига ҳужжат топширган эдим. Омад чопмади. Узоқ Шарққа ҳарбий хизматга кетиб қолдим...

Орадан ўттиз йилдан кўпроқ вақт ўтди. Аммо ўша йили худди менга ўхшаб манглайига талабалик имзоси қўйилмаган сурхондарёлик бир тенгқуримнинг университет остонасида, дарахтларнинг олақуроқ соясида шоирона кайфиятда самимият билан шеър ўқиётгани ҳамон қулоғим остида жаранглаб турибди:

*Баҳор бу ўлкага келганда такрор,
Уфура бошлайди гулгун насимлар.
Умрим, баҳорларни кузатдинг бедор,
Қуш бўлиб учганда зангор фаслар...*

Университет ҳовлисидаги сўлим, серсоя ва ҳайбатли чинорларга қараб “Қуш бўлиб учганда зангор фаслар”ни секин пичирладим.

Айтганча, тўйхонага бораётган эдим. Физика-математика фанлари доктори, университетдаги кадрдонимиз Баҳодир Шойимқулов тўй оши бераётган эди. Наридан шоир Абдумажид Азим кўринди. Уни ташқаридан танийман. Ижодини имкони борича кузатаман, ўқийман. Шоирга ичимда анчадан бери юрган муҳим бир саволим бор эди. Фурсат пишганга ўхшайди. Тўйхонага етиб боргунча айтсам бўлади. Абдумажид ака билан саломлашиб, ҳол-аҳвол сўрашгач, укаларидан гап очдим. Эътибор бермади: “Бошқа ишлар билан машғул, уларни танимайсиз”, деди. Укаларидан бири мен билан абитуриент бўлгани, филология факультетига ҳужжат топширганини айтдим. Бирдан жонланди: “Абдусалимми? Шундайми?!”

Баҳодир КАРИМОВ,
филология фанлари доктори

“XX аср ўзбек шеърияти антологияси”, “XX аср ўзбек ҳикояси антологияси”, “Ўзбек адабий танқиди антологияси” китобларининг гоя муаллифи ва тузувчиларидир бири. “Жадид мунаққиди Вадуд Маҳмуд”, “Қодирий қадри”, “Янгиланиш соғинчи”, “Абдулла Қодирий: танқид, таҳлил ва талқин”, “Адабиётшунослик методологияси” каби китоблар муаллифи.

Нахотки?!..". Кўзларида ҳам ҳайрат, ҳам самимият пайдо бўлди. "Акам – шоир. Абдумажид Азим!" дея ғурурланган, "Ёшлик" журнали ва мўъжаз бир тўгламда илк шеърлари чиққанидан фахрланиб, акасининг ёзганларини ёд ўқиган Абдусалимни ордан ўттиз йиллар ўтиб, энди сўраб туришим. Абдусалим ва ундаги виқорли кайфиятни эсимдан чиқармаганимнинг сабаби бор. Одатда биз мактаб синфхоналарида шоирларнинг таржимаи ҳолларини ўқир ва уларнинг раҳматли бўлиб кетганини сўзимиз охирида маҳзун такрорлаб қўяр эдик. Ҳайҳот, мен тирик шоирнинг укасига дуч келган эдим! Энди тасаввур қилинг, ўзига учраб қолсам, нима бўларди? Билмадим! Ўша маҳалда ўнлаб абитуриентлар билан гурунглашиб, ош-қатиқ бўлгандирман. Бироқ уларнинг кўпларини эслай олмайман. Абдусалим эса эсимда, чунки у тирик шоирнинг укаси! Абдусалим тилидан биринчи бор эшитилган "Абдумажид Азим" исми мен учун изсиз кетмади. Шоирни кўрганимда беихтиёр навқирон ёшлик, шеър ўқиётган Абдусалим эсимга тушарди:

*Самода қалдирғоч урмоқдадир чарх,
Ёмғирдан ивиган кенг далалар жим.
Оппоқ наволарга бўлмоқдадир гарқ
Мусаффо бир қўшиқ истаган қалбим...*

Бир куни "Моҳият"га мақола олиб бордим. Абдумажид Азим – бош муҳаррир. Ўша узоқ хотирани бир эслатай дедим. Андишага бориб, мақола нашри учун Абдусалим исмини восита қилишни истамадим. Таҳририятга маъқул келди, чамаси, профессор Шариф Юсупов тўғрисидаги "Шарифлик саодати" деган мақолам босилди...

Абдумажид ака билан тўйда ош едик. Гурунглашдик. Шу-шу, ора-сира кўришамиз ва суҳбат учун мавзу бор: гоҳида адабиёт, шеър, баъзан – Абдусалим.

Шоирнинг шеъри ўзига ўхшагани – яхшилик белгиси. Абдумажид ака, тасаввуримча, камтар, камсуқум, хотиржам кўринади; қарашлари ўткир. Суҳбатда дардлари очилади. "Менинг додим-

дир бу, менинг бунёдим, Бу имло меники, бу сўз меники" – пешонага тушган ажинлардан шундай шеърий мисраларни ўқийман. Қалин муқовали бир шеърий китобни қўлга олдим. Муаллифи: Абдумажид Азим! Ҳа-ҳа, Абдусалимнинг акаси. "Абдусалимнинг акаси" – шу бирикма бир неча кун ўйимда айланиб қолди. Шеърларини ўқий бошладим ва уларда "Шошу Сурхон аро" кезган, "бир ошуфта кўнгил" кўринди. Шоир шеърларининг мавзу қўлами ранг-баранг. Баъзида мумтоз адиблар руҳи билан

суҳбатлашади; баъзан яссавиёна ёки махтумқулиёна кайфиятга тушади. Гоҳ халқ оҳангида ошиқ дилини ёзса, баъзан қушлар маскани – Ҳазратнинг "Лисон ут-тайр" мамлакатига сафар қилади.

*Севгилим, айрилиқ мисоли туман,
Ҳали учрашамиз гуллар фаслида.
Яна аввалгидек сўзсиз, бегумон
Гаплаша бошлаймиз қушлар тилида.*

Шоир йўқотганини топишга, излаганига эришишга, ҳижрондан висолга умид этади. Бироқ шеър аввалидаги, гарчанд бадиий топилмага ўхшаб кўринган бўлса ҳам, тўғриси, "Кўзинг бешигида улғаяр илоҳ" мисраси ғалат туюлди.

Ҳеч бир шоир оламга, одамга, умр моҳиятига бефарқ бўлмайди. Абдумажид ака ҳайратини "Ҳаёт асли чапоғон бир бедов экан" ёки "Ҳаёт – бир ялт этиб чақнаган чақмоқ" деб изоҳлайди. Бу жумбоқни бошқа бир шеърида яна ҳам теран ва гўзал ифодалайди:

*Ваҳки, жисмимизда омонатдир жон,
Шири калом хушдир дўстга муносиб.
Фано аҳли бунда бир кеча меҳмон,
Умр – вақт мулкида бир субҳи козиб.*

"Субҳи козиб" – ёлғон тонг. Ўткинчи, ёлғончи бу дунё шоир наздида бир нафаслик ҳам ростга ўхшамайди. Абадиятга нисбатан "ўнгингдан чапнингга боққанча" лаҳзалик умр шитоб ўтади; дейлик, "қирқ йил қирқта ондай кечади". "Чўлпон нидоси" шеърида "субҳи козиб" таъбирини эркпарвар шоир нутқида қўллайди:

Қандай оғир,
Бу субҳи козиб,
Ухлай десанг, уйқу бўлмаса.
Дарду гаминг
Бағрингга босиб,
Яшамоқдан кўнглинг тўлмаса.

Бу оламда хотиржам, саломат, тўқис ва имон билан яшаб ўтган инсон саодатлидир. Таассуфки, инсоният бошидан кечирган тарихда, айниқса, XX асрда кўп одам ҳаётдан мамнун бўлмади. Айниқса, чўлпонлар авлоди ҳар дам қон ютди, бесаранжом ва безовта кун ўтказди; юртсизлик, ўз элида туриб беватанлик гурбатларига дуч келди. Шу боис қатағон

– дапсан¹ замон довулига учраган, “ўз юртида бечоралар” бўлган адабий авлод юрагини “Яшай десанг – юртинг бўлмаса” деган бир армон ёки “Сифмадим-а, Туркистонга, Аё дўстлару биродар”, деган чўнг нола ва дард қийнади. Шоир кўзига гоҳи дунё кенг, гоҳ тор кўринади. Шунда у рўёдан имдод кутиб бўлмаслигини англайди; шоирга қалб водийсининг асрори ёрдам беради. Кўнгил кўзнинг назаргоҳига айланади. Чунки ташқи дунё унинг кайфиятига мос келмайди:

Ранжу ҳасрат ила тўлибди жаҳон,
Билсам, анча нозик бўлибди замон,
Одамзот феълига ҳеч бўлма ҳайрон,
Дил, сенга тиларман Аюбдай бардош...

Мумтоз шарқ адабиётида Аюб (а.с.) – сабр-тоқат рамзи. Биргина исм ассоциацияси ортидан

шундай тарихий шахс билан боғлиқ бир олам реал воқелик юзага қалқиб чиқади ва шоир дардининг шарҳига кўмаклашади.

Шоирлик – оғир қисмат. “Дунёнинг энг оғир савдоси”ни зиммасига олади у. “Юлдузларнинг шивиридан маст” бўлиш унга тақдир битиги. Шоир кулиб инграйди; дилдаги сурурдан сўзлайди.

*Эсимда сабуҳий найсонлар фасли,
Қирларни беаган гулларнинг васли...*

Бу мисра гулдан гулга учиб-қўнган капалакдек нафис туюлади. Аслида чинакам шеър тийнатиға камалак ранги, қушлар саси муносиб; шу сас ва ранг жилвасидан дил ёришади; руҳ юксалади. Шоир қалби гўзал ва ораста манзарадан ранг ва руҳ олади. “Шабнамдай топ-тоза руҳи равоним”. Шоирнинг кайфияти, сарвати, бойлиги ўзига хос: “Рухим сарватида васваса, жунун”. Ижод аҳли алланима таъсирида одатий ҳаёт тизимидан жунунвашликка юз буради; ўзидан кетади, ҳис-туйғу ақл йўриғидан чиқади.

*Биз телбаю девоналар,
Ақли хушдан бегоналар.
Ўтга ошиқ парвоналар,
Ўтдай тутошиб ёналар.*

Ишқ ҳамма вақт – инсон қалбига Яратгувчининг бебаҳо инъоми, шоир таъбирича, олам Мусаввирининг “буюк ҳикмати”. Ҳикматдан эса одам хушёр тортади, баъзида ишқнинг ғаройиб ҳикмати одамни ҳушидан айиради.

*Васлинг ҳажрида мендек телбаю девона йўқ,
Сийрати мажнунсифат, суврати мастона йўқ,*

*Топмадим олам кезиб, бағри бутун бир кимсани,
Ваҳким, ишқ ўтрусида ҳеч қуймаган парвона йўқ,*

Бу мисраларда шоир яна машрабона парвона кўнглини, мажнунваш ҳолини мумтоз анъаналар йўриғида баён қилади.

¹ “Дапсан” – “дебсан-дебсан” сўзининг шевадаги шакли бўлиб, 1930-йиллар хунрезлик, чақимчиликларини хоразмликлар “дапсан даври” деб ҳам аташади.

Шеър оригинал ташбеҳлар билан
хаёлга муҳрланади:

*Яхши бир одамни ютмоқда тупроқ,
Тоғлар ютганидек қуёшни оқшом.*

Бу маҳобатли қўшмисрада “ўлим” ёки “фожиа” сўзи йўқ. Оқшомда маҳзунлик бор, айна ҳолат яхши бир инсоннинг бу дунёдан ризқи узилганига таққосланади...

Ўзликка, “мен”га, аслиятга қайтишда маънавийлик устувор келади. Қишлоққа қайтиш, асл Ватанни қўмсаш, юрт соғинчи, ҳижрон дарди – бу мавзу жуда кўп қалам аҳлининг уриб турган юрагидир. “Қайтишим-ку аниқдир, Она, Киндик қоним тўкилган ерга”. Шаҳарга келиб ўтроқлашган одам қишлоқни, қирларни, тоғларни, дараларни, адирларни, дашту далаларни қўмсайди.

*Яна қайтаяпсан ҳорғин изингга,
Саргайган қирларга тўймайди нигоҳ.
Йўллар, масофалар оқар изингдан,
Яқинлашиб келади қадрдон Қишлоқ!*

Кўп ижодкорлардек шоир “Оқшомми ёки тонгда, Кўзим ҳамон Сурхонда” деганича юрган йўлига, босган изига қарайди.

Абдумажид Азимнинг “Қалбимнинг ватани”, “Руҳи равоним”, “Ёруғлик одами”, “Ошиқ дилим”, “Умид беланчаги” каби қатор шеърини китоблари чиқди. Мухлисларини тоғди...

Ўз вақтида менга ўхшаб ҳарбий хизматга кетган Абдусалим қайтиб келиб уйланган, шу қўйи ҳаёт ташвишлари ичида юрибди. Фарзандлари камоли учун куйиниб яшамоқда. Орасира тирикчилик учун қишлоғидан четга чиқади. Бироқ у, тасаввуримча, акаси ёзганларидан яхши хабардор ва осмонўпар сўлим дарахтлар соясида ҳамон шеър ўқимоқда:

*Ёшлик ларзон. Севги армон. Умр ҳайрон,
Мени қутиб саргайдингми, Сурхондарё?
Қайлардасан, болалигим, зангор осмон,
Ўксик кўнглим улгайтирган армон дунё...*

Капалакнинг заиф қанотлари

Токча четида бир пилла қолиб кетган эди. Унда кичкина тирқиш пайдо бўлди. Уй эгасининг кўзи тўсатдан шу пиллага тушиб қолди ва капалак уни қандай қилиб ёриб чиқишга уринаётганини кузата бошлади. Орадан анча вақт ўтди. Капалак уринишдан тўхтаганга ўхшар, тирқишнинг катталиги эса ўзгармагандай эди. Гўё у қўлидан келган ҳамма ишни қилгану бу ёғига мадори умуман қолмагандай эди.

Одам унга ёрдам беришга қарор қилди. Қаламтарошини олди-да, пиллани кесиб, тешикни каттайтирди. Капалак шу заҳоти ташқарига чиқди. Лекин унинг танаси жудаям кучсиз ва нимжон эди, нозик қанотлари зўрға қимирларди.

Уй эгаси кузатишда давом этди. Капалак ҳозир қанотларини ёяди-да, учиб кетади, деб ўйлади у. Аммо ҳеч бир ўзгариш бўлмади!

Капалак умрининг қолган қисмини ўлимсанги танаси ва очилмаган қанотларини ерга судраб ўтказди. Уча олмади.

Нега бундай бўлди? Чунки унга ёрдам бермоқчи бўлган одам пилланинг кичкина тирқишидан чиқиш учун капалакка қўшимча вақт ва куч кераклигини англамади. Танасидан етиб келган суюқлик капалакнинг қанотларини ҳаракатга келтирар, у шундагина уча оларди. Ҳаёт унинг олдида ана шу қобиқни ёриб чиқиш машаққатини қўйган, эвазига эса ўсиш-ривожланишни ваъда этган эди.

Жисмоний-маънавий жиҳатдан бир поғона юқорилаш, тажриба орттириб, ўз йўлимизни топиш учун баъзида қийинчиликларга эҳтиёж сезамиз. Уларсиз биз ғўр ва мўрт бўлиб қоламиз. Агар уларни сабр-бардош, матонат билан енгмасак, ўз кучимизга, Худо берган қобилиятимизга ишонмасак, ҳеч қачон чиниқа олмаймиз. Илкони-ятларимиз, иқтидоримиз капалакнинг заиф қанотлари каби фойдасиз бўлиб қолади.

Ориф Толиб

**Азамат
ХУДОЙБЕРГАН**

Сенинг қалбинг мисоли қуёш,
Менинг қалбим ойдир, дилбарим.
Ҳижронингдан юрагимда доғ,
Айрилиқдан бу кўнглим ярим.

Сен ҳаммага бирдек жилмайиб
Муҳаббатинг, меҳринг сочасан.
Сенга қараб қанча талпинсам,
Сен шунчалик мендан қочасан.

Бирлаштирамас бизларни тақдир,
Айрилиқ бизларни тоблайдди.
Ой қуёшга қачон етишса,
Дунёни зулматлар қоплайди.

**Бек
АЛИ**

Кутдим

Кутдим сени оппоқ тонггача,
Сен бошқача – олам бошқача.
Дарахтдаги қуш айтди менга,
Вақт ўтару нолам бошқача!

Тонг. Қуёшнинг ҳар бир зарраси
Ва тонг қўйган ҳаёт марраси.
Бошқачароқ туюлмиш сенга
Ҳаётимнинг қораламаси.

Наҳот, бошқа бўлгансан бугун,
Наҳот, бошқа-бошқа тилагинг.
Наҳот, бошқа эканлигингни
Тан олади шўрлик Юрагинг!

**Феруза
ХАЙРУЛЛАЕВА**

Отам денгизларни кўрмаган ҳали,
Онамнинг тушига кирармиш уммон.
Икки жон ҳаваси юрагим ўйиб,
Тўлғониб кетаман тушларда ёмон.

Мен қандай ёмонман, мен қандай ёмон,
Кўксимда бир гул ҳам унмайди – қақроқ.
Отам далаларга сепганда бугдой,
Онамга келтириб берар қизгалдоқ.

Ҳамон яшаяпман осмон остида,
Бугуним, эртамдан кўнглим жуда тўйқ..
Отам тушларига кириб чиқаман,
Онам согинчининг адоқлари йўйқ.

Мен бунда қидириб юрган муҳаббат –
Онам кўзларига сиголган кенглик.
Аламим келяпти, алам қияпти –
Дунёда ҳеч қачон бўлмаган тенглик!

Бўлмаса мен ҳам яралармидим,
Отамга қиз бўлиб, онамга – борлиқ,
Яралмасмидим, тенглик бўлганда
Бир бошоқ бўлибми, қизгалдоқ бўлиб!

О, мени дунёга туташтир, Танграм!
Юрагим уммонга айланиб кетсин.
Отам тўлқинларни кузатган онда
Онам юзларини уммонда ювсин!

Лобар, Лобар, Лобарим менинг

Ҳикоя

I

– Келинг, кўришайлик. Негадир, бугун... ким биландир дардлашгим келаяпти.

– Соат нечида?

– Ишдан чиққан пайтизда-да...

Кўлимда телефон тутганча, ўтирғичга суянаман. Лобар бетоқат яна нималардир дейди. Деразадан кўзим куёшга тушади. Куёш қизғиш ранглар билан хайрлашиш тасвирини чизарди.

– Келишдик.

– Эй... Фақат, ўтган сафаргидагидай кечикманг.

– Ҳўп.

– Аниқ! Кечикманг, кутаман”.

Телефонни қўйиб, ўтирган жойимда тошдек қотаман. Танам титраб кетади. Бурним ачишиб, кўзим негадир намланади. Бу на андух, на армон, на хайрат кўз ёшлари... Бу менинг хотирам, бу умримнинг ажиб ва нурли ёшларидир. Мен орзум осмонига сочилган юлдуздек ёшларимни излаб йўлга тушаман...

– Лобар, Лобар, Лобаржонгинам...

II

У фариштали, оппоққина қиз. Бу оқликка қасдланган қош-кўзлар тим қора. Чехрасида файз, силлик юзларида нафис кулгичи бор. На-да яноқлар, қавоқлар ҳам табассум қилади, бунга шайдо киптрик-

Жавлонбек ЖОВЛИЕВ

1991 йили туғилган.
Ўзбекистон давлат санъат
ва маданият институтини
тамомлаган.

Республика ёш
ижодкорларининг Зомин
семинари иштирокчиси.

лари ҳам унга қўшилиб бирдек тўлқинланади. Жигарранг кўзлар туби чексизликка туташгандай сирли, тароватли, оҳангли ва яна алламбало.

Мен уни илк бор кўрганимда оқ кўйлақда, серкатнов йўлда онасининг қўлини маҳкам ушлаб турарди. У имтиҳони ҳақида тинмай гапирар, онаси фақат савол беришга, тез-тез тасдиқлашгагина фурсат топарди. Мен бўлса унга телбаларча тикилиб қолгандим. Бунга аввали эътибор бермаган она-бола бироз вақт ўтиб савол назарида менга қарашди. Кейин Лобар онасини кўйиб юбормай юриб кетди. Ва менга бошини бироз эгганча, чап кўли билан қуёш нуридан юзини пана қилиб сўз қотди.

– Сиз ҳам менинг йўналишимга топширган-сиз-а?! Боя имтиҳонда кўргандай бўлдим!

У менга бироз яқинлашди. Ўша онда унинг кўзлари бор хазиначини очди. Бу кўзга тикилиб бор дунёни унутиб қўйдим. Ҳозиргина ўқишга кириш учун муҳим синовдан ўтганимни, бунинг учун қаердан, қандай қийинчиликлар билан келганимни ҳам бир дам эсдан чиқаргандим. Қуёш тифида куйган юз, узун ориқ қўллар, аллақачон шаҳар урфидан чиқиб кетган ва кеча йўлга чиқаётган онам едирган қовун ҳиди анқиб турган уст-бошим билан оқ, ҳарир кўйлақ кийган шаҳарлик сулув ёнида лол қолгандим. Қиз эса бепарво сўзлар, кескин курашлар билан ўтган имтиҳон таҳлилига тушиб кетганди. Ундан ўшанда таралган хушбўй ифор ҳали ҳамон мени маст қилади.

Унинг нигоҳлари ўткир эди. Бирдан хаёлимга бу шаҳарлик қиз қайда-ю, мен қайда деган ўй келди ва кўзларимни олиб қочдим. Юрагимда кўрқув пайдо бўлди. У сепган хушбўй атирлар қайда-ю, менинг чала-чулпа қайчиланган сочларимда ялтиллаётган тер қайда. Унинг кўнгли қайда-ю, менинг хаёлпарастлигим қайда... Лекин гўрлик хаёллари мени бу сирли ва ажойиб муҳаб-

бат оламига қандайдир катта куч билан итарарди. Қизнинг хаёлидан бундай манзаралар ўтмаётганлиги, у бошқа оламдан келиб қолган қизга айланишини жуда истардим. Ўша онда диққатим унинг гапларида эмас, жигарранг кўзлари сеҳрига мағлуб эди, бир нотавон маҳбус эди.

– Сизни билмадим-у, мен кўпгина саволларнинг жавобини кўнглимга қўйиб бердим. Кўнглимга ёққанини белгиладим. Юрагим шуни буюрди, мен шуни қилдим. Нега индамай турасиз? Нима, хато қилибманми?

– Йўқ!

– Сиз ҳам ўқишга кириш. Сизларни Худо қўлласин! – деди унинг ёнида ҳайрат билан боқиб турган аёл.

Онаси борлиги ёдимга келди. Бўйи етган қизи бор барча оналар каби жигарбандини жуда нозик ва қимматли яратикдек асраши шундоқ кўзларидан билиниб турарди.

– Биз, албатта, курсдош бўламиз? Негадир имтиҳон топшираётганларнинг ҳаммаси менга бадқавоқ кўринди. Ахир, ҳаммага насиб қилгани бўлади-ку!

Унинг саволларига жавоб беришда ҳам ўзимни ночор ҳис қилардим. Ҳа, мен қайда-ю, у қайда...

Онанинг дуоси ижобат бўлди. Иккимиз курсдош бўлдик. Ўшанда у ҳақдаги фикрларим бекор эмаслигини, Лобарнинг ўзига хос ва гўзал дунёси борлигини англадим. Лобар доим тўлқинланувчи қирғоққа ўхшарди. Тўлқинланиб сўзлар, тез ҳайратланар, ўта таъсирчан эди. Овози ҳам аниқ ва ширали... Тўғри, у қизнинг чидаш мушкул томонлари ҳам бор эди. Бу унинг ҳаддан ташқари эҳтиёткорлигида эди. Сабаби кейинчалик маълум бўлди. Онаси уни ёлғиз катта қилган экан. Ўзи ёлғон қурбони бўлган бу жафокаш аёл ёлғиз фарзандини гўдакликдан ҳар нарсага шубҳаланиб боқишга ўргатганди.

Вақтнинг тез ўтишини қаранг?! Бундан роппа-роса йигирма йил муқаддам, авжи саратон палласи Республика ёш ижодкорларининг Зомин семинарида ҳайъат аъзоси сифатида иштирок этгандим. Ўшанда ҳам кўзлари чақнаб турган ёш йигит-қизларнинг машқларини ўқигандик, имконимиз даражасида баҳолаб, тавсиялар бергандик, ўзимизча йўл-йўриқлар кўрсатгандик.

Навбатдаги Зомин семинарида наср йўналиши бўйича иштирокчилар сони ўндан ошди. Албатта, бизни миқдор ўсиши сифат ўзгаришига олиб келармикан, деган мулоҳаза ҳам бор эди. Шукрки, юртимизнинг турли гўшаларидан таширф буюрган иштирокчилар орасида адабий истеъдоди “ярқ” этиб кўзга ташланиб турган қаламкашлар бор экан. Асли қашқадарёлик Жавлон Жовлиев мана шундай салоҳиятли ёшлардан бири.

Жавлоннинг машқлари муаллиф танлаган мавзулар кўлами кенглиги, жиддий масалаларга дадил қўл уриши, энг муҳими, тиниқ тасвир воситасида тирик Инсон образини ярата олганлиги билан эътиборимизни тортди. Сўхбат жараёнида муаллифнинг билимдонлиги, ўз ёзганларига нисбатан талабчанлиги бежиз эмаслигига иқрор бўлдик: кам ёзиб, кўп ўқийдиган, ўқиганларини ўқишга ҳаракат қиладиган Жавлон бемисл тафаккур хазиначиси бўлган кутубхонада ишлар экан.

Шунинг учун яқинлар билан чегараланган доира ичида ўсди, улар билангина сирлашди, улар билангина ўйнади. Шунинг учун бегона одамларга тез қўшилиб кета олмас, ҳаммага ўз сирларини очавермасди. Лекин унинг шундай тўлқинланган пайтлари бўлардики, денгиздек қирғоғидан тошар, ўша онда ҳар кимни яқин олар, у билан сирлашиб, йиғлаб олиши ҳам мумкин эди.

Биз тўрт йиллик таълим давомида фақат дўст бўлдик. Фақат дўстми?! Аммо мендаги туйғуларни дўстлик десам, бу шарафли сўзга хиёнат қилган бўламан. Ростини...

Бир кун унга дил дафтаримни очишим учун қулай имконият бўлди. Бу кун сира ёдимдан чиқмаса керак. Театр томошасидан сўнг уни кузатиб қўймоқчи бўлдим. Қалбимни қийнаётган барча ҳисларни очиқ-ойдин айтишнинг, оғир ва азобли юқдан қутулишнинг айна пайти эканлигини ҳис қилиб турардим. Лекин шу ҳис оёғимга тушов солгандай бўлиб, қадамларимни оғирлаштириб қўйди. Юрагим эса бетоқат, кўкрагимни ёришга тайёр азаматдек тепага сапчирди. Лобар эса театрдаги чол образи ҳақида тўлқинланиб гапирарди. Унинг айтишича, актёр жуда бўрттириб юборибди. Қулоғимга ҳеч нима кирмас, унинг тўсатдан берган саволларига ҳам гаранга ўшаб жавоб қайтармай қўяқолардим. Мен журъатсизларча қадам ташлар, борган сари

бутун вужудим титроққа айланаётганини ҳис қилиб турардим. Ҳатто олаётган нафасим ҳам вужудимга юк бўлаётгандай қадамим секинлашарди. Шунда Танграмга ёлвордим, умид билан кўкка боқдим. Болалик чоғларимдаги каби кўкдаги дўстларимни, яъни юлдузларни қидирдим. Хира бўлса-да, битта бўлса-да. Улар менинг болаликдаги “жимитдай” дўстларим эди. Дадам маст бўлиб, ухлаб қолган тунлари дала қоравуллигига онам мени юборарди. Ўшандай пайтлари чайла устида қўрқувни енгиш учун юлдузлардай порловчи келажак ҳақида ўй сулардим. Шунда юлдузлар билан ўртамаздаги масофа яқинлашгандай туюлар, худди осмон бироз эгилиб ўзида бўлаётган томошаларни улкан экранда менга намойиш этаётгандек бўларди.

Ҳозир эса менда қўрқув бор эди. Аммо мен энди қоронғиликдан эмас, кўзларида юлдуз беркинган қиздан, унинг менга берадиган жавобдан қўрқардим. Турли аччиқ тутунлар, турмуш чиқиндиларининг ирkit увалаларига тўлиб кетган осмон бағридан юлдуз қидирардим. Шунда орқа тарафда бир хира юлдузга кўзим тушди. Кейин унинг олдида яна биттаси кўринди. Улар менга куч бергандай бўлди. Танграмга ёлвордим. Жойимда бирдан тўхтаб қолдим. Лобар ҳам ҳайрон.

- Нима бўлди, юринг, юринг, ойим кутвотти...
- Лобар!
- Бунақа қараманг, илтимос сиздан, вой буни.

Жавлон Жовлиевнинг эътиборингизга ҳавола этилаётган ҳикояси муҳаббат ҳақида. Абадий мавзу бу. Жавлонга тенгдош ҳаваскорлар “ётиб олиб” ёздагидан мавзу бу. Бироқ муаллифимиз инсон қалбининг энг тубида ётган бу илоҳий туйғу ҳақида янги гап айтишга, янги образ яратишга уринади ва бунга қайсидир даражада муваффақ ҳам бўлади. Зеро, Жавлоннинг қаҳрамонлари биз кўча-кўйда кўрадиган ёнги кўнгилочар нашрларнинг саҳифасидан саҳифасига кўчиб юрадиган, ҳавасни ишқ деб биладиган таяинсиз йигит ёнги қиз эмас. Жавлоннинг қаҳрамонлари “Инсон кимнидир севиши эмас, ўзи севги деган туйғуга айланиши керак. Инсон туйғуга айланишига ишонасизми?” дея мулоҳаза юритадиган, муҳаббат орқали ўзини, ўзлигини таниётган йигит-қизлардир. Балки мана шу воқелик таъсиридир, яқунда ҳикоядаги ҳазин оҳанг ўқувчини гуссага солмайди, билъакс, дилга ёруғ туйғулар бахшида этади...

Ҳикоядаги “Дадам маст бўлиб, ухлаб қолган тунлари дала қоравуллигига онам мени юборарди. Ўшандай пайтлари чайла устида қўрқувни енгиш учун юлдузлардай порловчи келажак ҳақида ўй сулардим. Шунда юлдузлар билан ўртамаздаги масофа яқинлашгандай туюлар, худди осмон бироз эгилиб ўзида бўлаётган томошаларни улкан экранда менга намойиш этаётгандек бўларди”, “Лобар жуда содда, ишонувчан, таъсирчан қиз эди. Унинг орзусидаги ўша йигит сифатларини сценарийга туширсам-у, кимдир бу ролни ўйнаса, Лобар унинг қўлида қўғирчоқ бўлиб рақс тушадигандай туюларди. Шунинг учун ундан хавотирланардим” ёки “Муҳаббат мўъжиза эмас, буюк қўрқувдир... Йўқ! Муҳаббат буюк қўрқув эмас, дунёдаги энг катта жасоратдир” каби оҳорли жумлалар эса Жавлоннинг адабий маҳоратга эга бўлиб бораётганидан дарак беради.

Мен “Ёшлик” журналининг талабчан ўқувчилари синовидан ўтаётган ёш муаллифимиз Жавлон Жовлиев адабиётга бир умр ҳавас билан эмас, асл муҳаббат билан қарашини, асарларини шунга мутаносиб равишда ёниб-қуйиб ёзишини тилаб қолардим.

**Абдуқайом ЙЎЛДОШЕВ,
ёзувчи**

Нима «севиб қолдим» деб айтмоқчимисиз, жинивой. Э, ўртамизда севги бўлиши мумкин эмас. Сиздай дўстимни йўқотмоқчимасман.

– ...

– Жиннилик қилманг, сиз менинг идеалимдаги йигит эмассиз.

– Ким сизни севаман демоқчи, ўзингизни хурсанд қиялпсизми...

– Ҳа, қарашингиз ғалати-да. Кечирасиз... Ҳа, тўхтанг севсангиз нима бўпти?

– Курибдими бошқа қиз... Қишлоқ тўла қиз.

– Эй, мен ҳам қишлоқ ишларини уддалайман. Фақат мен севган одам бўлса бўлди.

– Яхши...

Сониялик зулмат қаъридан, кўз олдимда минглаб юлдузлар пайдо бўлди. Улар жуда ёруғ, лекин жуда кичкина эди. Йўлимизни ёри-таётган тунгги чироқлар билан бирга менинг кўзларимда чарақларди. Лекин булар менинг юлдузларим, улар кўзларимдан оқиб, милт-милт ёнаётган юрагим тубига ёмғир бўлиб томчиларди.

III

Шу воқеадан сўнг мен на Лобарга дўст, на ошиқ бўлдим. Лекин у мени жуда яқин дўст деб билар, менга эса бу мақомни кўтариб юриш жуда оғир эди. Йиллар ўтди. У ҳеч ўзгармади. Тинмай ўқир, изланарди. Бу унинг курсда ажралиб қолишига олиб келди. Қизлар уни ёқтирмас, йигитлар сергап ва эрта қариган соҳибжамолга чиқариб қўйишди. Бунинг устига, боши тез-тез оғриб турар, бир ойлаб ўқишга келмай қўярди. Шунда мен уни кўргани шифохонага бориб турардим. У билан ўша жойда қилган суҳбатларимизнинг ўзи бир жаҳон эди. Лобар қалбида ётган ва жавохирдек сақлаётган ниятларини дўстона ўртоқлашарди.

У орзусидаги ёрни интиқлик билан, кутиш йиллари қанча чўзилишини билмай умид ва ишонч билан кутарди. Орзу қилган ўша номаълум йигит унинг энг ёруғ юлдузи эди. Аммо Лобар жуда содда, ишонувчан, таъсирчан қиз эди. Унинг орзусидаги ўша йигит сифатларини сценарийга туширсам-у, кимдир бу ролни ўйнаса, Лобар унинг қўлида қўғирчоқ бўлиб рақс тушадигандай туюларди. Шунинг учун ундан хавотирланардим.

Лобар ўқишни тугатиб, тезда муваффақият қозона бошлади. Илк ёзган сценарийси суратга олиниб, унга кутилмаган шуҳрат олиб келди. Унинг кийимлари, гап-сўзлари бироз ўзгарди. Шундан сўнг қатор фильмлари шуҳратига яна

шуҳрат қўшди. Унинг атрофида турли режиссёрлар, операторлар парвона бўларди. Мен буларни эшитиб хурсанд эдим. Чунки у билан муомалага киришиб, ҳамма ҳам ишлай олмасди. У ишига жуда талабчан, иш битмагунча неча кунлаб мижжа қоқмайдиган, шерикларини ҳам тиндирмайдиган куюнчак санъаткор эди. Бундан ташқари, зиғирча адолатсизлик, озгина манфаатпарастлигу ноҳақликка ҳам чидаб туролмас, ўша инсон билан барча ҳамкорликни тўхтатиб қўярди. Мен бундай одамларга доим қийин бўлишини англардим. Шунинг учун унинг эришган муваффақиятларидан, ўзини тушунадиган одамлар даврасида эканлигидан чексиз бахтиёр эдим. Бироқ у ҳамон қалбан ёлғиз эди. Йиллар унинг асабларига, сабрига таъсир ўтказмай қолмасди. Аммо ҳамон садоқат билан қалбидаги ўша, энг ёруғ юлдузни кутарди. Юрагидаги энг нурли инсонни... Бироқ у ким эди? У қачон келади?

Бу орада менинг ҳаётимда янгилик бўлди. Қишлоғимизда бир қиз билан унаштирилдим. Синфдош дўстимнинг тўйига борганда кўриб қолгандим. Жуда чиройли, қуралай кўзли қиз эди. У менинг, балки ота-онамнинг ҳам орзусидаги меҳнаткаш ва, энг муҳими, тагли-тугли хонадондан эди.

Бу хабардан Лобарнинг хурсанд бўлишини кутгандим. Аммо у унаштирилганимни эшитганда кўзларини олиб қочди. Бемаъно жилмайди. У ҳеч қачон бунақа қуруқ жилмаймасди. Сўнгра мендан бўлғуси рафиқамнинг расмини сўради. Мен телефондаги қизил палто кийиб тушган расмини кўрсатдим. У тикилиб қараб қолди ва “Нурли қиз экан, юзида фариштаси бор-а! Уни эҳтиёт қилинг”, деди-да, бошқа бу ҳақда оғиз очмади.

IV

Белгиланган вақтда у айтган жойга етиб бордим. Лобар анча озибди, кўзлари киртайиб қолганини кўриб, юрагим зил кетди. У мен боришим билан ўрnidан турди ва жилмайганча салом берди. Ресторан гавжум эди. Шовқин-сурон авжида. Асосан болалар бақир-чақир қилишарди. Рўпарамизда бир оила ўтирар, аёл бугун кечки овқат қилишдан қутулиб, ресторанга келиш нияти амалга ошганидан хурсанд, эри эса олайган кўзлари билан хотининг гапларини беъътибор эшитар, тез-тез телефонига қараб қўяр, аллақачон бундай ўтиришлардан безган, тезроқ бориб ухлашни мақсад қилган одамга ўхшарди.

Лобар билан сўрашгандай бўлдик. Гўё ҳар кун кўришиб тургандек, унга қандай гап топишга қийналардим. Шундоқ олдимизда кичкина аква-риум ҳам бор экан. Унда миттигина, каттаси бар-моқдай келадиган қизил, қора, оқ, яшил, сарик, бинафша рангли балиқчалар сузиб юрарди. Лобар атайлаб шу ерга ўтирганлигини айтди. Лекин ўзи бирор марта балиқлар томонга қараб кўймади. У ҳам рўпарадаги оилани кузатарди.

Мен музқаймоқ ялаб, унинг нозик бармоқлари асабий титраётганини сездим. Лобарни бир дард эзаётгани. У жиддий бўлиб кўринишга ҳаракат қилмас, боласини ёлғондан юмшоқ жойига ура-ётган бояги уй бекасига маъносиз қараб турарди. Тўсатдан менга ўткир нигоҳ билан тикилиб, ҳозир айтмаса ёрилиб кетадигандек гапира кетди.

– Жинни деб ўйлашингиз мумкин. Лекин сизга бир нималарни айтмасам бўлмайди.

– Айтинг, бемалол. Ўзи сизни эшитгани келдим.

– Менга нима муҳим эканлигини билолмай ҳалакман. Биласиз, мен узоқ йиллардан бери кимнидир, “оқ отли шаҳзода”ми кутаман. Худди ўсмир қизалоқлардай.

– Ўзи ёшсиз-да.

– У келишига ишонаман. «У! У! У!» дейишдан чарчадим! Қачон унинг номи маълум бўлади, бил-мадим. Қаердадир юргандир-да... Сандирағлаб... Лекин қай бири муҳимлигини эртароқ аниқлашим керак. Нима муҳим? Биз кўпгина шу биргина саволга жавоб бера олмай, уни танитай туриб, турли жойларга бош уриб кўрамиз. Натижада биз ҳақиқий бахтдан маҳрум бўламиз. Масала, мана бу эркак, боятдан бери менга бир-икки марта ёмон қараб кўйди. Эътибор қилмадингиз-а? Кўзлари булоқ сувидек тиниқ қизчалари олдида-а! Мехри-бон хотинини қаранг, қанчалик бахтга ташна, бу кун тугашини у сира ҳам хоҳламайтти. Эр эса муҳим нарса нималигини ҳали ҳам билмайди. Буни у ўйлаб кўрмагандир ҳам. Балки унақа-масдир. Жуда яхши одамдир. Наҳот фақат қора рангларни кўзим кўраётган бўлса...

– Йўқ, Лобар!

– Мен кутган йигит ёнимдан, шундоқ бурним-нинг тагидан ўтиб кетган бўлса, мен нима қила-ман-а! Бутун умрим уни кутиш ва ўйлаш билан ўтса-ю, у аллақачон эътиборсиз қолиб, кибр ошган бирор манзилимда қолиб кетган бўлса. Худо қай-тариб берармикан уни!

– Лобар...

– Нималар деягман. Чалкаштириб ташлаягман...

У менга тикилиб турар экан, кигрикларни учар, сониялар алмашган сайин кўзларига маъюслик ва умидсизлик руҳи чўқарди.

– Ҳаммаси тушунарли. Уни мабодо таний олмай қолган бўлсангиз, бир кун келиб, албатта, қайта учратасиз.

– Лекин унга бу кўзлар билан боқишнинг асло иложи бўлмай қолса-чи? Доим инсон бир хил яшайвермайди-ку! Ахир, умр ҳам қисқа, қум зар-ралари каби чексиз эмас, аслида, улар ҳам чеклан-ган. Инсон ўйу орзулари, армонлари олдида-ку, қумлар ҳам жуда қашшоқланиб қолади. Айтмоқчи, менинг фильмимни кўрдингизми, яқинда суратга олинди. Куни кеча премьераси бўлди.

– Йўқ.

– Режиссёр Аҳмедов, биздан бир-икки йил олдин драма режиссёрлиги йўналишини тугатган. Танийсиз!

– Ҳа, бўлди, уни яхши танийман.

– Ўша фильмда бир қиз образи бор. Шу қизнинг пешонасидаги тақдир чизиғи менинг ҳаётимга жуда яқин. Балки ўша қиз мендирман. Ахир, фильм сце-нарийсини ўзим ёздим-ку. Ўша қахрамон қизнинг дўсти йўқ, муҳаббати йўқ, яқинлари ташлаб кетган, аммо орзулари ва армонлари чексиз. Худди менинг ўзим каби. Унинг шундай гаплари бор: “Соғлиғим кўтарганда спортчи бўлардим. Энг кучли спортчи, энг кучли. Шунда бундай кўнгил йўлларида айна-маган бўлармидим”. Ҳа...

– ...

– Бошимда қадрдон касал бор. Эй, майли, биласизми, менинг исмиمنى ойим, аввалига Паризод кўймоқчи бўлган экан, кейин нимадир бўлиб Лобар кўйган. Буни аввал ҳам сизга айтмаганмидим?

– ...

– Айтганмидим. Нега жим турасиз?

– Йўқ.

– Буни онам менга биринчи марта гап ора-сида шунчаки айтганда кўзимдан ёш чиқиб кетай деган. Ўзимни зўрға ушлаб турганман. Худонинг қудратини қаранг, мен гўдаклигимдан шу номни орзу қилардим, шу сўзнинг мафтуни эдим. Пари-зод, пари...

– Париларга ўхшайсиз.

– О!.. Тўғрисини айтсам, мен фильмни кўрмага-низни билардим. Ўзим учун яна бир ишонч ҳосил қилиб олдим-да. Демак, ҳаммаси тўғри кетяпти. Хуллас, бир муҳаббат тарихи ҳақида гап кетади. Ишончсиздек туюлиши мумкин. Лекин бунинг бари ҳақиқат. Одамлар муҳаббатни маълум сўзга-гина сингдирмоқчи бўлади. Муҳаббат бу чарағон манзара, табиатнинг чексиз ва қайтарилмас куйи, дунёнинг энг ёқимли ифоридир... У осмондаги булутлардан эркинроқ. Инсон кимнидир севиши эмас, ўзи севги деган туйғуга айланиши керак. Инсон туйғуга айланишига ишонасизми? Унда

шакл йўқолиб кетиши мумкин деб ўйлайсизми? Ўша ўз туйғуси унинг ўзи, яъни исми, борлиги, тақдир ва ўлими бўлиши лозим.

– Нима бўлди сизга, Лобар?

– Аслида, мен ҳам муҳаббатнинг мевасиман. Бу ҳис шу қадар ёруғ, шу қадар кенг ва шу қадар залворлики, кўп ҳолларда бу туйғуни пок сақламоқ учун кучимиз етмай қолади. Ўзимиз билмаган ҳолда шу юк билан сийланамиз ва бекор ортилган оғирликдан вақти келиб қутулишни истаб қоламиз. Бизга берилган бу нодир туйғуни биз тош сингари оғир юкка айлантириб кўямиз. Муҳаббатни ерга ётқизиб судрадик ва яна бўйнимизга олдик, яна ерга отдик ва яна судрадик, балчиққа отдик. Натижада туйғуларимиз қора балчиқ тубига мангу сингиб кетди...

– Лобар кимнидир ниҳоят севиб қолибди!? Ким у бахтли йигит? Расми борми телефонизда?

– Муҳаббат энг ширин таом, энг ширин мева ... Масалан, мен шафтолини яхши кўраман, шафтолидан минг баробар ширин таъмини биласизми? Лекин мен муҳаббатни ҳеч қачон таний олмаганман, у қандай ўзи? Муҳаббат дунёдаги ягона реал мўъжизадир балки, а?!

– Ўзингизни гўлликка солманг! Ким у бахтли, шунча куттирган йигит, фотосурати борми? Мен танийманми?

– Негадир сиз билан кўришгим келди. Бугун...

– Нега? Қарашингиз ғалати? Мени севиб қолган бўлманг тагин. Ахир, сиз менинг дўстимсиз? Сизни йўқотишни истамайман.

– Сиз ҳам менинг дўстимсиз.

Лобар узр сўраганча ўрнидан туриб, қаергадир кетди. Шунда яна кўзим балиқларга тушди-ю, улар кўзимга сохта махлуқлардек кўриниб кетди. Ундаги ҳамма нарса, дарҳақиқат, сохта? Овқатлари, ташқи дунё билан боғловчилари, тошлари, уйлари, балки ўзлари ҳам сунъий урчитилгандир. Қизик ва даҳшатли ҳаёт! Аквариум ичида битта сополдан ясалган кичкина кема ағнаб ётарди. Улкан кеманинг жуда майда шакли. Балиқлар унинг палубаларида гўёки улкан балиқдай сузиб юрарди. Шунда аквариумда бир оқ балиқ ўлиб ётганига кўзим тушди. Уни сариқ рангга бўялгандек товланувчи, ўзи жимитдек бўлса-да, кўзлари билан олайиб қарайдиган балиқча тумшуғи билан саргардон қилиб, у ёқдан бу ёққа коптоқдек ўйнатарди. Оқ балиқнинг думи аллақачон тушиб кетган, танасининг ранги ҳам бироз ўзгарганди. Демак, ўлганига кўп бўлган.

Лобар келиши билан менга “Илтимос, кетайлик”, деди. Мен официантни чақирдим ва ҳисоб-китоб қилдим. Чиқаётиб аквариумга қараб кўйдим. Жонсиз оқ балиқчани ҳамон сап-сариқ малъун тумшуғи билан судраб юрарди.

Ташқари анча салқин экан. Мен костюмни Лобарнинг очиқ елкаларига ташлаб кўйганимда, у менга мамнун кўзлари билан шундай дилбар қарадики, ўша онда уни мен ҳамон жонимдан ортиқ кўришимни ҳис қилдим. Кейин ресторандаги эркақдан фарқим йўқлигини ўйлаб, ўзимдан жаҳлим чиқиб кетди.

Йўқ, муҳаббат мўъжиза эмас, буюк кўркүвдир.

Ўша куни юлдузлар осмонда порларди. Майин эсаётган шабада Лобарнинг тарқоқ сочларини сийпалар, уларни сочиб, турли томонга етаклаб ўйнатар, намланган лабларини нозиклик билан қуритарди. У узун пошналар туфлиси билан, тик қадам ташлаб юрар, елкасига ташланган костюм енглари ҳам у билан бирга олға қадам босаётгандек ҳавода ликилларди. Узун пошналардан чиқаётган тақ-туқ овоз менга бир мусиқадек эшитилар, бизга ҳамдам ёқимли муздек ҳаво бу сирли таронага рақсга тушарди...

– Пиёда кетгим келди. Сизни ҳам ўзимнинг ортиқча инжиқликларим билан жуда қийнаб кўйдим.

– Нимага, сиз билан пиёда юриб мазза қилиятман, кўпдан бери бундай юрмагандик.

– Яхшиям, сиз борсиз!

– Нима бўлди...

– Ҳаммаси яхши...

– Ўхшамийди-ку? Яхши дам олиб чиқдингизми?

– Ҳа, даволандим. Эркалик қилдим-да онамга. Хозир эса нима қилишни билмай қолганман? Мен онамни жуда қийнаб кўйдим.

– Нимага?

– Мен онам ўйлаганидек бахтимни топа олмаятман!

– Бир куни келиб, албатта, топасиз! Мен бунга ишонаман.

– Мен севмай ўтиб кетишим мумкинми? Сиз севгансиз-ку! Қанча қизлар шу муҳаббат оғусидан телбага айланишади-ку! Нега мен сева олмаятман? Жуда оғир дард бу, жуда оғир... Лекин энг ёмони, севган одамнинг ўзинг босиб ўтган йўлингдан анча йиллар ўтиб топиб олишингдир! Ҳа.

Биз ўша кун худди севишганлардек, манзилга элтувчи қадамларни қизганиб секин юриб борардик. Унинг ширин бўйларидан мен маст эдим, дардларининг устунлиги олдида эса паст эдим.

Лобар мен билан хайрлашар экан, яна ўша мамнунлик ва меҳр кўзлари билан боқди. Костюм ичида ўзини жуда эркин ва кучли ҳис қилганини айтганда қўллари титраб кетди.

Биз хайрлашдик. Шунда у ҳаммаси жуда ўхшайди, дегандек гап қилди. Мен унинг нега унақа деганини сўраганимда, шунчаки, деб жилмайиб қўя қолди.

V

Орадан сўнг икки ой ўтиб тасодифан Лобар айтган фильм афишасига кўзим тушиб қолди ва ўзимдан уялиб кетдим. Ахир, у шу фильмга тушишимни қанчалик хоҳлаганди. Ишларга шўнгиб, унутиб қўйибман.

Фильм афишаси зангори рангда безатилган бўлиб, унда бир қиз кўкка боққанча турар, кўзларидан дурдек ёш томчилари ерга юмаларди. Афишанинг ўзи бир санъат асари эди. Фильм номи ҳам ажойиб, ҳам мунгли: “Юлдузини йўқотган Паризод”

Мен кинозалда эдим. Гўё Лобар билан бирга ўтирдим, у билан кино кўрдим. Йўқ! Йўқ! Биз роль ижро этар этдик.

Фильм, ҳақиқатан, унинг ҳаёти, Лобар оламининг образли тасвири эди. Аммо фильмда мен ҳам бор эдим. Биз ўтган йўл, илк танишувимиз, илк қарашларим, ҳатто ҳозирги ҳолатим ҳам бор эди. Мен ўтирган жойимда унсиз йиғлардим, мени йўнаётган актёр ҳам йиғларди. Актёр куларди, мен ҳам алам-ла кулардим. У қизни севиб, умидсиз қийналарди, мен эса куярдим. Сўнгра қаерда ўтирганимни ҳам билмай қолдим. Кўз олдимда Лобар мен билан ёруғ нур остида бирга эди. Нур кўрсатаётган тасвирлар бизнинг тақдир ойнамиз эди. Бизнинг томирларимиздан нур – қон олиб, кўзларимизга армон ҳисларини куярди.

Лобар худди сеҳргардек фильм ишлаган экан. У умуман адашмаган, мен у кўрган ва ҳис қилган аҳволда эдим. Фақат актёр бироз бўрттирдим, холос.

Кўпчилик фильм ҳаётдан олинади, баъзилар шундоқ ҳаётдан кўчирилади, дейишади. Бунда эса фильмдан ҳаёт курилади. Фильмдаги қиз ўз бахтини узоқлардан излайди. Ҳаётини идеаллаштириб ташлагани учун бирор инсон унинг зирҳланган кўнгил деворига яқинлаша олмайди. Самимий туйғулар қиз инжиқликлари остида ҳалок бўлади. Қиз қаттиқ адашганди. Қиз турфа азоблар исканжасида телбага айланишдан олдин бир фильм ишлайди. Унда ўзининг қисматини башорат қилади. Йигит эса қизнинг севгисини у оғир азоблар исканжасида жон берган куни, қиз ишлаган фильм орқалигина билади. Аммо йигит жуда кечикиб чипта сотиб олганди.

Мен титрдим. Ўша экран очилса-ю, мени ютиб кетса дердим.

Йўқ! Муҳаббат буюк кўрқув эмас, дунёдаги энг катта жасоратдир. Фақат бу жасоратга ҳамма ҳам ҳақли эмас!

VI

Кўчага отилдим...

Ҳайқиргим келар, аммо овозим чиқмасди. Фақат Лобарнинг ширин товушинигина эшитардим.

– Сиз юлдузларни яхши кўрасиз-а?

– Мен сенинг кўзларингни яхши кўраман

– Бунинг учун мен катта, энг ёруғ, энг сирли, энг жилвакор юлдузга қараб туришим керак экан-да, шунда кўзларимда ажиб юлдузлар томошасини кўрасиз. Энг ёруғ юлдуз! Ўша юлдуз бормикан-а? Келинг, қидириб кўрайлик, топмагунча қидирамиз. Мен энг ёруғ, энг катта, энг жилвакор юлдузни излаб кетаятман. Мен уни топаман ва сиз, албатта, менинг кўзларимда ўша юлдузларни кўрасиз!

Кинотеатр йўлагида одамларга урилиб-сурилиб илдамлаб кетар эканман, кимдир орқамдан чоғиб келиб тўхтатди.

– Нима бўлди сизга, ука? Шунча чақирсам ҳам эшитмайсиз? Телефонингиз қолиб кетибди. Ўтирган жойингизда. Тинмай жиринглаяпти. Фильм кўраётганларга халал бердингиз. Ана, яна кўнғироқ қилишяпти? Олинг! Эй... қанақа одамлар бор-а?... – деб тинмай гапираётган Аҳмедов мени таниб қолди. Бирпас гапини йўқотган боладай каловланди. Ва бирдан тилга кирди:

– Эшитдингизми?

– Нимани?

– Лобар қазо қилибди...

Кейин нима бўлди, у яна нималар ҳақида гапирди – бунга эслаб олмайман. Очиғи, бошқа бирор гапини эшитмаганман. Йўлакда қанча ўтирганлигимни билмайман, фильм томошасидан чиқаётган одамларнинг шовқин-суронидан ўзимга келдим. Қаердандир қулоғимга бир қизнинг ҳаяжонли сўзалари чалинди. “Фильм ҳаётликдан узоқ экан, бўрттиришибди”. Ҳа, ҳақиқатан, бўрттиришибди. У шунчаки пари эди, Паризод эди...

Ташқарига чиққанимда осмон тўла юлдузлар порларди. Олдга қадам ташлагандим, бир митти юлдузчани босиб олай дедим. Замин тўла юлдузлар эди. Улар шундай ёруғ, улар шундай чароғон эдики, мен энди қадам босолмай қолдим.

VII

“– Келинг, кўришайлик. Негадир, бугун... ким биландир дардлашгим келаяпти.

– Соат нечида?

– Ишдан чиққанда-да...

Компьютернинг соатига қарайман, иш тугашига ярим соат бор. Кўлимда телефон тутганча, ўтиргичга суянаман. Лобар бетоқат яна нималардир дейди. Деразадан кўзим қуёшга тушади. Қуёш қизғиш ранглар билан хайрлашиш тасвирини чизарди”.

**Рухшона
АШУРОВА**

Назарим ўткирдир, эй ҳайкалтарош,
Нигоҳим тошларни тарошлари бор.
Фақат хавотирим: кўзим тегмасин,
Бир сенга бошқача қарашларим бор.

Сангзорлар гулзорга айланар экан,
Эшитдим азалий таърифларингни.
Лек сенинг юрагинг тарошланмаган,
Минг йилки, кутаман таширларингни.

Озорим, бу қадоқ қўлларингни бер,
Тошга сингиб кетган одамсимонсан,
Одамни севардинг, эҳтимол, сен бир
Келиб кўз ёшимга покланиб олсанг.

Ё Раббий, бу одам бўлмайди нечун?!
Минг шукр, омондир бу тандаги жон,
Лек унинг қўлида гулламоқ учун
Мен тошга айланиб қолай, Художон.

**Абдулла
ШАРАФИДДИНОВ**

Юрт ишқи

Юрт ишқида ёнган юракман,
Энг чиройли севгимдир Ватан
Ҳар гўшаси ардоқли, суюк,
Қалбимдадир гуллаган чаман.

Ватан сабаб дил осмонида
Бахт ёмғири ёгилиб турар.
Шу ватанда тузилганимга
Ҳар кўнгилнинг ҳаваси келар.

Гулзорида гулчечакларин
Сўлмоғига йўл қўймаганман.
Ватан ила тушган суратим
Кўксим ичра жойлаганман.

Мен ватаним севавераман,
Кундан гўзал кундайлигича.
Асли унга ошиқ бўлганман
Қандай бўлса, шундайлигича.

**Алишер
БОЙМУРОДОВ**

Шеър ўғрисига

Тўхта! Энди қўлингни кўтар,
Ҳув деворга бўлгин юзтубан.
Йиллар ўтар, умрлар ўтар,
Бўлиб қолма дейман сўзтубан!?

Сен ўғрисан, машҳур ўғрисан,
Шоирларни тунайсан нуқул.
Шеърлар кўзёш тўкмасин учун
Қўлимда жон берганинг маъқул.

Туширмагин қўлингни пастга,
Ўлсанг ҳасад аламидан ўл.
Менга қолса ўқимдан эмас,
Фақат ўғри қаламингдан ўл.

Қофияни қийнама, бўлди,
Жаҳаннамга тўппа-тўғрисан.
Бир сўз йўқдир сени оқлашга,
Сен ўғрисан! Ҳа, ҳа, ўғрисан.

Бир сўз йўқдир сени оқлашга...

**Меҳринисо
ТОПИЕВА**

Алпомишга ҳавас қиламан,
Халқим, деган чин хоҳон эди.
Барчинини ёвларга бермас,
Номус-орли мард ўғлон эди.
Фарҳод бўлгим келар менинг ҳам,
Қани, ундан ишқ дарсин олсам.
Жасоратни олсам Тоҳирдан –
Зухро учун ҳар нега қодир.
Мардонавор курашда мени
Енголмасди бирорта ботир.
Лекин Танграм истамадими,
Афсус, менга бермади қанот.
Мен қиз бўлиб яралганимдан
Сен кўп нарса бой бердинг, ҳаёт.

**Ҳафиза
АБДУМАЛИКОВА**

Сўроқман.
Титроқман.
Тупроқман –
Оёгингиз остига қаранг,
Мен у ерда кўпроқман.

Денгизман.
Тошқинман.
Тўлқинман –
Ёнингизга бораман, кутинг.
Куч-ғайратга тўлдим – шошқинман.

**Моҳидил
АБДУЛЛАЕВА**

Дастхат

Қўк сандиги очилди,
Ерга сочди оппоқ қор.
Уйда роса дам олган
Соябонда ишим бор.

Қаердасиз, этикчам,
Коптоғи бор оқ қалпоқ?
Зерикиб қолмадингми,
Чиройли қизил қўлқоп?

Мактаб майдони гавжум,
Ясадик биз қорбола.
Қорбўрон номли жангда
Яраланди бир бола.

Қишининг ҳам ўз гашти бор,
Чаналар бизга илҳақ,
Тонгда аёз қўйибди
Деразамизга дастхат.

Мен гулман.
Баҳорман
Ва гулбаҳорман –
Қалбингиз тошлари йўлимни тўсган,
Эркин оқолмаётган анҳорман.

Шабнамман.
Япроқман
Ва эркин қушман –
Осмонга қараманг,
Шунчаки тушман.

Бетобман.
Китобман.
Юз бобман –
Муқаддимадан то хотимагача
Сизни қоралаётган азобман.

Ҳайкал изтироби

Ҳикоя

Шаҳар марказида Бахтиёр Шаҳзода ҳайкали турарди. Ҳайкалнинг бутун танаси қимматбаҳо тошлардан ишланган. Ноёб дурдан ясалган кўзи худди тирик одамникидек чақнар, ял-ял ёнаётган қиличи эса соф олтиндан эди.

У одамларнинг ишонч ва умид тимсолига айланган эди. Яшашдан умидини буткул узган, тушкунликка тушган ҳар қандай одам унга нигоҳи тушгани ҳамон кўнгли бир қадар таскин топиб, ҳаётга ишончи ортарди.

Ширинлик тегмагани туфайли оймомога тикилганча хархаша қилиб ўтирган болакайга онаси: “Сен Бахтиёр Шаҳзоданинг қўлига сув ҳам қуёлмайсан. У ҳеч қачон, ҳеч нарса учун кўзёшини оқизмаган”, дерди.

Оскар УАЙЛЬД
(1854 – 1900)

«Этикод ёки Нигилистлар» (1882), «Падуа герцогиняси» (1883), «Саломе» (1893) драмалари, «Уиндермир хонимнинг елпигичи» (1892), «Бенуқсон эркак» (1895), «Жиддий бўлиш қандай муҳим» (1896) комедиялари, «Бахтиёр шаҳзода» ва «Юлдузли бола» (1888) адабий эртаклар тўғламлари машҳур.

Инглиз тилидан
Шермуҳаммад ТУЛИЕВ
таржимаси

Дарсдан қайтаётган мактаб ўқувчилари унинг ёнидан ўтаётди:

– Фариштага ўхшаркан-а! – дея ҳайкалга ҳайрат билан боқдилар.

Уларнинг бу гапидан ажабланган математика ўқитувчиси:

– Қаердан биласиз? Тириклигида унга ҳеч қачон дуч келмагансиз-ку! – деди.

– Тушимизда кўрганмиз уни, – дея жавоб қилди болалар.

Ҳайрати ошган ўқитувчи чуқур ўйга толди.

Унга каттаю кичик ҳамма ҳавас билан тикиларди. Ўзини гўё ашаддий санъат шайдосидай кўрсатишга уринаётган шаҳар ҳокими:

– У нафақат ғуруримиз, балки чинакам санъат дурдонасидир, – деди. Атрофдагилар унинг санъатни яхши тушунмаслигини фаҳмласалар-да, оғзидан чиққанини маъқуллашарди.

Тунда шаҳар узра митти қалдирғоч учиб ўтди. Сафдошлари олти ҳафта бурун Мисрга учиб кетган, бироқ у денгиз ўсимликларидан кўнгил узолмай ортда қолганди. Денгиз узра пастлаб учаркан, сап-сарик капалакка кўзи тушди ва беихтиёр унга мафтун бўлди. Бироз ўйноқлаб учгач, капалак билан суҳбатлашгани тўхтади. Баногоҳ соҳилда барқ уриб турган япроққа кўзи тушди-ю, капалакни тамоман унутиб, япроққа парвона бўлди. Япроқ ҳам унга гўё ҳурмат бажо келтириб таъзим қилаётгандек эди. Қалдирғоч уни айланиб учаверди, учаверди. Митти қанотчаларини қоқиб, питирлаб сувни тўлқинлантлар, оғзига сув олиб, япроқ пойига қуярди. Япроқ қушнинг жуфтига айланганди гўё. Қалдирғоч ўша ерда ёз охиригача қолиб кетди, аммо вақт ўтгани сайин тобора ёлғизлик гирдобига ғарқ бўлиб борарди. Япроқ ҳамон сассиз, қалдирғоч рашк ўтида азобларди. Унинг ҳисларига япроқнинг бепарволиги аён бўлиб қолди. Сокин эсаётган майин шабада япроқни эркалатар, у эса бахтдан масрур рақс тушарди. Бундан қалдирғоч дарғазаб бўлди ва япроқдан ихлоси қайтди. Қалдирғоч ўзига-ўзи: “У саёҳат қилолмайди, парвозга ҳам ярамайди. Менинг эса саёҳат жону дилим, устига-устак, жаҳонгаштаман. Бўлғуси жуфтим ўзимга ўхшаса нур устига нур эди-я”, дея хаёлидан ўтказди ва япроқдан сўнгги бор:

– Мен билан бирга кетасанми? – деб сўради.

Япроқ эса бош эгганича жим тураверди. Негаки, унинг танаси ўз жойига мустаҳкам ўрнашган, Худо уни шундай яратганди. Чинданам, улар ҳеч қандай жиҳатдан бир-бирига ўхшамасди. Шу боис бу муҳаббатда мантиқ йўқ эди. Чунки улар буткул бошқа-бошқа жинс бўлиб

яралганди. Ниҳоят юрак-бағри тилка-пора қалдирғоч: “Алвидо!” деганича япроқни умрбод тарқатиб учиб кетди.

У кун бўйи учди ва тун қоронғисида улкан шаҳарга етиб келди. Узоқ ва машаққатли парвоздан сўнг ҳолдан тойган қалдирғоч: “Қаерга кўнсам экан, шаҳар аҳли менга у-бу нарса ҳозирлаб қўйгандир”, дея кўнглидан ўтказди. Кутилмаганда, баланд тепаликдаги улкан ҳайкалга кўзи тушди. Ўзига-ўзи: “Шу ерга кўнаман, бу ерда тоза ҳаво кўп бўлади, – деди. Шундай қилиб, у бахтиёр шаҳзода ҳайкалини танлади ва бироз тин олиш учун атрофга аланглади, – Ухлагани энг мақбул жой, – дея ўзига-ўзи пичирлади у ва мизғиб олгани жажжи бошини қанотлари остига қўйган ҳам эдики, қаердандир бир томчи сув томди. – Қизик, осмонда булут кўринмайди. Юлдузлар равшан порлаб туришига қарамай ёмғир ёғса-я, – ҳайрон бўлди у. – Денгиз япроғи ёмғирни севарди, бироқ бу ҳам унинг худбинлигидан эди. – Кейин яна бир томчи тушди. – Бу қандай ҳайкал бўлди-я, ёмғирдан паналашгаям ярамаса, ҳойнаҳой, яхшигина бир мўри топмасам бўлмайди чоғи, – деб энди учигача чоғланиб турган эди, учинчи томчи келиб тушди. – Нималар бўляпти ўзи?” – у кўраётганига ишонолмасди.

Бахтиёр Шаҳзоданинг мунгли кўзи қайғуга тўлган. Аламли ёшлари яноқларидан оқиб турарди. Ой шуъласида унинг нурли юзи шу қадар гўзал эдики...

– Кимсан? – сўради қалдирғоч.

– Мен Бахтиёр Шаҳзодаман, – жавоб берди у.

– У ҳолда нега йиғлаяпсан? Ҳамма ёқни оби дийданг билан шалоббо қилиб юбординг-ку!

– Тириклигимда, юрак кўксимда уриб турганда, кўз ёши нималигини билмасдим, – давом этди ҳайкал, – Санс-Сауси қасрида ғам-андуҳсиз яшардим. Кунни дўстларим билан боғда, тунни эса ҳашаматли қасримда жононлар билан рақс тушиб ўтказардим. Боғ атрофидаги улкан девор ортида нималар бўлаётганига қизиқмасдим ҳам. Ҳаётим беташвиш ва бетакрор ўтарди. Аёнларим мени Бахтиёр Шаҳзода деб атарди. Роҳат-фароғат бахт саналса, чинданам саодатманд эдим. Шу аснода яшадим-у, шу зайлда вафот этдим. Қисқагина умрим фақат ўйин-кулгидан иборат бўлди. Вафотимдан сўнг шарафимга мана шу улуғвор ҳайкални қўйишди. Бугун баланд девор ортида нималар бўлаётганини равшан кўряпман, аммо начора, қўлимдан ҳеч нарса келмайди, мен энди бор-йўғи тош қотган бир ҳайкалман, холос. Жафокашу меҳнаткаш халқим бошидан ўтказаетган қийинчилиги

заҳматини кўриб, ўзимдан нафратланыпман. Тош қалбим эриб ларзага келмоқда, тириклигимда ёш кўрмаган кўзларим, энди зор-зор йиғламоқда.

Қалдирғоч ўйга чўмиб қолди: “Наҳотки соф олтиндан ясалган жонсиз ҳайкал одамларга ачинса-я! Наҳот унинг қалби ҳамон тирик”. Тўсатдан унинг хаёлини ҳайкалнинг маҳзун ноласи бузди.

– Жин кўчада ғоят камбағал бир хонадон бор, – давом этди у: – Ланг очиқ деразадан мунг чекиб ўтирган бир аёлни кўряпман. Юзи ҳорғин ва маъюс. Тикувчи-да шўрлик, қаварган қўлларига игна киравериб, илма-тешик бўлиб кетган. Ҳозир у қироллик саройи хонимларига тунги базм учун кўйлак тикяпти. Хонанинг бир бурчида эса ўспирин ўғли тўшакка миҳланиб ётибди. Иситмала-ётган болакай онасидан апельсин шарбати сўраб ингряпти. Онаизорда эса дарё сувидан бўлак ҳеч вақо йўқ. Бечора болакай эса тинмай йиғлайди. Қалдирғоч, қалдирғочгинам, қиличимдаги тошларни юлиб унга ҳадя қилмайсанми? Менинг оёқларим устунларга маҳкам боғланган. Юролмайман барибир, жойимдан жиллолмайман.

Ҳайкалнинг юракни жунбишга солувчи гапларидан эсанкираган қалдирғоч:

– Мисрга кетишим керак, биродарларим аллақачон Нил дарёсидан учиб ўтди. Ҳадемай улар буюк фиръавн қабри устига кўнади, – деди.

Ҳайкал нола қила бошлади:

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, бир кеча минг кеча эмас, хабарчим бўлмайсанми? Норасида бола жуда чанқаган, онаизор эса кучдан қолиб, ғамга ботган.

– Тўғриси, болаларни жиним суймайди, – давом этди қалдирғоч: – Ўтган йили ёзда, дарё бўйлаб учиб юрганимда, тарбиясиз болалар менга тинмай тош отди. Шунга қарамай, улар мени тошбўрон қилолмаган. Чунки биз қалдирғочлар бу борада устаси фарангмиз. Отилган тошларига чап берганман. Шундай бўлса-да, бу шумтакалардан нафратланишимга етарлича асос, деб ўйлайман.

Қалдирғочнинг жавобидан Бахтиёр Шаҳзода ғамга ботди. Буни кўрган қалдирғоч:

– Бу ерлар менга совуқлик қилади, лекин илтимосингни ерда қолдирмайман, – деди.

Шундай қилиб, қалдирғоч Шаҳзоданинг қиличидаги тошларни тумшуғи билан чўқилаб олиб, шаҳар узра учиб кетди. У ибодатхоналар устидан ўтиб, серҳашам қаср устига етганда раққосларнинг дилларга сурур берувчи қувноқ кулгисини эшитди. Бир гўзал қиз дераза олдида йигит билан суҳбатлашарди.

– Умид қиламанки, кечки базмга қадар оқшом кўйлагим тайёр бўлади, бироқ анови тикувчи аёл роса дангаса-да, – дерди у ўз жуфтига.

Қушча парвоз қилишда давом этди. У бепоён денгиз узра учаркан, бир тўда қайиқчиларга кўзи тушди. Улар ўз қайиғига тунда сузиш осон бўлиши учун махсус ёритгичлар ўрнатарди. Сўнг қалдирғоч яҳудийлар яшайдиган овулдан ўтди. Улар ниманидир бир-бири билан тортишиб савдолашарди. Ниҳоят Бахтиёр Шаҳзода айтган ўша ночор аёл уйига ҳам етиб борди. Аввалига она-болани зимдан кузатди. Болакай хануз беҳуш, иситмалаб ётар, онаизор эса ҳолдан тойиб ухлаб қолганди. Қушча дарчадан ичкарига оҳиста учиб кирди ва стол устида турган ангишвона ёнига тумшуғидаги қимматбаҳо тошни кўйди. Сўнг болакайнинг пешонаси узра жажжи қанотларини секин силжитди. Бемор майин шабададан ором олиб, ширин уйқуга кетди. Қалдирғоч Бахтиёр Шаҳзода ҳузурига қайтиб, кўрган-кечирганини бирма-бир айтиб берди. Қалдирғоч ҳайкалга:

– Қахратон эшик қоққанига қарамай совқотма-
япман, – деди.

– Чунки сен эзгу иш қилдинг, – деб жавоб
қилди Бахтиёр Шаҳзода.

Чарчаб қолган қалдирғоч беихтиёр уйкуга
кетди. Тонг отгач, у тунда Мисрға учгани тарад-
дудлана бошлади. Шаҳзода эса яна фарёд чекди:

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, мен билан яна
бир кеча қололмайсанми?

– Мисрға учмасам бўлмайди. Эртага биродар-
ларим иккинчи дарёдан ҳам учиб ўтади, – жавоб
қилди қалдирғоч.

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, – давом этди
Шаҳзода, – Шаҳар чеккасидаги кўримсиз кулбада,
бир кишини кўряпман. Иш столида қоғозларга
кўмилиб ўтирибди. Сочи тўзиган, ҳорғин ва ўйчан
кўзлари атрофга умид билан боқади. У нима-
нидир ёзиб тугатишга ҳаракат қиляпти, аммо
қахратондан қалтираб қалам тебратгани мадори
қолмаган. Очлигу совуқ тинкасини қуритган.

– Майли, сен билан яна бир кеча қолишга
розиман. Қимматбаҳо тошингдан унга ҳам олиб
бориб берайми? – сўради қалдирғоч.

– Афсус, менда бошқа ундай тош йўқ, бору
йўғим кўзимда. Улар жуда қиммат жавоҳир.
Минг йил бурун Ҳиндистондан келтирилган.
Бирини чўқиб ол-у, ўша ижодкорга ҳадя қил. У
уни заргарга сотиб, ўтин угулик харид қилади ва
ўз ишини охирига етказди.

Юрак-бағри эзилиб йиғлай бошлаган қалдирғоч:

– Қадрли Шаҳзодам, мен бундай қилолмай-
ман... Кўзларингни ўйиб ололмайман.

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, илтимос,
сўзимни ерда қолдирма, – ёлворди Шаҳзода.

Ноилож қолган қалдирғоч Шаҳзоданинг бир
кўзини ўйиб, ёзувчи кулбаси томон учди. Ичка-
рига кириш қийин бўлмади. Чунки афтодаҳол
кулба деразасининг ойналари ҳам йўқ эди.

Совуқдан азоб чекаётган ёзувчи қават-қават
кийимларига ўраниб, бошига қалин қалпоғини
қўндириб олганидан қушчани пайқамасди ҳам.
Бироздан сўнг иш столига эринибгина қараган
адиб ҳайратдан қотиб қолди. Қалашиб ётган
қоғозлар устида ноёб дур турарди. Терисига сиг-
май кетган ижодкор:

– Бу қандай мўъжиза! Менга ҳам Худонинг
атагани бор экан! Ниҳоят асаримни якунлайдиган
бўлдим, – дея қичқариб юборди.

Атрофга қоронғилик тушиб, ой самода сузаёт-
ган бир маҳал қалдирғоч яна Шаҳзода ҳузурига
йўл олди.

– Энди видолашишга тўғри келади, – деди
қалдирғоч.

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, менга бир кеча
ҳамроҳлик қил, – ёлворди Бахтиёр Шаҳзода.

– Қахратон ҳам келди, – давом этди қал-
дирғоч, – Ҳадемай қор ёғади. Мисрда эса кўёш
чарақламоқда. Ҳамроҳларим ин қуриш билан
банд. Оппоқ кабутарлар уларни қизиқиш билан
кузатиб, мусиқий оҳангда куйляпти. Қадрли
Шаҳзодам, сени тарк этиш вақти-соати етди.
Бироқ сени ҳеч қачон унутмайман, унутолмай-
ман. Кейинги йил баҳорда биз албатта кўриша-
миз. Ўшанда сенга дунёдаги энг гўзал тошларни
совға қиламан.

– Шаҳарнинг жанубий қисмида маъсума бир
қизалоқ бор, – давом этди Шаҳзода. – Жоҳил
ўғай отаси қизалоққа доим ёмонликни раво
кўради. Ундан ҳар қуни пул топиб келишни
талаб қилади. Қизча эса ҳали жуда кичкина,
оёғида этиги, бошида қалпоғи ҳам йўқ. Агар у
ўғай отасига пул олиб бориб бермаса, муттаҳам
қизалоқни калтаклаб жазолайди. Илтимос,
иккинчи кўзимни ҳам юлиб ол ва уни қиза-
лоққа обориб бер. Токи унга ўғай отаси зулм
қилмасин.

– Яна бир кеча қолишга розиман, аммо
иккинчи кўзингни ўйиб ололмайман. Мабодо
шундай қилсам, буткул сўқир бўлиб қолсан, –
деди қалдирғоч.

– Қалдирғоч, қалдирғочгинам, илтимосимни
ерда қолдирма, – деди Шаҳзода.

Шундай қилиб, қалдирғоч Шаҳзоданинг
иккинчи кўзини ҳам ўйиб, йўлга отланди. У ноёб
дурни кўзлари мўлтираб турган қизалоқнинг
жажжи кафтига қўйди. Бундан ҳайратга тушган
қизча:

– Қандай мўъжиза! – деганча ўзида йўқ хур-
санд бўлиб, уйи томон чопқиллаб кетди.

Қалдирғоч Шаҳзода ҳузурига қайтди.

– Энди сен басирсан. Сен билан умрбод бирга
қолишга қарор қилдим, – деди.

– Йўқ, жажжи ошнам, Мисрға парвоз қилиш
вақт-соати етди, – деди.

– Йўқ, Бахтиёр Шаҳзодам, ёнингда умрбод
бирга қоламан, – дея Шаҳзоданинг оёқлари ора-
сида ухлаб қолди қалдирғоч.

Шу тариқа бу қахратонда ҳайкалу қалдирғоч
ўртасида самимий дўстлик куртак ёзди. Бунда
на манфаат ва на ғараз бор эди. Уларнинг пок
виждони ва бир-бирига садоқати илиқ муҳаббатни
пайдо қилганди. Иккиси борган сари бир-бирига
боғланиб, янада яқин бўлиб борар, кечинмаларини
ҳикоя қилиб дардлашарди. Айниқса, қалдирғоч
ҳамсуҳбатига бир-биридан қизигу қувноқ ҳикоя-
лар айтиб беришдан эринмасди.

Кунлардан бир кун:

– Азизим қалдирғоч, менга ажойиб кўнгил-очар ҳикояларингни айтиб кўнглимни хушнуд этдинг! Лекин мени бундан-да бахтли қиладигани – одамларнинг қувончини кўриш, уларнинг дардига шерик бўлишдир. Қалдирғочгинам, шаҳрим узра парвоз қил ва кўрган-кечирганларингни менга айтиб бер, – деди.

Қалдирғоч улкан шаҳар узра парвоз қиларкан, бойлар олтин зарларга кўмилиб, айшишрат билан бандлигини, ночору камбағаллар эса бир бурда нонга зорлигини пайқади. У парвоз қилишда давом этди ва очликдан ранг-рўйи сарғайган етим болалару совуқдан жунжикиб, бир-бирининг пинжиги тикилган қизалоқларни кўриб юраги ларзага келди. У бутун бошли шаҳарни парвоз қилиб чиқди ва Шаҳзодага ҳаммасини афсусу надомат билан сўзлаб берди.

– Танамга соф олтин суви югуртирилган. Олтинларни сидириб, бечораларга улаш, – деди Шаҳзода.

Қалдирғоч ҳар куни Шаҳзода танасидан олтинларни тумшуғи билан сидириб, бева-бечораларга обориб берарди. Бу ҳол Бахтиёр Шаҳзоданинг танаси буткул кулранг тусга киргунича давом этди. Қанчадан-қанча бева-бечоралар, камбағал-қашшоқлар, етим-есирларнинг қозони қайнади, усти бут бўлди. Ниҳоят қор ёғди. Кўчалар музлаб, кумушдек товланди. Болалар кўчаларда чанғи учиб, қорбўрон ўйнаб ҳайқириб куларди.

Бечора қалдирғоч совуқдан аъзои бадани қалтираб азобланса ҳам, Шаҳзодани тарк этолмасди. Негаки, меҳрибон ва олижаноб Шаҳзодага бутун вужуди билан боғланганди. Афсус, бундай қаҳратонда қалдирғочнинг омон қолиши имконсиз эди. У Шаҳзода билан видолашув онлари яқинлашаётганини билар, ичидан нимадир узилгандай бўлар ва унсиз йиғларди. Парвоз қилгани мадори қолмаганди. Шунга қарамай бор кучини тўглаб, мажолсиз қанотларини зўрға қоқди-да, Шаҳзоданинг елкасига кўнди ва:

– Алвидо, Шаҳзодам, алвидо! – деди.

– Ниҳоят Мисрга кетишга қарор қилганингдан хурсандман, – деди Шаҳзода. – Мен билан узоқ қолдинг, кўнглимни қувончга тўлдирдинг! Парвозинг бехатар бўлсин, борақол, азизим!

– Мисрга учмаятман, – деди қалдирғоч, – ўлим водийсига кетятман! Ўлим ҳам уйкудек гап! Уйқунинг акаси, шундай эмасми?

Қалдирғоч Шаҳзоданинг лабларидан бўса олиб, унинг пойига йиқилди ва оҳиста жон берди.

Тонг саҳарлаб сайр қилиб юрган шаҳар ҳокими ва миршаб ҳайкал ёнидан ўтаётиб, бироз мuddат тўхтаб қолди. Авваллари улар бу ҳайкалдан фахрланарди. Энди эса ундан жирканиб нафратланишди. Чунки у тароватини йўқотиб, хунук тошга айланганди.

– Қадрдоним, бу Шаҳзода ҳайкали бунча хунук бўлмаса, – дея сўз бошлади шаҳар ҳокими.

Унинг гапини маъқуллаб турган миршаб:

– Тўғри айтасиз, ростдан ҳам жуда хунук бўлиб қолибди. Қиличидаги кўзни қамаштирадиган қимматбаҳо тошлар, кўзидаги ажойиб дурлар қани? Танасидаги олтин суви ҳам ўчиб кетибди. Бундан гадой ҳам яхшироқ, – деди миршаб. – Бунга нима дейсиз, жаноб, унинг оёқлари остида ўлик қуш ётибди. Ўлик қушларнинг жасади шаҳар ўртасига ташланмаслиги тўғрисида қонун ишлаб чиқаришимиз керак! Умуман олганда, кўримсиз ҳайкалнинг энди кераги йўқ, деб ўйлайман.

Хуллас, улар Бахтиёр Шаҳзода ҳайкалини кулатди ва уни майдалаб эритди. Миршаб эритилган метални нима қилиш кераклиги тўғрисида бош қотириб кенгаш чақирди.

– Биз бошқа бир ҳайкал барпо қилишимиз керак, – дея сўз бошлади миршаб. – Ўйлайманки, бунга энг муносиб номзод менман!

Бу гаплардан шаҳар ҳокими ғижиниб қўйди:

– Бекорларнинг бештасини айтибсан! Менга ҳайкал қурилади! – деди у.

– Иккинги ҳам тушингизни сувга айтинг! Менга атаб ҳайкал қурилиши керак! – дея даъво қилди бошқа мансабдор.

Жанжал авжига минди. Эшитишимга қараганда, улар ҳануз жанжаллашаётган экан.

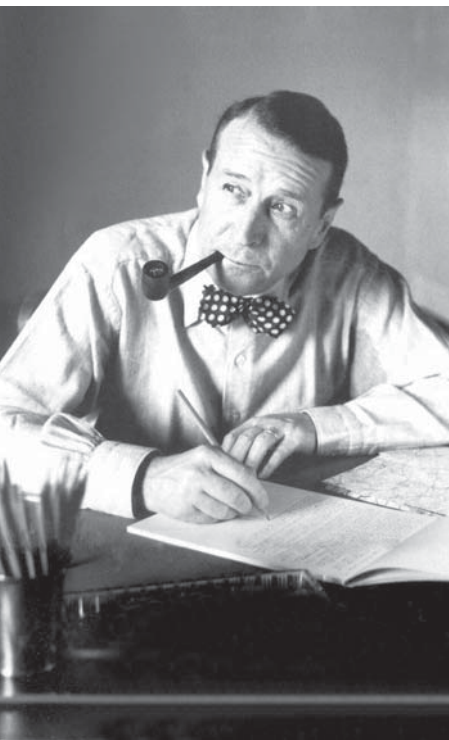
Ҳайкални эритган хизматчи ажиб бир ҳолга дуч келди. Унинг барча қисмлари осонлик билан эриб кетганига қарамай кўкрак қисми эримасди.

– Вожаб, бу қандай мўъжиза! – ажабланди хизматчи ва уни қалдирғоч ўлиги ётган жойга улоқтириб юборди.

Тангри фаришталаридан бирига: “Менга ердан энг азизу қимматбаҳо буюм келтиринг”, деб амр қилди.

Шунда фаришта унинг ҳузурига Бахтиёр Шаҳзода ҳайкалининг парчаланган юрагию қалдирғочнинг ўлик жасадини олиб борди.

– Танлашда адашмабсан, – деди Яратган. – Бу жажжи қушча жаннатим боғида абадий сайраб, неъматларимдан баҳраманд бўлсин! Бу қалби пок ҳайкал эса олтиндан барпо қилинган шаҳримда абадий Бахтиёр Шаҳзодага айланиб қолсин!

Машхур адиб Жорж Сименон сермахсуллиги билан дунёга доврўи кетган эди. Умр бўйи 220 та роман ёзган. Шундан 84 таси комиссар Мегрэгга бағишланган.

Кунлардан бир куни ёзувчининг уйига Америкадан кинорежиссёр Альфред Хичкок телефон қилади. Сименон бу пайтда навбатдаги – 158-романини ёзаётганди. Хотини эрини ижоддан чалғитмаслик учун телефон гўшагини ўзи кўтаради.

– Жорж янги романини ёзаётганди, уни безовта қилмаган маъқул, – дейди уй бекаси режиссёрга.

– Бемалол ёзаверсин, – дейди режиссёр хозиржавоблик билан, – у ёзиб тугатгунча мен кутиб тураман.

Кунлардан бир куни машхур италян қўшиқчиси Карузо пулини олиш учун почтага келади. Ёнида паспорти бўлмагани учун почтачи пулни бермайди. Шунда Карузо ўз шахсини тасдиқлаш учун бир операдан арияни қойилмақом ижро этиб, пулини олади.

Бу воқеани эшитган бир танқидчи Карузога иддао қилиб дейди:

– Энрико, бу ахир санъатни таҳқирлаш-ку!

– Ишинг қисталанг бўлиб турганда кўзингга санъат ҳам кўринмайди! – дея жавоб қилади Карузо.

Бернард Шоу ноёб китоблар дўконида ўз пиесаларининг илк нашрини кўриб, суюниб кетади. Аммо унда ўз дастхатини кўриб, ҳайрон бўлади. Шундай сўзлар битилганди: “Роберт Фуксга. Ҳурмат билан Бернард Шоу”. Адиб китобни сотиб олиб, яна ўша одамга юборади. Бу гал сал бошқачароқ дастхат битади: “Сизга бўлган ҳурматимни яна бир қарра тасдиқлайман. Шоу”.

Машхур ёзувчи, режиссёр ва актёр Василий Шукшин ўз юрти Олтойдан Москвага келиб, кинематография институтига имтиҳон топшираётган эди. Ётоқхонада жой бўлмагани боис тунаш учун дарё соҳилига бориб, шу ердаги бир ўриндиққа чўзилади. Энди кўзи илинай деганда уни баланд бўйли, қотмаган келган, қўлида таёғи бўлган бир одам туртиб уйғотади. Шукшин уни қоровул бўлса керак деб ўйлаб, қўрқиб кетади.

– Нега бу ерда ухляяпсан? – деб сўрайди ҳалиги одам.

– Ётадиган жойим йўқ, – жавоб қилади Шукшин.

– Юр бизникига, ўша ерда ухлайсан, – дейди нотаниш одам.

У Шукшинни уйига бошлаб келади, меҳмон қилади ва туни билан суҳбатлашиб чиқади.

Шукшин институтда ўқий бошлаганда кимдир узоқдан унга машхур режиссёр Иван Пырьевни кўрсатади. Шукшин шунда уйда тунаган ўша одамни танийди.

Орадан кўп йиллар ўтганда бир куни Шукшин ўзаро гурунгда Пырьевдан сўраб қолади:

– Уйингизда тунаганимни эслайсизми, Иван Александрович?

– Эслолмайман, – дея жавоб қилади Пырьев. – Менинг уйимда кўп одамлар тунаган..

Шодмон ОТАБЕК
таржимаси